

ČÍTANKA PRE ŠTVRTÁKOV

METODICKÉ KOMENTÁRE

Autorky ©

PaedDr. Janette Fabianová

Mgr. Katarína Zraková

prof. PhDr. Zuzana Stanislavová, CSc.

Zodpovedná redaktorka

Mgr. Mária Bartoš

Projektová manažérka

Mgr. Iveta Krátka

Šéfredaktor

Mgr. Walter Hirschner

Vydalo ©

Vydavateľstvo AITEC, Bratislava

2023

ISBN 978-80-8146-315-0

Obsah	2
1 Príhovor	3
2 Konceptia a štruktúra súboru pracovných učebníc Čítanka pre štvrtákov	8
2.1 Konceptia pracovnej učebnice	8
2.2 Piktogramy a štruktúrne prvky v pracovnej učebnici	9
3 Didaktické spracovanie učiva v Čítanke pre štvrtákov a v zošite Pisár Brada	11
4 Metodické komentáre k Čítanke pre štvrtákov	12
4.1 1. časť: Zita v komikse	12
1. kapitola: KOMIKS	12
2. kapitola: UMELECKÁ LITERATÚRA	14
KAPITOLA	24
3. kapitola: NÁUČNÁ LITERATÚRA	29
DIAGRAMY A GRAFY	42
4. kapitola: POJMOVÉ MAPY	45
4.2 2. časť: Zita vo svete filmu a divadla	50
5. kapitola: BÁJKA	51
6. kapitola: DIVADLO, DIVADELNÁ HRA	59
7. kapitola: DIALÓG, GESTIKA, MIMIKA	67
8. kapitola: ROZHLAS, TELEVÍZIA, FILM A KINO	72

1 Príhovor

Milé kolegyne, vážení kolegovia,

teší nás, že ste si vybrali práve našu čítanku. Skladá sa z dvoch častí. Prvá časť má názov *Čítanka pre štvrtákov – Zita v komikse, pracovná učebnica*, druhá časť je *Čítanka pre štvrtákov – Zita vo svete filmu a divadla, pracovná učebnica*. Čítanku dopĺňa doplnkový zošit *Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov*.

Čítanku sme pripravovali so zámerom, aby slúžila (mohla slúžiť) žiakom na ich ceste k čítateľstvu vo štvrtom ročníku základnej školy v súlade so vzdelávacími štandardmi aktuálneho iŠVP 1.

Čítanku sme zostavovali na báze *integračného kognitívno-komunikačného a zážitkového konceptu* vyučovania slovenského jazyka a literatúry. Východiskom boli pre nás *ontogenetické špecifiká* žiakov okolo 9 až 10 rokov. Na základe odborných prameňov (Piaget 1997, Fontana 2003, Šebesta 2005, Liptáková a kol. 2015 a ďalšie) zhrňme niektoré východiskové fakty.

Kognitívne štruktúry detí vo veku žiakov štvrtého ročníka sa z ontogenetického hľadiska nachádzajú *v štádiu konkrétno-faktických operácií*. Detské myslenie teda prekonáva veľké pokroky, zdokonaľuje sa jeho *decentrácia* (teda schopnosť nazerať na určitý jav z rozličných aspektov – u žiakov sa to prejavuje napríklad objektívnejším a detailnejším opisom objektu alebo rozvinutejším príbehom), *reverzibilita* (teda chápanie možnosti spätnej operácie, ktorou si dokážeme potvrdiť platnosť určitého poznatku – aj vďaka tomu sú žiaci schopní po vyzvaní upravovať texty svoje i cudzie) a *konzervácia* (teda pochopenie faktu, že vlastnosti objektu sa môžu zachovať aj pri zmene jeho vzhľadu). Na základe skúseností alebo v spojení s objektmi žiaci už dokážu *operovať s mentálnymi reprezentáciami* predmetov a javov. Hlavnou kognitívnou štruktúrou detí v sledovanom veku je *grupovanie* (teda zoskupovanie prvkov do súborov podľa spoločných definičných znakov), čo je významným predpokladom učenia sa, keďže dieťa už dokáže porovnávať vlastnosti javov a na uvedenom základe javy kategorizovať do skupín. Toto všetko prispieva k zdokonaleniu jazykovej i literárnej komunikácie žiakov a v rámci toho aj k dokonalejšiemu konštruovaniu metajazykových či metatextových poznatkov (teda poznatkov o jazyku ako o sebe samom, poznatkov o literárnom texte ako o sebe samom).

Pri tvorbe čítanky sme teda mali prioritne na zreteli *rozvíjanie komunikačnej kompetencie* žiakov, teda schopnosti žiakov komunikovať na základe implicitných aj explicitných jazykových znalostí, aj *rozvíjanie* ich *literárnej kompetencie*, teda disponovanie jednak schopnosťami vnímať, zažívať, interpretovať a hodnotiť umelecký text, jednak schopnosťou využívať skúsenosť z týchto procesov i z textu samotného vo vlastnej recepcnej a produkčnej aktivite. Umelecký text ako primárny zdroj estetického zážitku umožňuje žiakom poznávať estetické funkcie jazykových prostriedkov, osvojovať si textové a žánrové modely, rozširovať si recepcnú slovnú zásobu (o obrazné pomenovania, archaizmy, rozličné typy expresív a pod.). Ak žiaci pochopia a prijmú to, že potešenie, pobavenie alebo nové informácie získajú z textu len vtedy, ak mu dôkladne porozumejú, čítanie bude rozvíjať ich jazykovú i literárnu kompetenciu a zároveň si budú osvojovať metakognitívne stratégie (teda spôsoby a cesty porozumenia procesu, akým prebieha ich vlastné poznávanie či vytváranie estetického zážitku). Toto je (v literárnej výchove) rozhodujúci krok na rozvíjanie detského čítateľstva a v rámci toho na preferenciu esteticky a hodnotovo náročnejších zdrojov literárneho zážitku či poučenia, ale (čo je zároveň nesmierne dôležité) je to rozhodujúci krok aj pre ich úspešné napredovanie v škole a uplatnenie sa v živote. Vysoká jazyková a literárna/kultúrna kompetencia nám totiž umožňuje vždy

nanovo si potvrdzovať, že jazyk a reč vytvárajú veľa zaujímavého a dôležitého a že ak svoje problémy preformátujeme do jazykovej podoby, sme na najlepšej ceste úspešne ich zvládnuť.

Literatúra a literárna výchova teda rozvíjajú nevyhnutné návyky a schopnosti recepčnej i produkčnej aktivity a pomáhajú nezotrávať len na úrovni elementárnych foriem používania jazyka, ktoré sú spojené s bezprostrednými zážitkami a dojmami a sú vyjadrované banálnymi a stereotypnými slovnými obratmi (Helus 2009).

Čítanka ako špecifická antológia textov ponúka žiakom umelecké a umelecko-náučné ukážky zo slovenskej aj inonárodnej literárnej tvorby. Úlohou tejto učebnice je viesť žiakov k formovaniu ich schopnosti rozumieť slovesnému umeniu. Dôležité **podmienky, ktoré sú predpokladom na pochopenie** akéhokoľvek **umenia** (teda aj literárneho), formuloval britský kritik a historik umenia Ernst Hans Josef Gombrich. Pripomeňme si jeho slová v parafrázach a v pokuse aplikovať ich na vyučovanie literatúry.

Podľa Gombricha (Gombrich podľa Liptákovej a kol. 2015) pre človeka, teda aj pre žiaka v sledovanom veku 9 až 10 rokov, je prirodzené, že *literatúru vníma ako objavovanie nového sveta* a v takomto zmysle sa jej snaží porozumieť; rozvíjajme v žiakoch tento (pre nich prirodzený) pátrací inštinkt, túto túžbu po objavovaní seba i sveta v priestore literárneho diela.

Svet umenia je ľuďom prirodzene blízky, je teda aj pre deti *vzrušujúci a dobrodružný*; neudusme v nich schopnosť opájať sa čarom príbehov či hudobnosti rytmu, nechajme im slobodu zažívania do takej miery, ako je to len možné.

O umení nemožno vedieť všetko, ale možno o ňom vedieť všeličo a je dobré sa o to usilovať; vedíme teda žiakov k tomu, aby sa zaujímali aj o „metatexty“ – o poznatky o literatúre, o žánroch, o autoroch a skúsme im vysvetliť, prečo to má zmysel.

Jedným z najpodstatnejších „darov“ umenia je *schopnosť poskytnúť človeku estetický zážitok*; buďme teda pre žiakov na ceste k prijímaniu tohto daru zažívať krásno ich facilitátormi, učme ich pozorovať umelecké dielo, vžívať sa doň.

Základnou podmienkou estetického zážitku je podľa Gombricha *slobodná a otvorená myseľ*; deti ňou disponujú veľmi prirodzene, neubíjajme ju v nich autoritárstvom, dovoľme im slobodne vyjadrovať svoje pocity z čítaného diela a názory naň, podnecujme ich k tomu.

Pri výbere textov a formulovaní úloh a otázok sme sa opierali o **esteticko-psychologické predpoklady človeka pre vnímanie umenia**. To, čo je pre deti ako recipientov literatúry charakteristické, vyjadril L. S. Vygotskij (1981, s. 259 – 260) slovami: „*Dve veci sú na detskom chápaní umenia prekvapujúce: po prvé, že už od útleho veku jestvuje špeciálne psychologické ladenie, ktoré umenie vyžaduje, a ktoré, po druhé, nepochybne poukazuje na to, že pre dieťa je umenie psychologicky spriaznené s hrou.*“ Umenie teda umožňuje dieťaťu využiť jeho imaginatívny a emocionálny potenciál – a mala by mu ho dovoliť využívať aj škola, ktorá by mala vytvárať podmienky na uplatnenie a rozvíjanie detských predpokladov na vnímanie umenia.

Predpoklady na vnímanie umenia človekom vymedzuje Jiří Kulka (2008), rozlišujúc v tomto smere dve kategórie a ich psychologický efekt: relatívne stabilné predpoklady a momentálne aktuálne predpoklady. **Relatívne stabilné predpoklady** vnímania umenia sa u detí ešte iba postupne formujú, ale okolo 9 až 10 rokov nimi už čiastočne disponujú. *Do kognitívnej oblasti recepcie* patria ako stabilné predpoklady napríklad vedomosti, návyky, schopnosti, názory, skúsenosti a podobne. V našej vekovej kategórii žiakov môžeme postrehnúť ich prítomnosť napríklad v schopnosti identifikovať a rozlíšiť

poéziu a prózu, rytmus a rým, žánre a ich varianty (rozprávka ľudová – autorská, bájka, príbeh zo života detí a pod.), jednotlivé druhy umenia (literatúra, komiks, divadlo, opera, rozhlasová hra), umeleckú a náučnú literatúru (obrazný jazyk – vecný jazyk) a pod. Iný typ stabilných predpokladov patrí do *afektívnej oblasti* recepcie umenia (postoje, hodnotová hierarchia) a tieto u detí zohrávajú významnú úlohu pri recepcii umenia a porozumení posolstvu literárneho diela. Pre recepciu literárneho umenia v sledovanom veku sú však najdôležitejšie **momentálne aktuálne predpoklady porozumenia dielu**: prostredie (teda vonkajší rámec recepcie diela, ktorý má vplyv na sústredenie, na oblasť zamerania pozornosti), sociálna atmosféra (citové naladenie diela, sugestívnosť obsahu alebo aj sprostredkovania textu), dôvera (teda určitá citová väzba, „oblúba“ autora, žánru, tematiky), estetické zameranie diela (napríklad hravosť, humor, imaginatívnosť, dobrodružnosť), naladenie na spoločný komunikačný kanál (teda schopnosť porozumieť umeleckému posolstvu diela, čo znamená vedieť objavovať v texte znaky, ktorými sa text vyjadruje, a interpretovať ich, vyložiť ich význam a zmysel).

Vyššie sme spomínali, že čítanka je špecifická antológia textov. Táto špecifickosť sa prejavuje jednak vo výbere ukážok, jednak v ponuke otázok, úloh, poznámok a poučiek, ktoré tvoria mnohotvárnú oblasť didaktických inštrukcií. Literárne ukážky by mali inšpirovať žiakov k tomu, aby neustal, ale narastal ich čitateľský apetít. Rovnako ako žiakov, aj učiteľa by mali inšpirovať k hľadaniu iných a ďalších zaujímavých textov v danom žánri, v danej téme, od daného alebo iného autora. Úlohy a otázky sme nezamýšľali ako záväzný návod na prácu s textom; považujeme ich skôr za možnosť, ktorú učiteľ môže prijať ako celok, alebo si môže z nich len vybrať, a najmä (a v to dúfame) sa nimi môže inšpirovať k vlastným nápadom. Zároveň sme sa usilovali, aby sa pracovná učebnica stala nielen zdrojom estetického zážitku alebo zaujímavo podaných vecných poznatkov o okolitom svete, ale (v zmysle vyššie formulovaných téz) aj zdrojom základných poznatkov o literatúre, o žánroch, prípadne o autoroch. Preto sú medzi didaktické inštrukcie zaradené aj poučky o vybraných pojmoch a javoch literatúry. Usilovali sme sa formulovať ich čo najjednoduchšie a najzrozumiteľnejšie, ale zároveň terminologicky čo najpresnejšie. Naším zámerom bolo priviesť žiakov k porozumeniu podstaty určitého literárneho pojmu prostredníctvom prepojenia poučky s literárnou ukážkou, ktorá podstatu pojmu exemplifikuje.

Doba, v ktorej žijeme, je výrazne ovplyvnená médiami. Sú všade okolo nás, prisúvajú k nám kvantá informácií najrozličnejšej kvality. K vážnym úlohám školy preto patrí formovať v žiakoch **kultúrnu gramotnosť** ako schopnosť vnímať a chápať kultúru a vyjadrovať sa nástrojmi kultúry, vybrať si z bohatej ponuky to, čo má hodnotu. Patrí k tomu schopnosť vnímať a rozumieť aj umeniu sprostredkúvanému inými médiami, než je tradičná kniha. Aj preto je naša čítanka vystavaná s pomocou komiksového rámca (príbehu), ktorý vychádza v ústrety zvedavosti a detským žánrovým preferenciám v mladšom školskom veku a ktorý je nielen zdrojom zábavy, dobrodružného napätia, ale aj príležitosťou zdokonaľovať sa v technike čítania tohto obľúbeného žánru. Je teda i možnosťou podprahovo si upevňovať a osvojovať osobitosti jeho stavebných princípov tak, aby ich žiaci boli napokon schopní samostatne aplikovať vo vlastnej produkčnej aktivite. Prítomnosť komiksového rámca, v ktorom je sprievodkyňou v príbehu Zita Rýmová a v ktorom sa rieši záhadná tajomná hmla (pravdaže, súvisiaca s čítaním), má integrujúcu funkciu a aj tým je táto čítanka netradičná, nekonvenčná, iná, než boli čítanky na našom trhu doposiaľ; veríme, že bude príťažlivá aj pre žiakov.

Mohutný priestor, aký doteraz neposkytla žiadna čítanka, dostali aj ukážky z umenia udomácneného v auditívnych a audiovizuálnych médiách. Tým čítanka vytvára reálnu šancu prispieť k **mediálnej výchove** žiakov. V prvej časti učebnice sme sa zamerali na umeleckú literatúru (poéziu, ľudovú a autorskú rozprávku, rozprávkovu ladenú fantasy) a na náučnú tvorbu (životopisné rozprávanie,

náučný text s tematikou zdravotvedy, vesmíru a meteorológie, interview a národné tradície). Umelecká a vecná literatúra sa konfrontujú v kapitole *Pojmové mapy*. Do druhej časti čítanky je zaradená kapitola o bájke reflektovanej z rozličných aspektov a v rozličných podobách, ale najmä sú tu kapitoly o divadle, divadelnej hre a opere; o výrazových prostriedkoch divadelného umenia, teda o dialógu, mimike a gestike; a napokon kapitola o rozhlase, televízii, filme a kine. Žiaci majú možnosť pozorovať a poznávať špecifické výrazové prostriedky jednotlivých médií a ich funkčnosť, vyjadrovať sa k tomu, v čom sú si navzájom jednotlivé médiá podobné – v čom odlišné, čo všetko stojí za výsledným tvarom, čo všetko sa oplatí všímať si na ňom a podobne. V rámci vyučovacieho procesu možno rôznorodo využiť aj ponúknuté zvukové nahrávky. Zvukovú nahrávku textu, ako aj možnosti ďalších aktivít s pracovnými listami na podporu práce s hovoreným textom a realizáciu zážitkovej recepcie nájdete na *aitec offline*. Zvukové nahrávky umožnia žiakom okrem iného porovnať špecifiká písaného textu (napr. scenára) s jeho zvukovou realizáciou (napr. rozhlasová nahrávka) a lepšie tak pochopiť, prečo má scenár odlišnú podobu povedzme od poviedky. Nahrávka zároveň žiakom ponúka ukážku kultivovaného prednesu umeleckého i náučného textu.

Spomínali sme už vyššie, že súčasťou pracovnej učebnice sú aj **didaktické inštrukcie** v podobe úloh, otázok, pokynov. Úlohy k jednotlivým textom v čítanke sú vytvorené tak, aby boli primerane náročné a poskytovali žiakom pocit úspešnosti z ich vyriešenia. Pri ich formulovaní sme sa usilovali rešpektovať ontogeneticky podmienenú úroveň logického uvažovania žiakov, dať im možnosť riešiť úlohy samostatne, ale aj učiť sa kooperovať pri riešení spoločných úloh. Niektoré úlohy svojou náročnosťou vychádzajú v ústrety „zónu najbližšieho vývinu“ (Vygotskij 2004), teda absorbujú takú mieru náročnosti, ktorá žiakov „ťahá“ na vyšší stupeň poznávania a myšlienkových operácií, než na ktorom sa práve nachádzajú.

Pri vyberaní textov a formulovaní úloh sme sa usilovali akceptovať fakt, že práca s pracovnou učebnicou literatúry má poskytnúť možnosti na **rozvíjanie všetkých úrovní porozumenia** čítaného textu a na rozvíjanie ústneho jazykového prejavu. Nájdú sa tu teda úlohy zamerané na porozumenie textu na prvej úrovni porozumenia, teda na identifikáciu informácií, ktoré sú v texte vyjadrené explicitne (napr. Čítanka 1/s. 34: *Nájdí v texte a podčiarkni, čo všetko škodí ľudskému srdcu.*). Rovnako sú tu úlohy orientované na porozumenie textu na druhej úrovni, teda na vyvodzovanie informácií, ktoré v texte nie sú vyjadrené priamo – sú implicitné a vyžadujú operáciu inferencie, premostenia (napr. Čítanka 1/s. 9: *Rozmyšľaj a povedz, prečo sa Janko v závere rozprávky usmial na svojich bratov.*). Pomerne veľa úloh je orientovaných na rozvíjanie tretej úrovne porozumenia textu, teda na schopnosť interpretovať informácie z textu a integrovať ich s vedomosťami a so skúsenosťami získanými doposiaľ (žiak teda porozumie posolstvu diela, zmyslu textu: Čítanka 1/ s. 58: *Podľa čoho vieš určiť, že čítaš náučný text?*). Vzhľadom na obmedzenia kognitívneho vývinu žiakov vo veku 9 až 10 rokov sa trochu zriedkavejšie objavujú úlohy zamerané na štvrtú úroveň porozumenia textu, teda na schopnosť kriticky analyzovať a hodnotiť text (Čítanka 1/s. 28: *Povedz, aký je rozdiel medzi náučnou a umeleckou literatúrou.*).

Keďže cieľom čítanky je rozvíjať funkčnú čitateľskú gramotnosť žiakov, teda schopnosť žiakov spracovať získané informácie a vedieť ich použiť vo vlastnej textovej produkcii, vyčleňuje sa (Liptáková a kol. 2015, s. 162) aj piata úroveň porozumenia textu, a to schopnosť žiaka produkovať nový text na základe získaných a spracovaných informácií. Na túto úroveň porozumenia textu sa orientuje najmä doplnkový zošit **Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov**, ale úlohy tohto typu nájdeme aj v čítanke.

Ako sme už spomenuli vyššie, pracovná učebnica a pracovný zošit *rozvíjajú funkčnú gramotnosť* žiakov. Výber textov a formulácia úloh teda rešpektujú snahu o *integráciu vnútrozložkovú* (špirálové prepájanie poznatkov v rámci literárnej výchovy), *medzizložkovú* (rozvíjanie recepčných aj produkčných kompetencií žiakov v rámci predmetových zložiek jazyk, literatúra, sloh), *medzipredmetovú* (prepájanie literárneho učiva s učivom iných predmetov, najmä s výtvarnou výchovou, s hudobnou výchovou, prírodovedou, vlastivedou, matematikou, etickou výchovou), *prierezovú* (napr. mediálna výchova, environmentálna problematika, ochrana života a zdravia, regionálna výchova) i *kompetenčnú* (komunikačná, literárna, kultúrna kompetencia žiaka).

Napokon azda ešte jedna poznámka na okraj: čítanka nie je norma, ktorá sa MUSÍ rešpektovať do posledného písmena. Je ponukou textov orientovaných jednak na vyvolanie estetického zážitku, jednak na zaujímavé až hravé získavanie informácií. Pri výbere textov sme sledovali zámer nefavorizovať prostoduché a „páčivé“ texty. Mali sme na mysli slová literárneho teoretika, spisovateľa Stanislava Rakúsa (1987), že esteticky náročnejšia literatúra býva síce obyčajne menej populárna, ale o hodnotu v diele sa oplatí zabojsť, lebo „iba po boji, po inom než len zbežnom čítaní sa dá dospieť k trvalému účinku“ (Rakús 1987, s. 349). Zotrvanie pri čítaní triviálnej literatúry (s takýmto návykom deti často prichádzajú do školy) môže spôsobiť, že náročnejšími textami budú frustrované – nedokážu im porozumieť. Nech teda táto čítanka pomáha žiakom zbavovať sa pod vedením vnímavého učiteľa takýchto frustrácií, nech ich sprevádza na ceste k zážitkom a poznaniu, nech im slúži aj ako inšpirácia k čítateľstvu, ako utvrdzovanie sa v tom, že literatúra dokáže poskytovať pocit krásna, aký neposkytne nič iné, ale že rovnako dobre dokáže aj sprostredkovať vecné poznanie – príťažlivo, napínať, takmer ako v detektívne.

Literatúra:

- FONTANA, D. 2003. *Psychologie ve školní praxi*. Praha : Portál, 2003. 383 s. ISBN 8071786268.
- HELUS, Z. 2009. *Dítě v osobnostním pojetí*. 2. vyd. Praha : Portál, 2009. 288 s. ISBN 9788073676285.
- KULKA, J. 2008. *Psychologie umění*. Praha : Grada Publishing, 2008. 440 s. ISBN 9788024723297.
- LIPTÁKOVÁ a kol. 2015. *Integrovaná didaktika slovenského jazyka a literatúry pre primárne vzdelávanie*. 2. vyd. Prešov : Pedagogická fakulta PU v Prešove, 2015. 490 s. ISBN 9788055512525.
- PIAGET, J. a INHELDEROVÁ, B. 1997. *Psychológia dieťaťa*. Bratislava : SOFA, 1997, 144 s. ISBN 8085752336.
- RAKÚS, S. 1987. *Konfrontačné otázky literatúry pre deti a mládež*. In *Zlatý máj*. Roč. XXXI, č. 6, s. 347 – 350. ISSN 00444871.
- ŠEBESTA, K. 2005. *Od jazyka ke komunikaci*. 2. revid. vyd. Praha : Karolinum, 2005. 166 s. ISBN 8024609487.
- VYGOTSKIJ, L. S. 2004. *Psychologie myšlení a řeči*. Praha : Portál, 2004. 136 s. ISBN 80717894.
- VYGOTSKIJ, L. S. 1981. *Psychologie umění*. Praha : Odeon, 1981. 522 s.

2 Konceptia a štruktúra súboru pracovných učebníc Čítanka pre štvrtákov

2.1 Konceptia pracovnej učebnice

Dvojdielny súbor pracovných učebníc Čítanka pre štvrtákov:

- prináša jedinečné spracovanie učebnice so zameraním na podporu čítania zážitkom a aktívnym dobrodružstvom;
- **je koncipovaná** v súlade s inovovaným Štátnym vzdelávacím programom ISCED 1;
- zohľadňuje požiadavky a námety učiteľov, rodičov, ale aj potreby a záujmy súčasnej generácie žiakov;
- integruje výhody učebnice a pracovného zošita do funkčného celku – pracovnej učebnice, vďaka čomu dáva jedinečnú možnosť aplikovať stratégie aktívneho čítania, robiť si poznámky a venovať sa textu v priebehu čítania, učí žiakov učiť sa;
- **prináša komiks** od známych komiksových autoriek (**Ivana Jančová** a **Zuzana Jančová**), ktorý so zaujímavými hrdinami a ich dobrodružným príbehom tvoria dejovú líniu pracovnej učebnice a sprevádzajú žiakov celým obsahom;
- **obsahuje širokú škálu textov detskej literatúry** obohatenú o **texty napísané priamo pre čítanku** od známych slovenských osobností, ktoré spoločne tvoria ucelený a premyslený koncept zameraný na aktívne rozvíjanie čitateľskej gramotnosti a systematické učenie žiakov stratégiám porozumenia;
- prezentuje spojenie literatúry a výtvarného umenia prostredníctvom **pútavých ilustrácií** od známej detskej ilustrátorky **Markéty Vydrovej** a aktívnej práce s nimi;
- **aplikuje prelínanie obsahov** iných vyučovacích predmetov a ponúka pohľad na náučnú literatúru zážitkovým čítaním;
- ponúka otázky a úlohy k textom, ktoré sú zacielené na **aktívne rozvíjanie čitateľskej gramotnosti** moderným a inovatívnym spôsobom;
- prináša profesionálne nahrávky dvoch textov z čítanky (zvukovú nahrávku textu nájdete na *aitec offline*), ktoré ponúkajú úlohy a postupy práce na **aktívne počúvanie s porozumením** a na aplikáciu **zážitkovej recepcie**.

Doplnkové materiály

- Bonusovým doplnkovým zošitom pre obidve časti čítanky je titul **Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov**, ktorý ponúka originálny didaktický učebný materiál na modernú výučbu čítania s porozumením, **na podporu písania, podporu vlastnej tvorby žiakov a vlastných pisateľských zážitkov**.
- Čítanka ponúka prepojenie s titulom **Zita Rýmová – čitateľský denník pre 4. ročník základných škôl**.

Komplexná podpora aitec offline

- K titulu si môžete zakúpiť aj [aitec offline](#), digitálnu podporu k pracovným učebniciam s **doplnkovými úlohami a hrami**, ktoré sa dajú využiť na hodinách čítania alebo v rámci

čitateľských záujmových aktivít v škole. Ponúkajú prácu s interaktívnou tabuľou alebo v počítačovej učebni.

- Súčasťou podpory k pracovným učebniciam sú okrem **metodickej príručky** aj **vzorové riešenia** a **návrh TVVP**.

2.2 Piktogramy a štruktúrne prvky v pracovnej učebnici

Žiak hodnotí zážitok z prečítaného textu, päť hviezdíček znamená najvyššie hodnotenie. Text sa hodnotí po prečítaní, cieľom hodnotenia je podnecovať hodnotiaci postoj žiaka k textu, stimulovať metakognitívne procesy, rozvíjať kritické myslenie, uvedomovať si svoj pohľad na text (podporujeme detské čitateľstvo).

DOZVIEŠ SA

Žiak sa dozvedá nové informácie z kapitoly. Na tomto mieste sú vysvetlené základné pojmy, ktoré sú súčasťou obsahu nasledujúcej kapitoly a jej textov. Je tu uvedený informačný prvok s odlišným metodickým postupom, ďalej sú tu termíny, ktoré si má žiak osvojiť na základe pochopenia pojmu, vždy však v spojení s komunikačnou činnosťou.

ZOPAKUJ SI

Zopakovanie informácií, ktoré už žiak pozná z predchádzajúcich ročníkov. Uplatňovanie princípu špirálovej postupnosti učiva (postupné opakované učenie), ktoré zároveň posilňuje vedomosti v priebehu učenia namiesto skúšania a memorovania.

Počúvanie zvukovej nahrávky textu v aitec offline. Uvedeným piktogramom je označený text, ktorý ponúka prácu s audionahrávkou, aktívne počúvanie s porozumením.

Spolupráca

Na vypracovanie úlohy žiak potrebuje jedného alebo viacerých kamarátov. Zároveň sa učí komunikovať a spolupracovať v kolektíve. Úloha, ktorá je označená uvedeným piktogramom, je zameraná na prácu v dvojici alebo v skupine. Cieľom úloh s daným označením je naučiť žiakov participovať na úlohách, pomáhať si, akceptovať názor iných. Podstatou skupinovo orientovaného vyučovania je hľadanie cesty pri riešení úloh na základe úcty voči druhému a záujmu o spoluprácu.

Práca s ilustráciou

Na vypracovanie úlohy žiak potrebuje pozorovací talent. Naučí sa pracovať s ilustráciami a zistiť, aká je úloha ilustrácie pri texte. Úloha s týmto označením poukazuje na postavenie a význam ilustrácie v súvislosti s textom, pomáha pri tvorbe vlastnej vizuálnej predstavy žiaka, rozvíja jeho tvorivosť a predstavivosť. Je jedným z nástrojov efektívneho učenia a mnohokrát aj prvým kontaktom s umením.

Žiak vypracúva úlohu s Pisárom Bradom v zošite tvorivého písania. Odkaz na ďalšie úlohy so zameraním na písanú produkciu žiakov, tvorivé písanie, ktoré podporuje hravosť v písaní, učí žiakov stratégiám písania a odbúrava strach z písania.

Ďalšie úlohy nájdete v čitateľskom denníku Zity Rýmovej.

Žiak si prečíta uvedenú knihu a vypracuje ďalšie úlohy v čitateľskom denníku Zity Rýmovej. Odkaz na ďalšie úlohy s prepojením na čitateľský denník, podpora práce s knihou.

Základné informácie o texte v pojmovej mape

Pojmová mapa ponúka základné informácie o texte. Je to nástroj, ktorý zvyšuje efektivitu učenia a podporuje kreativitu. Ponúka žiakom nielen prácu so všeobecnými informáciami o texte, ale slúži aj ako aktívny prvok pred čítaním. Vede žiakov ku kritickému mysleniu, ktoré je zamerané na získavanie informácií, ich hodnotenie, hierarchizovanie a nachádzanie logických a objektívnych súvislostí. Žiakov nabádame na to, aby uvažovali o autorovi/autorke textu a o jeho/jej knihe, aby diskutovali o tom, čo o danej téme vedia, aby zároveň predpovedali, o čom by mohol byť text, čo sa v ňom bude odohrávať, aké postavy v ňom môžu vystupovať a pod. *Hodnotenie textu realizujeme až po jeho prečítaní.*

V textoch označených **kamienkom** sa uvádza druhovo-žánrové zaradenie textu – *Umelecká literatúra: autorská rozprávka. Umelecká literatúra: bájka. Náučná literatúra.* Žiaci si aj takýmto spôsobom nenápadne upevňujú vedomosti o rozdieloch medzi umeleckou a náučnou literatúrou, ako aj charakteristické znaky určitého žánru. *Učivo nie je určené na skúšanie a testovanie.*

3 Didaktické spracovanie učiva v Čítanke pre štvrtákov a v zošite Pisár Brada

1 2. KAPITOLA

2 UMELECKÁ LITERATÚRA

5 OČISLUJ OBRÁZKY KOMIKSU PODĽA DEJOVEJ POSTUPNOSTI.

4

1 O TOM SOM PÍŠALA ČLÁNOK NA SVOJOM BLOGU.

MÔŽEME SI HO POZRIEŤ V TABLETE.

ODDELENIE UMELECKEJ LITERATÚRY

2 ČO JE TO UMELECKÁ LITERATÚRA?

NO PREDSA UMENIE, KTORÉ JE UKRYTÉ V LITERATÚRE.

3 PÁTRANIE PO TOM, KTO SPÔSOBIL CHAOS, ZAVEĎIE ZITU A PÁTRAČOV DO ODDÉLENIA UMELECKEJ LITERATÚRY.

DOZVIEŠ SA

UMELECKÁ LITERATÚRA (krásna literatúra) v čitateľovi vyvoláva estetický zážitok. Má umeleckú hodnotu a jej súčasťou je aj ľudová slovesnosť. V umeleckej literatúre rozlišujeme POÉZIU, PRÓZU a DRÁMU.

6

- 1 Číslo kapitoly podľa obsahu
- 2 Názov témy
- 3 Vysvetlenie základných pojmov
- 4 Komiks na pokračovanie
- 5 Úlohy zamerané na prácu s komiksom
- 6 Pojmová mapa
- 7 Úlohy zamerané na prácu s textom
- 8 Odkaz na doplnkový materiál (doplnkový zošit tvorivého písania Pisár Brada alebo čitateľský denník Zita Rýmová)

Daniel Hevier 6 Umelecká literatúra: básne

Bez čiarky

Z knihy: tak takáto básne pre deti píše hevier

POÉZIA je umelecká tvorba napísaná vo VERŠOCH. Nazývame ju aj BÁSNICKÁ TVORBA. Jej výsledkom je BÁSEŇ a ten, kto ju tvorí, sa nazýva BÁSNIK. Ak básne píše žena, nehoríme jej „básnička“, ale POETKA.

VERŠ je jeden riadok v básni. RÝM je zvuková zhoda hlások na konci veršov. STROFA je časť básne, skladá sa z dvoch alebo viacerých veršov.

ZOPAKUJ SI

- 1 Prečítaj nahlas prvú strofu básne. Dbaj na výrazné čítanie veršov.
- 2 Povedz, aké pocity v tebe vyvolala prvá strofa básne. Zdôvodni prečo.
- 3 Prečítaj nahlas druhú strofu básne. Dbaj na výrazné čítanie.
- 4 Porovnaj prvú a druhú strofu. Povedz, čo sa zmenilo.
- 5 Prečítaj verše, ktoré sa ti zdajú smiešne. Zdôvodni prečo.

Clarka pri čítaní naznačuje pauzu v texte.

Ja mám budík chrápe v búde starý dunčo žblnká v sude voda podpálila horu zápalka náhli sa k moru turista nad lúkou letí motýľ učí malé deti učiteľ má štyri nohy mačka nosí ostré rohy krava lezie po posteli generál varí sa v hrnci zemiak na celý svet drncí budík ruší moje spanie: VED JE VŠETKO POMOTANÉ!

Tak sem zopár čiarok spravme a bude to všetko správne: Ja mám budík, chrápe v búde starý Dunčo, žblnká v sude voda, podpálila horu turista, nad lúkou letí motýľ, učí malé deti učiteľ, má štyri nohy mačka, nosí ostré rohy krava, lezie po posteli muchy, veľkým vojskám velí generál, varí sa v hrnci zemiak, na celý svet drncí budík a hrozi mi z diaľky: NAUČ SA UŽ PÍSAŤ ČIARKY!

10

6. Roztried a vyfarbi názvy literárnych postáv, ktoré vystupovali v básni Bez čiarky.

VECI	BUDÍK	MOTÝKA	TURISTA	KRAVA
ZVIERATÁ	SUD	MAČKA	JELEŇ	DETI
OSOBY	MUCHA	MOTÝĽ	AUTO	ZEMIAK

7

2 a) Prepíš popletené verše k slovám. b) Nájdi a napíš k nim správnu časť vety.

TURISTA	
DUNČO	

8. Pozorne si prezri ilustrácie na predchádzajúcej strane. Označ časť ilustrácie, ktorá sa neviaže na básneň.

9. Uhádni a označ ✓, ktoré príslovia zobrazuje označená časť ilustrácie z úlohy 8.

10. Dokresli druhú polovicu motýľa.

8

Vráť sa ku komiksu na s. 3. Nájdi postavíčku, ktorá sa viaže na básneň. Napíš jej meno na linajku. Vyhladať k nej verš v básni Bez čiarky.

Vypieš glózu s Pisárom Bradom.

11

4 Metodické komentáre k Čítanke pre štvrtákov

4.1 1. časť: Zita v komikse

Čítanka pre štvrtákov prináša jedinečné **spracovanie učebnice so zameraním na podporu čítania zážitkom a aktívnym dobrodružstvom**, k čomu prispieva aj samotná dejová línia pracovných učebníc vo forme komiksu. Prečo práve komiks? Pretože komiksy pomáhajú motivovať žiakov k čítaniu (majú v sebe prvok atraktívnosti), uľahčujú učenie tým, že eliminujú stres, odbúravajú strach aj u detí s poruchami učenia, neponúkajú stranu zaťaženu len textom, napr. deťom s autizmom vytvárajú priestor, ako sa naučiť identifikovať emócie. Komiksy zároveň prezentujú vizuálnu formu rozprávania – rozprávanie obrázkami, ukazujú rozprávanie príbehu v sekvenciách.

Čítanka prináša komiks so zaujímavými hrdinami a ich dobrodružným príbehom, ktorý je „šitý na mieru“ našim čitateľom a ktorý sa prelína celým jej obsahom. Podporuje záujem žiakov o čítanie, posilňuje vzťah k zážitkovému čítaniu, udržuje motiváciu a pozornosť žiakov a pomáha odovzdávať vedomosti aktívnym dobrodružstvom.

STRANA 1

Titulný list je vstupom do samotnej debovej línie čítanky. Žiaci sa postupne zoznamujú s jednotlivými postavami, ich charakterovými vlastnosťami a schopnosťami. Žiakom sa ponúka jedinečná možnosť stotožniť sa s niektorým superhrdinom z komiksu, prechádzať spolu s nimi každou kapitolou a zároveň im pomôcť prekonať výzvy a prekážky. Superhrdinovia, ktorí sa nachádzajú v komiksoch, sú často naším zosobnením; sú tým, kým sa snažíme byť. Ponúkajú možnosť naučiť žiakov zhodnotiť text na základe vlastných pocitov a prežívania. Túto zručnosť môžu žiaci neskôr využiť v umeleckej literatúre a pri čítaní iných druhov literárnych a náučných textov.

Na základe textu a obrázkov žiaci vstupujú do príbehu, ktorý sa odohráva v meste Vyšný Knižkov. Hlavnú postavu v príbehu reprezentuje starostka mesta Zita Rýmová. Rovnako ako v čitateľskom denníku, aj v čítanke zastáva úlohu pomocníčky a radkyne, ktorá nabáda hrdinov a žiakov, aby vyriešili záhady tajomnej hmly. Zaujímavosťou hlavnej postavy je, že Zita rozpráva výhradne v rýmoch. Odporúčame navodiť so žiakmi diskusiu o tom, čím sa jej rozprávanie odlišuje od ostatných postáv a do akej miery sa tento jav spája s jej menom. Hrdinovia príbehu sú postavení pred neobyčajnú záhadu – tajomnú hmlu, ktorá postupne padá na mesto Vyšný Knižkov a ľudia začínajú pomaly zabúdať na všetko, čo sa naučili.

1. kapitola: KOMIKS

Tematické okruhy: domov, priateľstvo, medzil'udské vzťahy, medzigeneračné vzťahy a porozumenie, česť/čestnosť, dobro, zlo, pravda a lož, pomoc iným, moja obec

STRANA 2

Strana postupne v'ahuje žiakov do komiksového príbehu. Žiaci v ňom na základe vizuálnej formy rozprávania odhaľujú, ktoré postavy v príbehu pribúdajú, akú zohrávajú úlohu a ako ovplyvňujú samotný vývoj deja.

Komiks postupne učí žiakov vnímať rozprávanie a čítanie príbehu v sekvenciách, ktoré spojením textu s obrázkom prezentuje dejovú postupnosť, zmenu času a miesta udalostí. Zároveň je výborným nástrojom, ktorý motivuje k aktívnemu učeniu a vlastnému zhromažďovaniu informácií o komikse. Odporúčame, aby žiaci spoločne pozorovali, čím sa komiksové príbehy odlišujú od ostatných príbehov. Navrhujeme, aby postrehy a poznatky o komikse zapisovali spoločne na tabuľu, diskutovali o nich a v závere strany porovnali svoje zistenia s textom označeným kamienkom **Dozvieš sa**.

STRANA 3

Žiaci spoznávajú hrdinov, ktorých tablet zavolať na pomoc starostke Zite. Na prvý pohľad je zrejmé, že skupina hrdinov prezentuje odlišnosť ľudí, odlišnosť rôznych kultúr a medzigeneračné vzťahy. Úloha je ideálnym priestorom na rozvoj poznania rozličných tradičných aj nových kultúr a subkultúr, akceptáciu kultúrnej rozmanitosti ako spoločenskej reality a rozvoj tolerance, rešpektu a prosociálneho správania a konania vo vzťahu ku kultúrnej odlišnosti. Multikultúrne a vekové charakteristiky postáv rozvíjajú spoločenské povedomie žiakov. Spoločným rozhovorom ich učíme spolupracovať s rôznymi ľuďmi, ukazujeme, že každý človek je niečím výnimočný a dôležitý, že nie je správne posudzovať ľudí podľa toho, ako vyzerajú, ale ako sa správajú a konajú.

Odporúčame zamerať pozornosť žiakov na druhý obrázok, na ktorom sú dôležité indície pre ďalšie úlohy (strážca múzea za knižnicou, plagát zákazu dotýkania sa exponátov, mačka s rohami). Poukážeme na komunikatívnu funkciu nadpisov a oznamov zobrazených na obrázku. Necháme žiakov zamyslieť sa nad tým, čo môžeme z uvedených informácií zistiť.

STRANA 4

Žiaci si na základe rozhovoru medzi hrdinami upevňujú vedomosti o komikse. Pozorujú, ako obrázky dopĺňajú text a ako sú na nich zaznamenané rôzne pohyby a zvuky (mimika, gestika, posturika, farebnosť, rôzne citoslovčia, niekedy aj tri bodky).

STRANA 5

Pred vypracovaním úloh odporúčame zhrnutie príbehu spoločným reprodukovaním. Žiaci si zopakujú, čo sa udialo v komikse. Môžu sa pokúsiť predikovať text a porozmýšľať, ako by mohol príbeh pokračovať. Riešením úloh si overíme žiacku úroveň čítania s porozumením, ich schopnosť vlastnými slovami formulovať myšlienky a závery z prečítaného textu.

5/1 Pri rozprávaní o čarovnom tablete môžeme využiť digitálnu gramotnosť. Žiaci porozprávajú, ako tieto zariadenia ovplyvňujú ich vzdelávanie a život mimo školy.

Riešenie:

Zita našla na pracovnom stole (čarovný) tablet. Tablet privolať hrdinov – pomocníkov.

5/2 Prvá časť odpovede na otázku je jasne uvedená v komikse na s. 1 a s. 2. Druhá časť je zameraná na rozvoj fantázie žiakov. Pri vymýšľaní odpovede by sa mali držať informácií, ktoré doposiaľ získali čítaním komiksu.

Riešenie:

Záhadná tajomná hmla spôsobí, že všetci obyvatelia Vyšného Knižkova postupne zabudnú svoje vedomosti a stratia všetky spomienky. Zita môže zachrániť mesto tým, že sa všetci spoja a vypátrajú, kto tajomnú hmlu privolať.

5/3 Žiaci pri vymenovávaní postáv môžu opísať aj ich charakteristické črty, a to možno aj na základe toho, aké si dali tajné mená. Môžu sa zamyslieť nad otázkami: *Kto je mi sympatický? Poznám vo svojom okolí niekoho, koho mi pripomína? Komu sa najviac podobám alebo komu by som sa chcel/-a podobat'?*

Riešenie:

Zita, Páv, Bludička, Turbo, Diana, Patrik

5/4 Úloha je zameraná na orientáciu v komikse. Otázky na podobnom princípe orientácie v komikse si môžu žiaci vymýšľať a klásť medzi sebou.

Riešenie:

Na prvom komiksovom obrázku sa nachádza tablet. Baterka ukazuje, že je takmer vybitý.

5/5 Cieľom úlohy je zistiť, či žiaci poznajú význam slova a obohatiť ich slovnú zásobu.

Riešenie:

exponát – vystavený vzácny predmet

5/6 Úloha zameraná na orientáciu v komikse, poukazuje na to, že každá akcia má svoju reakciu (ukradnutie komiksu spôsobilo vznášanie vecí v múzeu).

Riešenie:

V hlavnej miestnosti poletujú exponáty: stetoskop, prútený košík, koláč, sklenená nádoba, pes. Spôsobilo to zmiznutie komiksu z oddelenia komiksov.

5/7 (ilustrácia) Nadvižeme na rozhovor o komunikatívnej funkcii nadpisov, oznamov a upozornení. Úlohou žiakov bude navrhnúť a nakresliť vlastné upozornenie pre návštevníkov múzea. Upozornenia môžu byť reálne, ale aj vtipné. Je to na fantázii a nálade žiakov, aké upozornenie vymyslia. Treba však dodržať podmienku, že aspoň určitá časť by mala byť nakreslená. Dôležitá je aj prezentácia žiackych prác, zdôvodnenie navrhnutého upozornenia, participácia na spoločnej komunikácii, akceptácia iných názorov.

Riešenie:

Napr. nerozprávajte nahlas, nemaľujte po stenách, po schodoch neskáčte na jednej nohe a pod.

5/8 (spolupráca) Úloha je zameraná na participáciu na spoločnej komunikácii o vlastných zážitkoch.

2. kapitola: UMELECKÁ LITERATÚRA

Tematické okruhy: domov, priateľstvo, medzil'udské vzťahy, medzigeneračné vzťahy a porozumenie, česť/čestnosť, dobro, zlo, pravda a lož, spravodlivosť – nespravodlivosť, bohatstvo – chudoba, bezpečnosť, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe, ohrozenie a ochrana životného prostredia

Umenie a kreativita učia riešiť problémy, čo je kľúčová zručnosť pre úspech v živote.

Práca s umeleckou literatúrou ponúka krásne možnosti na tvorbu aktivít aj v trochu inej forme a podobe, pri ktorej sa vieme zamerať aj na iné atribúty v rámci čitateľskej gramotnosti. Umenie a umelecká literatúra sú súčasťou každodenného života. Nemusíme byť umelcami, a predsa nás ovplyvňujú pri mnohých činnostiach. Umenie nás učí riešiť problémy, hľadať alternatívne riešenia, navrhovať rôzne objavné postupy, obklopať sa predmetmi, ktoré nás vedia inšpirovať, upokojuvať

alebo potešiť. Dokonca nás učí možnosti vlastného výberu a podnecuje našu kreativitu; mnohí významní vedci by bez predstavivosti nevytvorili také významné objavy, akými obohatili ľudstvo.

Práca s umeleckou literatúrou ponúka bohaté možnosti na tvorbu aktivít aj v trochu inej forme a podobe než bežná ľudská prax. Vieme sa pri nej zamerať na rozličné atribúty v rámci čitateľskej gramotnosti. Pri vnímaní umeleckej literatúry a pri práci s ňou vlastne napĺňame múdry výrok L. Wittgensteina: „*Hranice môjho jazyka sú limitmi môjho sveta.*“ Na to, aby sme prácou s umeleckou literatúrou hranice jazyka deťom rozširovali, a tým zároveň posúvali ich limity poznania sveta čoraz ďalej, je nevyhnutné zamerať sa na pozorovanie nielen explicitných informácií či uplatňovanie jazykových znalostí v literatúre, ale najmä na vnímanie implicitných významov slov, príbehov, slovných obrazov. Lebo v umeleckej literatúre je to podstatné, čomu môžeme hovoriť aj poslanstvo diela, vyjadrené v „*netextovom priestore*“ (S. Rakús), teda v priestore, ktorý vytvárajú slová, vety, verše prostredníctvom svojich skrytých významov. Práve toto tajomné poslanstvo ukryté v nepriamo vyjadrených významoch textu je nositeľom estetickú a emocionálnu silu umeleckej literatúry. Naučme teda žiakov vnímať umenie, rozvíjajme prostredníctvom umenia a umeleckej literatúry ich kreativitu a fantáziu; naučíme ich tak uplatňovať kritické a kreatívne myslenie, umožníme im poznávať a formovať ich vlastný postoj a názor na jednotlivé druhy umenia. Prostredníctvom hodnotenia textu v úvodnej pojmovej mape učíme žiakov možnosti vlastného výberu.

STRANA 6

Strana je zameraná na vyvedenie učiva o umeleckej literatúre.

V komikse si žiaci upevňujú vedomosti o ňom, ide o tzv. špirálové učenie (cyklické). Úloha je zameraná na usporiadanie obrázkov (sekvencií) podľa postupnosti deja. Cieľom je zistiť úroveň čítania s porozumením a overiť, či žiaci vedia na základe prečítaného textu a obrázkov zoradiť jednotlivé časti príbehu podľa dejovej postupnosti. Žiakov pred čítaním komiksu upozorníme na to, že obrázky sú rozhádzané, takže tu neplatí pravidlo čítania komiksov – zľava doprava, zhora, dole. Žiaci môžu obrázky očíslovať rozdielne, pretože úloha má viac riešení. Svoje číslovanie však musia vedieť zdôvodniť.

Text označený kamienkom **Dozvieš sa** obsahuje informácie, ktoré budú žiaci objavovať a spoznávať v nasledujúcich textoch. Ponúka žiakom vstupné informácie, s ktorými sa v danej kapitole budú stretávať a pozorovať ich. Zároveň ponúka možnosti na aktivity, pri ktorých si žiaci samostatne vybavujú, čo už o téme vedia. Cieľom je žiakov motivovať a zaktivizovať. Vybavujú si vlastné vedomosti, známe informácie, názory na svoje poznatky o téme, formulujú otázky a myšlienky, ktoré im k téme napadajú (zhromažďovanie myšlienok, predstáv, poznatkov – rozhovorom, pozorovaním – čo viem alebo čo si myslím, že viem o danej téme). Žiaci tak neskôr môžu spojiť nové s už známym a vďaka tomu lepšie porozumejú novým informáciám. *Text nie je určený na memorovanie žiakmi a skúšanie.*

PAVOL DOBŠINSKÝ: JANKO PIPORA (V PODANÍ ONDREJA SLIACKEHO, s. 7 – 9)

Tematické okruhy: spravodlivosť – nespravodlivosť, spoločné a odlišné vlastnosti ľudí, dobro, zlo, pravda a lož, spravodlivosť – nespravodlivosť

V úvode je **pojmová mapa** so základnými informáciami o texte. Ponúka žiakom prácu so všeobecnými informáciami o texte, ale slúži aj ako aktívny prvok pred čítaním. Vede žiakov ku kritickému mysleniu. *Hodnotenie textu realizujeme až po jeho prečítaní.*

Text označený kamienkom **Zopakuj si** obsahuje informácie, s ktorými sa žiaci stretli v predchádzajúcich ročníkoch.

Pomocou vybraného textu budujeme u žiakov základy čitateľskej gramotnosti v rámci umeleckej literatúry. Cieľom je pozorovanie nielen explicitných informácií, uplatňovanie jazykových znalostí v literatúre, ale hlavne implicitných významov slov, príbehov, literárnych obrazov, a teda vnímanie estetickéj a emocionálnej stránky umeleckej literatúry. Naučme žiakov vnímať umenie, rozvíjať ich kreativitu a fantáziu prostredníctvom umenia a umeleckej literatúry, uplatňovať kritické a kreatívne myslenie. Žiaci sa delia o emocionálnu a estetickú skúsenosť z recepcie literárneho textu hovorenou formou (komunikačná interakcia, hovorená produkcia). Spoznávajú ďalšiu tému v diele ľudovej slovesnej tvorby.

7/1 Cieľom úlohy je zopakovať znaky ľudovej rozprávky a vedieť ich pri čítaní textu identifikovať. Niektoré znaky sa nachádzajú aj v texte **Zopakuj si**. Ďalšie žiaci doplnia na základe znalostí z predchádzajúcich ročníkov. V texte si ich môžu podčiarknuť. Odporúčame zopakovať si znaky ľudovej rozprávky po prečítaní textu spolu so žiakmi.

Riešenie:

Ľudové rozprávky nemajú autora. Začínajú sa a končia ustálenými formulkami, ako napr. kde bolo, tam bolo... žili šťastne až do smrti... Nachádza sa v nich čarovné číslo 3 alebo 7. V rozprávke je dôležitý boj dobra so zlom.

7/2 Na vyriešenie úlohy musia žiaci ovládať oba pojmy, až potom dokážu vysvetliť rozdiel medzi nimi. Opäť tu využívame princíp špirálového učenia.

Riešenie:

Meno autora ľudovej rozprávky nepoznáme, meno autora autorskej rozprávky je známe.

Text je vhodný na hlasné aj tiché čítanie. Pri hlasnom čítaní kladieme dôraz na správnu výslovnosť, dikciu, artikuláciu, intonáciu. Po prečítaní textu žiaci vypracujú ďalšie úlohy.

9/3 Predpokladáme, že žiaci už majú čitateľské skúsenosti s ľudovými rozprávkami z predchádzajúcich ročníkov. Dedukciou by mali prísť na správnu odpoveď.

Riešenie:

Janko Hraško

9/4 Úloha ponúka prepojenie s etickou výchovou a otvára možnosť na diskusiu o vhodnom správaní a o správaní, ktoré nie je v spoločnosti žiaduce. Bolo by dobré, aby žiaci ústne vysvetlili a odôvodnili svoje zaradenie postáv. Z hľadiska dichotómie dobro – zlo sa v príbehu nachádzajú aj tzv. neutrálne postavy (otec, mať, rybár, kuchár, princezná), pri ktorých nevieme podľa textu určiť ich zaradenie. Ide o epizodické postavy a my počas rozhovoru môžeme so žiakmi fabulovať, ako sa asi tieto postavy správali, pričom ich z hľadiska dobra a zla vôbec nemusíme zaraďovať.

Riešenie:

KLADNÉ	ZÁPORNÉ
<i>Janko Pipora, veвериčka, vták</i>	<i>bratia, obor, motýľ</i>

9/5 Jednoduchá motivačná úloha. Žiaci vymyslia mená pre Jankových bratov. Môžu použiť reálne existujúce mená, tí tvorivejší môžu vymyslieť nové, originálne mená.

K úlohe možno doplniť aj prácu s kalendárom.

Možné riešenie:

Izidor, Levoslav, Koloman, Cyprián, Aurel alebo Ďuro, Jožo, Mišo, Julio

9/6 Cieľom úlohy je to, aby sa žiaci hlbšie zamysleli nad konaním postavy v určitej situácii. Na to, aby žiaci vedeli vyriešiť prvú časť úlohy, je potrebné určité vcítenie sa do postavy Janka Piporu. Žiaci vnímajú emócie postavy, predstavia si jej myšlienkové pochody, stotožňujú, príp. nestotožňujú sa s nimi. V druhej časti úlohy majú žiaci možnosť pozrieť sa na záver príbehu zo svojej perspektívy, empaticky si predstaviť seba v podobnej situácii a zamyslieť sa nad tým, ako by konali oni a prečo by tak konali. Vedeťme tak žiakov k sebaopoznávaniu a sebahodnoteniu.

Možné riešenie:

Janko Pipora sa usmial na svojich bratov, lebo ich rád videl a všetko im odpustil. Ja by som sa v podobnej situácii na bratov hnevala, lebo ma sklamali a nechali ma napospas obrovi. Alternatíva: Ja by som bratom odpustila, ale museli by mi sľúbiť, že už nikdy nikoho nezradia.

9/7 (spolupráca) Úloha je zameraná na zisťovanie informácií v blízkom okolí žiakov. Pri zisťovaní žiaci rozvíjajú svoje komunikačné zručnosti. Úloha je zameraná aj na prácu v rodine, takže vyžaduje i domácu prípravu.

Po zapísaní názvov rozprávok žiaci najskôr označia svoju rovinu poznania danej rozprávky, potom zistia, či bola sfilmovaná.

Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov (s. 2)

K textu je pripravená úloha na rozvoj pisateľských zručností v doplnkovom zošite Pisár Brada.

Žiaci si vyberú jednu z ponúkaných možností a podľa svojich pisateľských schopností napíšu krátky príbeh. Vybranú možnosť si môžu vyfarbiť.

Zita Rýmová – čitateľský denník pre 4. ročník základných škôl (s. 18 – 21)

Na rozvíjanie čitateľskej gramotnosti je dôležité okrem čítanky pracovať aj s knihou. K téme ľudových rozprávok sú v čitateľskom denníku Zita Rýmová pre žiakov pripravené ďalšie úlohy.

Tvorba projektu a prezentačné zručnosti

Projekt Trojkráľový koláč: Práca s ilustráciou môže mať rôzne podoby. Žiakom a učiteľom ponúka v tomto prípade nielen zobrazenie, ktoré dopĺňa a osvetľuje text, ale aj rovnocenného partnera k textu. Názov projektu vychádza práve z jednej z nich a ponúka námety nielen na projekt, ale aj hru.

Janko Pipora sa v jednom okamihu príbehu ocitol v koláči. Ale nie v obyčajnom. Ilustrátorka našej čítanky, Markéta Vydrová, sa pri stvárnení tejto dobroty inšpirovala známym koláčom, ktorý sa piekol pre kráľov a dodnes vie napr. poslúžiť deťom ako hra – Trojkráľový koláč. Zaujímavosťou je, že ho v rôznych krajinách nazývajú rôzne, dokonca sa koláče od seba mierne líšia. Inak ho volajú vo Francúzsku, Švajčiarsku, v Nemecku, Taliansku alebo Španielsku. Predlohou pre našu ilustrátorku bol koláč zo Švajčiarska – Swiss Three Kings Cake. Zaujímavosťou je, že do koláča sa zapeká malá

figúrka kráľa (môže to byť aj fazuľka alebo mandľa). Komu sa ujde kúsok koláča s figúrkou, stáva sa kráľom alebo kráľovnou, nasadí si korunu (napr. papierovú) a má po celý deň privilégiá kráľa.

Cieľom projektu je vyhľadať, zdokumentovať a predstaviť čo najviac informácií o tomto koláči. Je na učiteľovi, akú formu projektu si zvolí – podľa počtu riešiteľov (individuálne, skupinové), podľa miesta realizácie (školské, domáce, kombinované) a podľa časovej dĺžky (krátkodobé, dlhodobé).

DANIEL HEVIER: BEZ ČIARKY (s. 10 – 11)

Tematické okruhy: pravda a lož, humor, spoločné a odlišné vlastnosti ľudí

Pojmová mapa v úvode ponúka základné informácie o texte. Vede žiakov ku kritickému mysleniu, ktoré je zamerané na získavanie informácií, ich hodnotenie, hierarchizovania a nachádzanie logických a objektívnych súvislostí. *Hodnotenie textu realizujeme až po jeho prečítaní.*

Opäť je tu text označený kamienkom **Zopakuj si** s informáciami, s ktorými sa žiaci stretli v predchádzajúcich ročníkoch.

Text ponúka humor a hravosť prezentovanú prostredníctvom nonsensevej básne. Zároveň vtipným spôsobom upozorňuje na dôležitosť uplatňovania jazykových znalostí v literatúre – teda na to, čo môže spôsobiť absencia interpunkčného znamienka v texte, v tomto prípade čiarky. Odporúčame, aby prvému stretnutiu s grafickou podobou literárneho textu predchádzal vzorový prednes učiteľa (živá hlasová interpretácia textu) zameraný na nácvik aktívneho počúvania žiakov. Pri prednese prvej časti básne odporúčame dodržiavať výraznejšiu veršovú pauzu, čím sa podporí vnímanie nonsensevosti veršov v prvej časti, a teda ich komického efektu, a zároveň si žiaci pri konfrontácii s druhou časťou básne (tu uprednostniť iba náznakovú veršovú pauzu a zdôrazniť vetnú pauzu) uvedomia, aké dôležité je korektné umiestnenie čiarky vo vetnej výpovedi. Úlohou žiakov bude vnímať literárny text ako celok, všímať si základné zopakované pojmy poézie a prostredníctvom komunikačných činností hlbšie preniknúť do významu textu. Zároveň diskutujeme so žiakmi o tom, ako na nich báseň zapôsobila, aké pocity v nich vyvolala a prečo.

10/1 Úloha je zameraná na hlasné čítanie. Žiaci majú čítať umelecký text samostatne alebo môžeme čítanie realizovať ako hromadné zborové čítanie s dôrazom na správnu výslovnosť, intonáciu, dikciu, artikuláciu.

10/2 Prvá strofa básne je pomotaná. Očakávame, že žiakov báseň pobaví, nebude im dávať zmysel. Slovo *dunčo* sa zámerne začína malým písmom (zámer autora), keďže ide o popletenú strofu. Môžeme na to žiakov upozorniť. So žiakmi participujeme na spoločnej komunikácii o tom, čo spôsobilo tento chaos v básni.

10/3 Žiaci prečítajú nahlas druhú strofu básne. Zatiaľ ich nevyzývame, aby porovnávali. K úlohe sa viaže aj text **Vieš že**, v ktorom žiakom pripomenieme, ako sa text správne číta, ak je v ňom čiarka. Druhá strofa básne sa bude žiakom čítať ťažšie. Súčasťou druhej strofy básne je aj pointa umiestnená v ilustrácii ako replika budíka.

10/4 Až v tejto úlohe pristupujeme k porovnávaniu oboch strof. Žiaci by mali na základe analýzy prísť na to, čo sa zmenilo (pribudli čiarky, veľké písmeno) a ako to ovplyvnilo text, hlavne jeho zvukovú realizáciu (čítanie) a významovosť.

10/5 Úloha je zameraná na vyjadrenie vlastného názoru a pocitov pri čítaní básne. Žiaci si podľa vlastného názoru vyberú verš, ktorý ich pobavil. Budú pravdepodobne vyberať rozličné verše. V prípade zistenia, že niektorý žiak si nevie vybrať žiadny verš, nenútime ho, aby si vybral. Ponúkame mu alternatívu, napr. nech si vyberie verš, v ktorom je podľa neho najväčší nezmysel. Na druhej strane môžeme participovať na spoločnej komunikácii o tom, aké rôzne pocity môže básne navodiť. Pokojne sa môže objaviť nepríjemný pocit u žiaka, ktorému chaos vyvolaný nonsensom pripadá nemilý a hlúpy. Je vhodné tieto pocity opísať a diskutovať o nich.

11/6 Úloha je zameraná na rozpoznanie a identifikáciu literárnych postáv a na ich následné triedenie podľa určených kritérií.

Riešenie:

VECI	<i>budík, motyka, sud, auto, zemiak</i>
ZVIERATÁ	<i>krava, mačka, jeleň, mucha, motýľ</i>
OSOBY	<i>turista, deti, lekár</i>

11/7 Žiaci reprodujú vybrané verše z básne. Úloha slúži aj na overenie toho, či žiaci pochopili, ktoré slová rozhodené do dvoch veršov v prvej strofe vytvárajú zmysluplnú vetnú výpoveď v druhej strofe.

Riešenie:

TURISTA	
<i>turista nad lúkou letí</i>	<i>náhli sa k moru turista</i>
DUNČO	
<i>starý dunčo žblnká v sude</i>	<i>chrápe v búde starý Dunčo</i>

11/8 (ilustrácia) Úloha je zameraná na prácu s ilustráciou. So žiakmi si môžeme ilustráciu rozobrať na jednotlivé časti a prečítať k nim verš. Každá časť ilustrácie sa viaže k niektorému veršu okrem chlapca vľavo pri plote.

Riešenie:

Chlapec ležiaci na zemi pri plote, ktorý kričí HOP.

11/9 (spolupráca) Po správnom vypracovaní úlohy 8 sa z ilustrácie stáva kreslená hádanka. Žiaci môžu riešiť úlohu v dvojici alebo spoločne.

Riešenie:

✓ Nekrič hop, kým nepreskočíš.

11/10 (ilustrácia) Úloha prepája matematiku s čítaním. Žiaci pomocou osovej súmernosti (zrkadlový obraz) vytvoria druhú polovicu motýľa (postavu z básne). Úloha si vyžaduje znalosti z geometrie, presnosť a pozornosť.

11/11 (ilustrácia) Prepojenie básne s komiksom. Úloha sleduje stimulovanie pozornosti žiakov a ich schopnosti vnímať ilustráciu a všimnúť si vzťah ilustrácie a textu.

Riešenie:

Mačka s rohmi.

Verš z básne: Mačka nosí ostré rohy.

Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov (s. 4)

K textu je pripravená úloha na rozvoj pisateľských zručností v doplnkovom zošite Pisár Brada.

Pred vypracovaním úlohy si žiaci opäť prečítajú popletenú strofu básne. Cieľom úlohy je precvičenie učiva o verši a rýme v praktickom cvičení. Na kontrolu môže žiakom slúžiť druhá strofa básne.

Tajná úloha 1: Žiaci pracujú s pojmom *literárna postava*. Musia ju vedieť identifikovať. Všetky tajné úlohy si priebežne zapisujú na s. 32 v doplnkovom zošite Pisár Brada.

VALENTÍN ŠEFČÍK: T + V = VL ALEBO LÁSKA NA CELÝ ROK (s. 12 – 13)

Tematické okruhy: priateľstvo, medziľudské vzťahy, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe, ohrozenie a ochrana životného prostredia

Opäť je tu **pojmová mapa** so základnými informáciami o texte. *Hodnotenie textu realizujeme až po jeho prečítaní.*

12/1 Úloha prepája učivo prírodovedy s témou básne. Pred čítaním básne si žiaci zopakujú typické znaky ročných období, ktoré sa potom objavujú v básnickom texte.

Pri riešení úlohy vyzveme žiakov k tomu, aby sa pokúsili spomenúť si alebo vyhľadať pranostiky k jednotlivým ročným obdobiam.

Riešenie:

Jar – zelená príroda, všetko kvitne, rodia sa mláďatá.

Leto – prichádza teplo, vyššie teploty, obdobie prázdnin, letných dovoleníek.

Jeseň – príroda má rôzne farby, listy opadávajú, zbiera sa úroda.

Zima – sneh pokrýje prírodu, niektoré zvieratá spia.

12/2 Odporúčame, aby prvému stretnutiu s literárnym textom predchádzal vzorový prednes učiteľa (živá hlasová interpretácia textu) zameraný na nácvik aktívneho počúvania žiakov a vyvolanie estetického zážitku. Úlohou žiakov bude vnímať literárny text ako celok, všímať si základné zopakované pojmy z oblasti poézie a prostredníctvom komunikačných činností hlbšie preniknúť do významu textu. Zároveň diskutujeme so žiakmi o tom, ako na nich báseň zapôsobila, aké pocity v nich vyvolala a prečo, vďaka čomu.

Hlasné čítanie učiteľa/učiteľky je dôležité aj vo vyšších ročníkoch, a to aj v prípade, že žiaci sú už zvyknutí čítať sami. Trénujú si tak počúvanie, pamäť, sústreďujú sa na správnu intonáciu a prednes.

Počas predčítania textu učiteľom (prípadne výborným triednym recitátorom) majú mať žiaci čítanky zatvorené, aby sa úplne sústredili na počúvanie.

12/3 Úloha zhrňa poznatky z predchádzajúcich dvoch úloh. Žiaci podľa svojich vedomostí priradia ročné obdobia k jednotlivým veršom.

13/4 Cieľom úlohy je viesť žiakov k uchopeniu zmyslu básnických obrazov. Aj keď ešte nevedia pomenovať použité básnické prostriedky, nadobúdajú schopnosť ich v básni nájsť a jednoducho ich vysvetliť. Pri odpovedi berieme na vedomie čitateľskú úroveň žiakov.

Riešenie:

Niektorí ľudia veria, že existuje láska na celý život.

13/5 Prepojenie čítania s učivom slovenského jazyka. Žiaci pred odpoveďou môžu vyhľadať verše, v ktorých sa dané slová nachádzajú.

Riešenie:

SLOVO	SLOVO OPAČNÉHO VÝZNAMU	SLOVNÝ DRUH
<i>ľúbi</i>	<i>neľúbi</i>	<i>sloveso</i>
<i>pekné</i>	<i>škaredé</i>	<i>prídavné meno</i>
<i>verí</i>	<i>neverí</i>	<i>sloveso</i>
<i>krátku</i>	<i>dlhú</i>	<i>prídavné meno</i>

13/6 (spolupráca) Žiaci v dvojiciach príp. v trojiciach vysvetľujú význam slovných spojení tak, ako ich pochopili. Odporúčame prečítať si celé verše s danými slovnými spojeniami, aby žiaci dostali ucelenú predstavu o ich význame. Na tejto úlohe si možno overiť jazykovú a komunikačnú úroveň žiakov. Na správne vyriešenie úlohy je potrebná určitá úroveň čitateľskej gramotnosti. Začínajúcim čitateľom je potrebné pomôcť, vysvetliť význam.

Riešenie:

SLOVNÉ SPOJENIE	VÝZNAM	JEDNOSLOVNÉ POMENOVANIE
<i>nastali biele chumelice</i>	<i>začalo snežiť</i>	<i>sneží</i>
<i>že jej nieto</i>	<i>veta (láska) zmizla</i>	<i>zmizla</i>
<i>kriedou zvečnil</i>	<i>niekto napísal na chodník T + V</i>	<i>napísal</i>

13/7 (spolupráca) U žiakov je dôležité pestovať lásku k prírode. Odporúčame aj počas exkurzií a prechádzok žiakov upozorňovať na krásy a zaujímavosti prírody a na to, ako sa v nej správame.

Riešenie:

Nie je to správne, lebo to poškodzuje strom.

13/8 (ilustrácia) Ilustrácia dopĺňa text básne. Žiaci na nej nájdu dôležité záchytné body. Prácu s textom a vyhľadávanie informácií je potrebné praktizovať aj pri domácej príprave žiakov na vyučovanie. Pomocou tejto úlohy ich navádzame na to, ako si správne vybrať informácie.

13/9 Úloha je prepojená s opakovaním predošlých informácií. Pretože sme sa o danej téme so žiakmi rozprávali v dostatočnej miere, úloha je vhodná na samostatnú prácu, prípadne ako domáca úloha.

13/10 Žiaci podľa svojich osobných preferencií porovnávajú básne, musia vyjadriť svoj názor. Učenie sa naspamäť trénuje mladú pamäť žiakov. Aby sa im báseň ľahšie učila, dávame im možnosť výberu. Žiakov upozorníme na to, aby pri recitovaní básne dodržiavali intonáciu a iné pravidlá prednesu. Pri tejto úlohe sa otvára možnosť naučiť žiakov pracovať s trémou, prekonať ju, vystupovať na verejnosti.

Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov (s. 5)

K textu je pripravená úloha na rozvoj pisateľských zručností v doplnkovom zošite Pisár Brada.

Úloha na rozvoj slovnej zásoby. Žiaci úlohu vypracujú samostatne. Môžu si pomôcť slovníkom. Vytvorené nové básne odporúčame prečítať frontálne, aby žiaci videli rôznu variáciu riešení.

MILAN RÚFUS: JANKO HRAŠKO IDE S OBEDOM (s. 14 – 16)

Tematické okruhy: domov, priateľstvo, medzil'udské vzťahy, medzigeneračné vzťahy a porozumenie, česť/čestnosť, dobro, zlo, pravda a lož, spravodlivosť – nespravodlivosť, bohatstvo – chudoba, bezpečnosť, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe

Opäť je tu **pojmová mapa** so základnými informáciami o texte. *Hodnotenie textu realizujeme až po jeho prečítaní.*

Veršovaná rozprávka môže byť pre niektorých čitateľov náročnejšia, hlavne pre výskyt historických archaizmov, zastaraných slov a slovných spojení. Je preto vhodné zapojiť aj prácu so slovníkmi alebo s internetom. Tieto slová a slovné spojenia síce nie sú každodennou súčasťou hovorového jazyka, rozširujú však slovnú zásobu žiakov, čo ocenia vo vyšších ročníkoch.

14/1 Pred čítaním si žiaci zopakujú známu ľudovú rozprávku o Jankovi Hraškovi. Rozprávka je pomerne známa, má však viacero verzií. Žiaci môžu viesť rozhovor o tom, ktorú verziu poznajú. Túto úlohu sme zvolili zámerne pred čítaním, aby si osvojili pamäť a doplnili rozprávku, keďže veršované spracovanie rozprávky sa začína až v časti, ako Janko Hraško nesie obed, o čom hovorí aj nadpis.

Riešenie:

Muž a žena, ktorí nemohli mať deti, veľmi túžili po dieťatku, ale nedarilo sa im ho počať. Jedného dňa, keď žena lúpala hrach, našla v struku dieťatko malé ako hrášok. Veľmi sa mu potešili a začali ho volať Janko Hraško, lebo nebol o nič väčší ako hrášok. Janko otcovi veľmi usilovne pomáhal. Vedel dokonca aj poháňať koňa. Jedného dňa ho poslala mamka s obedom na pole, aby ho zaniesol otcovi...

14/2 Cieľom úlohy je uvedomiť si stavbu básne. Žiakom kladieme otázky: „Z čieho pohľadu je báseň písaná? Ako to vieme určiť?“ Potom žiaci menia slová a čítajú báseň tak, aby vyznela, akoby ju rozprával Janko Hraško. Jazykovo skúsení žiaci sa môžu pokúsiť dodržiavať aj rýmy. Takouto hrou so slovami prispievame k pochopeniu básne, k uchopeniu jej zámeru.

Riešenie:

„Čo je to, deti? Chrobač v lese?

A či už aká nevôľa?

*Kdeže! To ja, Janko Hraško nesiem
otcovi obed do poľa.*

Dobre sa držím, hoc mám krepké tielko.

No či už kopol som do drievka

alebo krpcom o stebielko

– báb! Už sa leje polievka.

Už v nej plávam

a kričím ako pohonič:

Videl to svet? Fúj, tol'ká strava!

Voňalo dobre, o to nič.

No drobnou piastkou búcham,

liznúc si z masti na líci.

Ej, bišću! Čo som vari mucha,

že sa mám topiť v rajnici?“

...

14/3 (ilustrácia) Ilustrácia dopĺňa text veršovanej rozprávky. Je v nej zachytená postupnosť deja v obrázkovom príbehu. Tým, že žiaci spájajú časti ilustrácie s veršami, si zároveň overujeme, do akej miery básne pochopili.

15/4 Cieľom úlohy je uvedomiť si, ako dokáže intonácia a prednes básne zachytiť a charakterizovať postavu, ktorá ju rozpráva. Žiakom kladieme otázky: „*Z pohľadu ktorej postavy je básne napísaná? Kto je rozprávačom v básni? Podľa čoho to vieme určiť?*“ Potom žiaci menia slová a čítajú básne tak, aby vyznela, akoby ju rozprával otec Janka Hraška. Takouto hrou so slovami prispievame k pochopeniu básne, k uchopeniu jej zámeru a k uvedomeniu si, kto básne rozpráva.

Riešenie:

„Halušky čušia pod pokrievkou.

No keď som ich začal jesť,

banujem zrazu za polievkou:

hlina v nich škrípe ostošest’.

A chlapča pevné ako kremeň

vie dobre, o čom bude reč,

keď beriem do rúk remeň.

Jaj, vtedy radšej zobďaleč!“

Nuž frčí Janko ako mýša,

čo hľadá dieru na poli.

A našla sa preň dobrá skrýša.

Ej, či mu je v nej po vôli!

Chodí tam ako po jaskyni

a zabáva sa ozvenou.

Ako sa činí, tak sa činí:

„Hajs, Kešo, hajs, no hore, no!“

...

15/5 Úloha je zameraná na prácu s obrazovým pomenovaním: „... *pre hladného na tomto svete niet planého. Ešte aj misku oblíže!*“ Žiaci najskôr ústne vysvetlia, ako obrazové pomenovanie pochopili. Po správnom vysvetlení si toto vysvetlenie zapíšu.

Riešenie:

Hladný človek nie je v jedle vyberavý.

16/6 V texte sa nachádzajú archaizmy, s porozumením ktorých by žiaci mohli mať problém, príp. nejasne uchopiť ich význam. V texte sú tučne vyznačené slová a slovné spojenia, o ktorých uvažujeme ako o možných významovo problémových slovách pre žiakov. Môžeme však žiakov vyzvať, aby označovali ďalšie slová a slovné spojenia. Ide o to, aby žiaci čo najlepšie pochopili význam slov a celý text. Môžu používať výkladový slovník, príp. si pomôcť internetom. Všetky slovníky nájdú na stránke <https://slovník.juls.savba.sk/>.

16/7 (spolupráca) Úloha prepojená s úlohou 6. Po správnom vysvetlení slov a slovných spojení, prichádza na rad overenie vedomostí. Je vhodné robiť ho v dvojiciach. Žiaci úlohu vyplňujú, takisto robia aj spätnú kontrolu vlastných odpovedí.

Žiaci riešia úlohy tak, že k farebným slovám hľadajú slová so správnym významom, ktoré sú orámované sivou farbou.

16/8 (spolupráca) Podstatou úlohy je porovnať postavy z rozprávok. Najskôr ich však musia žiaci vedieť analyzovať a potom nájsť spoločné znaky.

Riešenie:

Spoločné znaky: obaja boli maličky ako Hrášok.

Rozdiely: Janko Pipora mal súrodencov, zažíval dobrodružstvá preto, lebo ho uniesol obor a chcel sa vrátiť domov. Janko Hraško niesol obed otcovi na roľu. To, čo sa zdalo najskôr zlé – obed rozlial –, vďaka svojej šikovnosti obrátil na dobré (pomocou vola pomohol otcovi porať pole).

16/9 (ilustrácia) Tvorivá aktivita spojená s porozumením textu. Aby žiaci mohli kresliť ilustráciu musia vedieť, čo je to strofa, a musia porozumieť jej veršom. Očakávame, že v ilustrácii zachytia správne proporcie, ktoré im prezrádzajú verše, a to, že Janko Hraško je maličky ako chrobáček.

Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov (s. 3)

K textu je pripravená úloha na rozvoj pisateľských zručností v doplnkovom zošite Pisár Brada.

Úlohou je napísať krátky jednoduchý recept na prípravu halušiek. So žiakmi si môžeme zároveň zopakovať základné informácie o tom, z čoho recept pozostáva a na čo slúži. V závere úlohy žiaci vyjadria vyfarbením jednej z možností názor, či si podľa pripraveného receptu halušky doma uvaria spolu s rodičmi alebo nie.

Ilustrácia ponúka ideálny priestor na rozvoj komunikačných zručností a hovorenej produkcie na tému, ako by vyzeralo stretnutie dvoch hrdinov. Porovnávaním dvoch podobných príbehov im ponúkame priestor na diskusiu, na tvorbu vlastnej predstavy o tom, čo by sa stalo, ak by sa postavy z rôznych príbehov stretli, ako by mohol príbeh pokračovať a pod. Podnecovaním predstavivosti ukážeme žiakom kroky spomínaných stratégií aktívneho a radostného.

KAPITOLA

Tematické okruhy: domov, priateľstvo, medzilidské vzťahy, medzigeneračné vzťahy a porozumenie, česť/čestnosť, dobro, zlo, pravda a lož, spravodlivosť – nespravodlivosť, bohatstvo – chudoba, bezpečnosť, spoločné a odlišné vlastnosti ľudí

STRANA 17

Strana je zameraná na vyvodenie témy KAPITOLA na základe pochopenia daného pojmu a v spojitosti s komunikačnou činnosťou.

Komiks prináša pokračovanie dejovej línie, v ktorej postavy z príbehu riešia záhadu tajomnej hmly, hľadajú v *Múzeu vedomostí* dôležité stopy a indície, ktoré by im mohli pomôcť zastaviť hmlu zabudnutia.

Na úvod každej časti komiksového príbehu odporúčame zhrnutie predchádzajúcej časti príbehu spoločným reprodukovaním. Na jednej strane ich opäť vrátíme do deja, uľahčíme žiakom spojenie udalostí do celistvého obsahu. Na strane druhej ich postupne učíme osvojiť si metódy čítania príbehov na pokračovanie. Naučia sa, ako prepájať súvislosti a udalosti jednotlivých častí.

Opäť je tu text označený kamienkom **Dozvieš sa** s informáciami, ktoré budú žiaci objavovať a spoznávať v nasledujúcich textoch. *Text nie je určený na memorovanie žiakmi a skúšanie.*

ROALD DAHL: 1. KAPITOLA (s. 18 – 20)

Tematické okruhy: domov, priateľstvo, medziľudské vzťahy (empatia a súcit, humor, láska, riešenie konfliktov, pomoc druhým, prekonávanie predsudkov, priateľstvo), česť/čestnosť, dobro, zlo, pravda a lož, spravodlivosť – nespravodlivosť, bohatstvo – chudoba, bezpečnosť, fantázia (fantastické bytosti, fantastické svety, zázračno), príroda okolo nás, svet zvierat, človek ako súčasť prírody

Opäť je tu **pojmová mapa** so základnými informáciami o texte. *Hodnotenie textu realizujeme až po jeho prečítaní.*

Úvodné kapitoly z knihy *Kamoš obor* prinášajú čitateľom napínavé okamihy prvého stretnutia hlavných hrdinov fantazijného dobrodružstva. Sofia sa najprv Kamoša obra bojí, pretože všetci vedia, že obri sú zlí. Postupne však zistí, že Kamoš obor je citlivý, starostlivý a má zmysel pre humor. Rád chytá a rozdáva čarovné sny a sám miluje snívanie. Na jeho príklade vidíme, ako môžu byť naše počiatočné úsudky a očakávania niekedy mylné a nefér voči ostatným. Žiaci si tak môžu uvedomiť, že nie je správne niekoho odsudzovať bez toho, aby sme ho vôbec spoznali.

Medzi obrom a Sofiou sa postupne zrodí priateľstvo založené na vzájomnej dôvere a rešpekte. Sofia sa obrovi zdôverí s tým, aké je to žiť bez rodičov, a obor so svojím trápením, aké je to byť iný. To si so sebou nesie aj mnoho posmeškov a ubližovania od ostatných a bude to práve Sofia, ktorá obrovi dodá odvahu vzoprieť sa šikanovaniu.

Už prvé dve kapitoly ponúkajú priestor na uvedomenie si vlastných pocitov, ich identifikovanie a možnosti podeliť sa s nimi s ostatnými. Čítanie takýchto príbehov má veľký vplyv na emocionálny rozvoj žiaka, prináša so sebou témy a situácie, ktoré sú výborným základom na spoločné rozhovory o mnohých podobných témach.

18/1 (ilustrácia), 2 Úloha slúži na predikovanie textu, úvod do aktívneho čítania. Pred samotným čítaním vyzveme žiakov, aby predpovedali príbeh na základe ilustrácie, ktorá text dopĺňa a vystihuje. Touto aktivitou vyvoláme u žiakov nielen proces vlastnej vizuálnej predstavy, rozvoj fantázie a tvorivosti, ale zároveň upriamime pozornosť na význam a postavenie ilustrácie pri texte, naučíme žiakov vnímať jej výpovednú, estetickú a umeleckú hodnotu, ktorú budú vedieť ďalej rozvíjať. Svoju predstavu žiaci následne prepoja so slovami, ktoré im ponúka úloha. Tie do istej miery môžu ich predstavy obohatiť, ale aj úplne zmeniť. Odporúčame vyzvať žiakov, aby svoje predpovede porovnali so spolužiakmi a diskutovali o nich. Po prečítaní textu ich spoločne vyhodnotia.

20/3 Úloha zvyšuje pozornosť žiakov vyvodením záverov. Aby bolo možné vyvodit' závery o niečom, čo nie je výslovne uvedené v texte, musia sa žiaci naučiť čerpať z predchádzajúcich poznatkov a rozpoznávať indície v samotnom texte. Na základe opisu prostredia, uvedeného v texte, žiaci diskutujú o tom, kde by sa mohla Sofia nachádzať.

20/4 Úloha je zameraná na identifikovanie pocitov v texte, analyzovanie motívov a príčin konania hrdinov a hrdiniek, porovnávanie názorov a pocitov hrdinov a hrdiniek so svojimi pocitmi, zážitkami a skúsenosťami.

20/5 Požiadanie žiakov, aby vymysleli, ako by mohla pokračovať nasledujúca veta príbehu, je vynikajúcim spôsobom, ako posúdiť porozumenie čítaného textu. Tento typ cvičenia môže mať rôzne formy od ľahkých po ťažšie. Žiakom vieme zadať vetu z nasledujúcej časti textu s vynechanými slovami, alebo, ako je to v tomto prípade, ich nechať zapojiť svoju fantáziu naplno a následne ju porovnať pri čítaní pokračovania príbehu.

20/6 Cieľom úlohy je, aby žiaci rozvíjali čítanie s porozumením vytváraním spojení s textom, identifikáciou detailov a následným odpovedaním na otázky.

Riešenie:

a) chcela zatiahnuť závesy

20/7 Úloha podporuje v žiakoch kreativitu a fantáziu, zároveň zisťuje úroveň porozumenia textu. Žiaci majú vyjadrovať vlastné nápady a návrhy pri tvorení nadpisov 1. kapitoly. Môžeme ich povzbudiť, aby prišli so zaujímavými a jedinečnými návrhmi, ktoré budú vedieť predstaviť svojim spolužiakom a vysvetliť im svoje rozhodnutie. Pri tvorbe dbáme na používanie primeraných znalostí jazykových prostriedkov.

20/8 Cieľom úlohy je rozšíriť zbieranie informácií aj na prostredie mimo školy. Žiaci majú za úlohu pohladať doma alebo v knižnici tri knihy, ktorých dej je členený na kapitoly, a napísať ich názvy. Na základe vlastného pozorovania zistia, že knihy sa obyčajne členia na kratšie časti – kapitoly. Že kapitoly môžu byť označené názvom, číslicou, hviezdíčkou alebo iným znakom. Zistené informácie následne porovnajú s informáciami svojich spolužiakov. Knihy môžu priniesť do školy a spoločne o nich diskutovať. Daný typ úlohy pripomína a upevňuje informácie, s ktorými sa žiaci stretli v úvodnej časti kapitoly s vyznačeným kamienkom **Dozvieš sa**. Posilňuje osvojovanie vedomostí v priebehu učenia namiesto skúšania a memorovania.

20/9 (ilustrácia) Úloha je zameraná na prácu s ilustráciou. So žiakmi si môžeme ilustráciu rozobrať na jednotlivé časti, prečítať k nim prislúchajúcu časť textu a vety podčiarknuť. Participujeme na spoločnej komunikácii o tom, do akej miery pomáha ilustrácia pri tvorbe vlastnej predstavy o texte a aké ilustrácie by žiaci k danému textu vytvorili. Žiakov treba upozorniť na správnu výslovnosť priezviska v cudzom jazyku – pomôcku nájdú v zátvorke.

Riešenie:

Oproti cez ulicu videla obchod pani Ranceovej (čítaj Ransiovej), kde ľudia chodili kupovať gombíky, vlnu a kúsky gumy.

20/10 (spolupráca) Cieľom úlohy je identifikovať v texte explicitné informácie, vyvodit' základné a prehľbujúce implicitné informácie, formulovať a klásť otázky na porozumenie textu.

20/11 (spolupráca) Rozhovormi o tom, kde boli žiaci bez svojich rodičov a ako vyzeral jeden deň v takýchto zariadeniach, priblížime žiakom situáciu a emócie, ktoré mohla prežívať Sofia, akú úlohu zohrávali vychovávateľky, ktoré spomínala, a pod. Zároveň rozvineme diskusiu na tému dodržiavania pravidiel, napr. v škole.

Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov (s. 6)

K textu je pripravená úloha na rozvoj pisateľských zručností v doplnkovom zošite Pisár Brada.

Žiaci si majú vyskúšať podobnú situáciu, akú prežívala Sofia v príbehu 1. kapitoly. Majú rovnakú úlohu zistiť, čo vidia pri pohľade z okna cez deň a potme, stať sa pozorovateľmi svojho okolia a svoje zistenia napísať. Mnohokrát si žiaci uvedomia, že niektoré detaily svojho okolia doteraz prehliadali. Je výborné rozvíjať u žiakov pozorovaciu schopnosť, všímavosť k svojmu okoliu.

Tajná úloha 2: Žiaci pracujú s pojmom *prirovnanie*. Riešenie si zapisujú na s. 32 v doplnkovom zošite Pisár Brada.

ROALD DAHL: 2. KAPITOLA (s. 21 – 22)

Tematické okruhy: domov, priateľstvo, medziľudské vzťahy, medzigeneračné vzťahy a porozumenie, česť/čestnosť, dobro, zlo, pravda a lož, spravodlivosť – nespravodlivosť, bohatstvo – chudoba, bezpečnosť, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe, ohrozenie a ochrana životného prostredia

Opäť je tu **pojmová mapa** so základnými informáciami o texte. *Hodnotenie textu realizujeme až po jeho prečítaní.*

21/1 Úloha slúži na zhrnutie predchádzajúcej časti príbehu spoločným reprodukovaním. Žiakov vrátime do deja, uľahčíme im spojenie udalostí do celistvého obsahu. Následne pristúpime k samotnému čítaniu. Odporúčame vzorový prednes učiteľa (živá hlasová interpretácia textu) zameraný na nácvik aktívneho počúvania žiakov. Úlohou žiakov bude vnímať hovorený text, vytvárať si vizuálnu predstavu o texte.

Riešenie:

Sofia

22/2 Cieľom úlohy je nadviazať na produkciu názvov, tentoraz 2. kapitoly. Žiaci si rozvíjajú kreativitu a fantáziu, overujú si úroveň porozumenia textu a úroveň prepojenia s predchádzajúcim dejom. Majú vyjadrovať vlastné nápady a návrhy pri tvorení nadpisov 2. kapitoly. Môžeme ich povzbudiť, aby prišli opäť so zaujímavými a jedinečnými návrhmi. Pri tvorbe dbáme na používanie primeraných znalostí jazykových prostriedkov.

22/3 Úloha podnecuje fantáziu žiakov, zisťuje, ako žiaci chápú rozdiel medzi reálnym a imaginárnym svetom, aké možnosti a príklady uvádzajú na využitie fantázie. Bude zaujímavé počúvať, do akej miery vedia žiaci využiť svoju fantáziu a ovplyvniť dej vlastným nápadom.

22/4 Úloha je zameraná na identifikovanie jednoduchých frazém v texte a vyjadrovanie vzťahu k pomenúvaným javom prostredníctvom emocionálnych slov. Na úvod si môžeme so žiakmi zopakovať všetky informácie, ktoré sa o prirovnaniach naučili. Žiaci vyhľadajú prirovnania v texte, vysvetlia ich význam a porovnajú ho na základe zhodných alebo odlišných vlastností. Zároveň môžu vymyslieť iné prirovnania.

Riešenie:

Nos mal ostrý ako nôž. Krčila sa ticho ako myška.

22/5 Cieľom úlohy je overenie porozumenia čítaného textu, orientácia v texte, identifikovanie explicitných informácií v texte, formulovanie a kladenie otázok na porozumenie textu.

Riešenie:

V jednej ruke držal niečo, čo vyzeralo ako DLHOČIZNÁ TENKÁ TRUBICA.

V druhej ruke niesol OBROVSKÝ KUFOR.

22/6 Cieľom úlohy je, aby žiaci participovali na spoločnej komunikácii o obroch z dvoch odlišných príbehov. Odpovedaním na otázky porovnávajú, v čom sú rozdielni alebo podobní, ako by dopadlo ich prípadné stretnutie a uvažujú nad tým, ktorá postava obra je im bližšia a prečo.

22/7 (spolupráca) Úloha podporuje rozvoj komunikačných zručností u žiakov, zároveň vytvára priestor na diskusiu na danú tému. Učí žiakov vyjadriť názor na bežné alebo aktuálne témy a zdôvodniť ho, dodržiavať pravidlá rozhovoru, akceptovať názor iných. Aktívne prispieva k schopnosti počúvať

hovorený prejav iných, klásť otázky k obsahu, uplatniť v hovorenom prejave situačne vhodné jazykové, zvukové a pohybové prostriedky.

22/8 (spolupráca) Cieľom úlohy je poukázať na to, že každý príbeh z čítanky je vybraný z nejakej knihy, ktorá žiakom ponúka ďalšie príbehy na čítanie. Žiak má možnosť zistiť, ktoré knihy ho zaujali, ktoré sa mu páčia a ďalej si vyhľadávať autorov s podobným žánrom. Aktivita má v nich podnietiť hodnotiaci postoj žiaka k textu, stimulovať metakognitívne procesy, rozvíjať kritické myslenie, uvedomiť si svoj pohľad na text (podporujeme detské čitateľstvo). Záujem o knižnice a o aktívne vyhľadávanie kníh podporíme využívaním aj iných dostupných druhov knižníc (okrem triednej knižnice je to aj školská knižnica alebo mestská/obecná knižnica).

Riešenie:

Obri, Sny, Plán, Nápad, Palác, Kráľovná, Kŕmenie, Autor, Jaskyňa atď.

Zita Rýmová – čitateľský denník pre 4. ročník základných škôl (s. 22 – 26)

Na rozvíjanie čitateľskej gramotnosti je dôležité okrem čítanky pracovať aj s knihou. K téme autorských rozprávok sú v čitateľskom denníku Zita Rýmová pripravené pre žiakov ďalšie úlohy a aktivity.

VEDOMOSTI V POHYBE – TEMATICKÁ STRANA (s. 23)

Strana ponúka overovanie vedomostí zábavnou formou. Žiaci si prostredníctvom riešenia úloh zopakujú niektoré termíny a pojmy danej kapitoly. Overia si zručnosti pri práci s komiksom, riešiteľská úloha s krížovkou im prináša fixáciu učiva so zameraním na opakovanie na základe pochopenia daného pojmu zážitkovou formou.

23/1 Žiaci si prezrú štyri ilustrácie, na ktorých je text. Text na ilustráciách ich má naviesť na to, aby určili správne poradie obrázkov (očíslovali ich). Na základe porozumenia textu a dejovej línie v ňom žiaci určia správne poradie ilustrácií.

Riešenie:

Poradie: 4., 1., 3., 2.

23/2 Krížovka je riešiteľská úloha založená na vpisovaní výrazov do obrazca. Krížovky je vhodné zaradiť pri fixácii učiva alebo opakovaní celku, pričom je potrebné pred touto samostatnou prácou využiť aj spoločné opakovanie so žiakmi, aby si učivo utvrdili aj slabší žiaci.

Žiaci dopĺňajú slová podľa očíslovaných definícií v legende. Cieľom krížovky je vylúštiť tajničku. Tá predstavuje skrytý text (heslo), ktorý sa zobrazí až po správnom vyplnení slov podľa legendy.

Riešenie:

- 1. KRÁSNA*
- 2. AUTORSKÁ*
- 3. PAVOL*
- 4. IHLU*
- 5. TAKÉTO*
- 6. ROALD DAHL*
- 7. POLIEVKU*

8. VETA

Tajnička: KAPITOLA

23/3 Žiaci sa doteraz v čítanke stretli s niekoľkými autormi. Spoznali ich tvorbu prostredníctvom čítania textov. Aby sme so žiakmi upevnili vedomosti a informácie o nich, úloha im ponúka výber autora podľa vlastného uváženia a prípravu krátkeho medailónu, do ktorého zapíšu dve informácie, ktoré sami vyhľadali a zistili.

3. kapitola: NÁUČNÁ LITERATÚRA

Tematické okruhy: domov, rodina, záľuby a koníčky, zdravie, príroda okolo nás, svet zvierat, človek ako súčasť prírody, pomoc iným, zdravý životný štýl, bezpečnosť, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe, pomoc ľuďom a zvieratám v núdzi

Aktívna práca s náučným textom podporuje učenie.

Každý vzdelávací proces sa začína literatúrou, pretože preberá informačnú úlohu a otvára dvere poznaniu, sprístupňuje poznatky, prináša informácie do praktického života. Práca s náučnou literatúrou ponúka krásne možnosti na tvorbu aktivít, ktoré podporia čítanie náučných textov. Prostredníctvom nich sprostredkovávame žiakom stratégie aktívneho čítania s porozumením a zároveň ich učíme metódam efektívneho učenia. Osvojovaním postupov práce s náučným textom im dávame „kľúč k poznaniu“, ako sa správne učiť, ako dekodovať informácie z náučných textov, ako to využiť a aplikovať pri učení iných predmetov a pod. Informujte sa u žiakov, či na dekodovanie informácií z textu používajú niektorú z nasledujúcich stratégií aktívneho čítania s porozumením:

- rozčlenenie náročnejšieho textu na menšie časti;
- prelínanie obsahov z iných predmetov;
- vyhľadávanie a zvýrazňovanie neznámych slov;
- práca so slovníkmi;
- tvorba poznámok priamo v texte alebo na okraji textu;
- diagramy, grafy, pojmové mapovanie.

STRANY 24 – 25

Strany sú zamerané na vyvodenie učiva o náučnej literatúre.

Komiks prináša pokračovanie dejovej línie, v ktorej postavy z príbehu vstupujú do oddelenia náučnej literatúry rovnako ako naši čitatelia. Pátrajú po náučnej knihe, ktorá by im mohla dať odpoveď na otázku, ako zastaviť tajomnú hmlu.

Na úvod každej časti komiksového príbehu odporúčame zhrnutie predchádzajúcej časti príbehu spoločným reprodukovaním. Na jednej strane žiakov opäť vrátíme do deja, uľahčíme im spojenie udalostí do celistvého obsahu. Na strane druhej ich postupne učíme osvojiť si metódy čítania príbehov na pokračovanie. Naučia sa, ako prepájať súvislosti a udalosti jednotlivých častí.

Komiksoví hrdinovia pomaly vstupujú do oddelenia *Ludské telo*. Nielenže sú nútení okamžite vyhľadať lekára pre svojho kamaráta, ale zároveň musia nájsť spomínanú náučnú knihu. Na s. 25, po prečítaní komiksu, upriamime pozornosť žiakov na vystavené exponáty. Ich zaujímavosťou je, že

každý z nich súvisí s niektorým z textov, ktoré budú čítať. Cieľom je, aby si žiaci pozorne prezreli exponáty v múzeu, diskutovali o nich, napr. v akom príbehu by sa mohli objaviť, predikovať, čo by sa v nich mohlo odohrávať a pod. V rámci čítania jednotlivých textov v kapitole *Náučná literatúra* môžeme tieto exponáty pripomenúť v motivačnej časti hodiny – cieľom je motivovať a zaktivizovať žiakov.

JACOPO OLIVIERI: LOUIS PASTEUR (s. 26 – 28)

Tematické okruhy: domov, rodina, záľuby a koníčky, zdravie, príroda okolo nás, svet zvierat, človek ako súčasť prírody, pomoc iným, zdravý životný štýl, bezpečnosť, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe, pomoc ľuďom a zvieratám v núdzi

Opäť je tu **pojmová mapa** so základnými informáciami o texte. *Hodnotenie textu realizujeme až po jeho prečítaní.*

Príbeh o Louisovi Pasteurovi originálnym a pútavým spôsobom predstavuje malým čitateľom významné osobnosti, ktoré sa preslávili v oblasti vedy, umenia, filozofie alebo politiky. Ich životné príbehy sú prerozprávané v prvej osobe formou autobiografie, ktorá žiakov jednoducho vtiahne do rozprávania a priblíži im neobyčajné osudy, úspechy, ale aj zaujímavé spomienky z ich detstva. Text je doplnený o výnimočnú ilustráciu, ktorá detailne ilustruje, čím sa francúzsky vedec zaoberal a čomu sa venoval. Je vhodná na hľadanie spojitostí s textom, participáciu na spoločných rozhovoroch o texte, ako aj o ilustrácii a skúmanie jednotlivých predmetov, ktoré sú na nej atraktívne znázornené. Text ponúka krásny kontrast výtvarného umenia (ilustrácia) s presnosťou zachytenou v náučnej literatúre.

Hlavnou postavou príbehu je francúzsky chemik, biológ a zakladateľ mikrobiológie a stereochemie Louis Pasteur, ktorý sa vďaka svojmu vedeckému bádaniu zaradil k významným vedcom 19. storočia.

Jeho na vtedajšiu dobu odvážne tvrdenie, že nákazlivé choroby sú vyvolané rôznymi mikroorganizmami, bolo považované za kontroverzné. Patril k priekopníkom v oblasti zavedenia očkovania – ako prvý človek vynašiel očkovaciu látku proti besnote, vynašiel tiež pasterizáciu a objasnil fermentačný proces. Výraznú zásluhu zohral nielen v rámci spôsobu liečby besnoty a iných vážnych chorôb, ale i pri vzniku nového lekárskeho odboru – imunológie.

26/1 (ilustrácia) Úloha slúži na predikovanie textu, úvod do aktívneho čítania. Pred samotným čítaním vyzveme žiakov, aby predpovedali príbeh na základe ilustrácie, ktorá text dopĺňa a vystihuje. Touto aktivitou vyvoláme u žiakov nielen proces vlastnej vizuálnej predstavy, rozvoj fantázie a tvorivosti, ale zároveň upriamime pozornosť na význam a postavenie ilustrácie pri texte, naučíme žiakov vnímať jej výpovednú, estetickú a umeleckú hodnotu, ktorú budú vedieť ďalej rozvíjať. Svoju predstavu žiaci následne prepoja so slovami, ktoré im ponúka úloha. Tie do istej miery môžu ich predstavy obohatiť, ale aj úplne zmeniť. Odporúčame vyzvať žiakov, aby svoje predpovede porovnali so spolužiakmi a diskutovali o nich. Po prečítaní textu ich spoločne vyhodnotia.

27/2 Úloha predeľuje text na menšie časti, čím na jednej strane uľahčuje samotné čítanie s porozumením a zároveň prináša nové informácie postupne.

27/3 (spolupráca) Úloha zvyšuje pozornosť žiakov vyhľadávaním slov. Vytvára medzipredmetové vzťahy s prelínaním obsahov (slovenský jazyk a literatúra, prírodoveda). Žiaci v texte vyfarbujú slová podľa zadania. Najprv, v určenom odseku vyfarbia prídavné mená. Neskôr k nim dopĺňajú a hľadajú prislúchajúce podstatné mená.

28/4 Cieľom úlohy je identifikovanie explicitných informácií, zhodnotenie, ktoré z uvedených informácií mali pre žiaka nejaký vplyv, čím ich zaujali. Žiaci sa učia samostatne využívať základné metódy získavania, analýzy a interpretácie informácií.

28/5 Požiadame žiakov, aby hľadali odlišné a spoločné znaky náučnej a umeleckej literatúry, aby o nich vedeli diskutovať a v rámci danej témy adekvátne argumentovať. Opäť tu využívame špirálové učenie, ktoré nielenže pripomína už prebraté učivo, ale súčasne konfrontuje získané vedomosti s porovnávaním a hľadaním rozdielov.

28/6 Cieľom úlohy je, aby žiaci rozvíjali čítanie s porozumením vytváraním spojení s textom, identifikáciou detailov a následným odpovedaním na otázky a hľadaním správnych významov a riešení. Veta, nad ktorou majú žiaci uvažovať, ich núti hľadať podobné alebo identické vyjadrenia.

Riešenie:

✓ *byť ohromený*

✓ *veľmi sa čudovať*

✓ *radosť z objavovania*

28/7 Cieľom úlohy je, aby žiaci vyhľadávali explicitné informácie v texte a vedeli k nim doplniť a zistiť ďalšie prislúchajúce informácie. Žiaci z dostupných zdrojov zistia, kde všade sa používajú kvasinky a aký je ich význam.

Riešenie:

v pekárstve, v kozmetike, vo vinárstve atď.

28/8 (spolupráca) Úlohou žiakov je uvažovať nad neznámymi pojmami a vedieť o nich diskutovať, naučiť sa kriticky myslieť, nielen prijímať informácie pasívne. V tomto prípade majú žiaci diskutovať o tom, čo znamená postupovať metodicky. Cieľom tejto úlohy je vecne a aktívne rozvíjať dialóg, kriticky a s rešpektom reagovať na repliky komunikačného partnera, pri vedení dialógu uplatňovať zásady kooperácie, zdvorilosti a rešpektu voči inakosti. Zároveň by sa žiaci mali naučiť vyjadriť názor na diskutovanú tému a vedieť si vyhľadať vstupné informácie, ktoré môžu podporiť rôznymi druhmi argumentov.

28/9 Cieľom úlohy je rozvíjať u žiakov kreatívne písanie. Akrostich patrí k metódam tvorivého písania. Vzniká tak, že ľubovoľné slovo alebo meno napíšeme po hláskach pod seba a každá hláska sa stane začiatočným písmenom nového slova, verša alebo vety. Akrostich môžeme využiť ako rozcvičku na začiatku vyučovacej hodiny, ale aj ako hlavnú časť. V našom prípade sme si zvolili zhrnutie informácií o Louisovi Pasteurovi prostredníctvom charakteristiky hlavnej postavy formou akrostichu. Žiaci môžu vymýšľať ľubovoľné prídavné mená, o ktorých si myslia, že najviac vystihujú hlavnú postavu.

Možné riešenia:

P – priateľský, presný, pozorný, prístupný a pod.

A – aktívny, atraktívny a pod.

S – skromný, spravodlivý, spoľahlivý a pod.

T – talentovaný, trpezlivý, tvorivý a pod.

E – efektívny, emocionálny, energický a pod.

U – uvedomelý, unikátny a pod.

R – rozumný, rozvážny, racionálny, riešiteľský a pod.

28/10 Žiaci nadviažu na informácie o objaviteľovi Louisovi Pasteurovi a pokúsia sa vyhľadať ďalšie významné osobnosti v uvedenej oblasti. Môžu si pomôcť encyklopédiou alebo internetom a zostavia si vlastný rebríček vedcov a objaviteľov. Cieľom úlohy je motivovať žiakov k samostatnému vyhľadávaniu nových informácií.

Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov (s. 7)

K textu je pripravená úloha na rozvoj pisateľských zručností v doplnkovom zošite Pisár Brada.

Žiaci majú napísať, aký predmet vynašli, na čo slúži a komu môže pomôcť. Zároveň musia predmet pomenovať. V druhej časti majú o tomto predmete napísať správu do školského časopisu a uvedený predmet nakresliť.

JIŘÍ DVOŘÁK: CHRÍPKA (s. 29 – 31)

Tematické okruhy: zdravie, príroda okolo nás, svet zvierat, človek ako súčasť prírody, pomoc iným, zdravý životný štýl, bezpečnosť, ľudské telo, pomoc ľuďom a zvieratám v núdzi

Opäť je tu **pojmová mapa** so základnými informáciami o texte. *Hodnotenie textu realizujeme až po jeho prečítaní.*

Knihou *Hávedník* autor Jiří Dvořák svojsky zaplnil dieru na pultoch s detskými knihami. Napísal knihu, ktorá je čiastočne príbehom a čiastočne encyklopédiou o rôznych živočíchoch. Z rozprávania o živote hmyzu a rôznej hávede mu pod perom vznikol poetický a zábavný svet plný neuveriteľných dobrodružstiev, ktorý pobaví, poteší a kdekomu aj zapláta dieru vo vedomostiach.

29/1 Úlohy pre žiakov sú postavené tak, aby text nielen dopĺňali, vysvetľovali a pomohli žiakom s objasnením náročnejších pojmov, ale aby aj rovnocenne spájali prírodovedné učivo s literárnym a zážitkovým čítaním s porozumením. Podľa stratégií aktívneho čítania, ktoré rozvíjajú aktívnych čitateľov v triede, je text zámerne členený na časti, aby žiaci z neho mali možnosť spracovávať informácie postupne.

Prvá úloha ponúka žiakom doplnkové informácie k textu, ktoré presne vysvetľujú, čo znamená pojem bunka. Po malom pozastavení sa pri bunkách, krátkom rozhovore o nich a vyznačení správnej odpovede pokračujeme so žiakmi v čítaní náučného textu.

Riešenie:

ÁNO

29/2 (ilustrácia) Na okraji strany sú rozmiestnené obrázky baktérií a vírusov. Neslúžia len ako doplnková ilustrácia k textu, ale ich význam sa približuje skôr obrázkovému slovníku. So žiakmi vieme tieto obrázky pozorovať, porovnávať ich tvar, prečítať si ich názvy, diskutovať o tom, s ktorými sa už stretli alebo o nich počuli a pod. Výsledkom spoločnej práce je navrhnutie mena pre vlastný vymyslený vírus.

29/3 Vyzveme žiakov, aby si prečítali text na s. 30 s názvom *Aké ďalšie choroby spôsobujú vírusy?* Úloha ponúka ďalšiu prácu s doplnkovým textom. V závere úlohy žiaci označia správnu odpoveď.

Riešenie:

NIE, NIE

30/4 Úlohou žiakov je vyhľadať a vypísať z posledného odseku dve slová, v ktorých nasleduje po spoluhláske v samohláska *i/i*. Následne sa pokúsia vysvetliť ich význam a zdôvodniť písanie *i/i*. Cieľom úlohy je upriamiť pozornosť na jazykové javy a vedieť ich následne využívať v písanej produkcii.

Riešenie:

vírus, virtuálny

30/5, 6 Nasledujúce úlohy bližšie rozoberajú tému chrípky. Úlohou žiakov je v texte nájsť a podčiarknuť vetu, v ktorej sa hovorí o tom, prečo telo pri chrípke bolí. Následne vyzveme žiakov, aby opísali svoje skúsenosti a zážitky s chrípkou.

Riešenie:

Bolí – aby sme vedeli, že niečo nie je v po riadku.

30/7 (spolupráca) So žiakmi participujeme na spoločnej komunikácii na tému chrípka a ako jej predchádzať. Žiaci navrhujú riešenia, o ktorých si myslia, že by mohli byť správne. Spoločne diskutujeme o tom, ktoré z navrhovaných opatrení má naozaj význam v boji proti chrípke. So žiakmi si zopakujeme dôležité hygienické pravidlá, ktoré môžu zohrať rozhodujúcu úlohu pri tom, či sa organizmus dokáže ubrániť nákaze počas celého roka alebo nie. Pravidlá si môžeme v triede vyvesiť a dbať na ich dodržiavanie: umývajte si ruky, dodržiavajte vzdialenosť od chorého, zakrývajte si ústa pri kašľaní, neznečisťujte svoje okolie, snažte sa nedotýkať očí, nosa alebo úst, udržiavajte si pevné zdravie, očkovanie proti chrípke.

30/8 (spolupráca) Cieľom úlohy je podporiť vyhľadávanie slov v texte, orientáciu v texte, čítanie s porozumením, zároveň vedieť identifikovať všetky tvary slova *chrípka*.

Riešenie:

Slovo chrípka a jeho tvary sa v texte nachádza päťkrát.

30/9 (ilustrácia) Úlohou žiakov je nakresliť vymyslenú vtipnú chorobu – lenivostitídu. Žiakov podporujeme v kreativite, fantázii a tvorivosti.

Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov (s. 8)

K textu je pripravená úloha na rozvoj pisateľských zručností v doplnkovom zošite Pisár Brada.

Žiaci majú za úlohu napísať krátky vtipný text o vymyslenom víruse.

Tajná úloha 3: Úlohou je odpísať poslednú vetu z napísaného vtipného príbehu o vymyslenom víruse. Žiaci si riešenie zapíšu na s. 32 v doplnkovom zošite Pisár Brada.

31/10, 11 Úlohy sú ideálnym materiálom na fixáciu učiva o ľudskom tele s prepojením na čítanie s porozumením. Strana ponúka dva ilustračné obrázky. Prvý prezentuje ukážku buniek v ľudskom tele. Spoločne diskutujeme o tom, aký je ich význam. Druhý obrázok stvárňuje umiestnenie orgánov v ľudskom tele. Úlohou žiakov je priradiť ľudský orgán k miestu, kde sa v tele nachádza.

IVAN POPOVIČ: KARDIOSTIMULÁTOR (s. 32 – 34)

Tematické okruhy: zdravý životný štýl, zdravie

Text je zameraný na rozvoj vedomostí a operatívosti žiakov. Nachádza sa na rozhraní vecného a umeleckého textu, pričom môže tento aspekt učiteľ/učiteľka využiť pri analýze textu. Žiaci nadobúdajú nové informácie k téme srdce bez priameho výkladu učiteľa/učiteľky, individuálne sa sústredia na osvojenie a rozširovanie poznatkov prostredníctvom čítania. Veríme, že nadobudnuté vedomosti neskôr zužitkujú pri ochrane vlastného zdravia.

32/1 Pred samotným vypracovaním úlohy učiteľ/-ka vysvetlí žiakom, čo znamená slovo *symbol*. (Symbol je slovo alebo obrázok, ktorý zastupuje niečo iné na základe istej podobnosti.)

Žiaci hľadajú asociácie medzi obrázkom srdca a slovom láska. Pri riešení môžeme žiakov upozorniť na to, že tvar kresleného srdca nevychádza z podoby skutočného srdca.

32/2 Cieľom úlohy je upevniť poznatky z už prečítaných textov. Žiaci si overia, či si zapamätali obsah z doteraz prečítaných textov. Na základe pamäťovej analýzy vyberajú texty o láske. Žiakom môžeme pripomenúť, že láska má rôzne formy, napr. láska medzi rodičom a dieťaťom, bratská láska, kamarátska láska. Pri riešení úlohy žiaci nelistujú v čítanke, toto môžu využiť až pri záverečnej kontrole správnosti.

Možné riešenie:

T + V = VL alebo Láska na celý rok; Janko Pipora (bratská láska, rodičovská láska); Janko Hraško ide s obedom (láska k rodičom); Louis Pasteur (láska k vede, láska k manželke)

32/3 Žiaci samostatne vymýšľajú a píšú otázky, ktoré tvoria na základe nadpisu. K vyhodnoteniu úlohy sa vrátia po prečítaní textu. Úloha je vhodná na overenie správnosti čítania s porozumením.

Navrhujeme, že ak sa žiaci nedozvedia odpoveď na vlastnú napísanú otázku, aby využili metódu objavovania, tzn. aby neprijali hotové poznatky, ale sami ich hľadali.

Možné riešenie:

Čo je to kardiostimulátor?

Na čo sa používa?

33/4 Úloha zameraná na rozvoj slovnej zásoby a spoznávanie jazykových prostriedkov.

Možné riešenie:

Som človek, ktorý koná spravodlivo, priamo.

33/5 Úloha nadväzuje na úlohu 33/4. Ďalej systematicky buduje slovnú zásobu žiakov a prehľbuje prácu s textom. Žiaci nájdu vysvetlenie viet pri čítaní textu.

34/6 (ilustrácia) Žiaci si precvičujú pozornosť. Pri hľadaní rozdielov spoznávajú a vnímajú skutočný tvar ľudskeho srdca.

34/7 Po prečítaní textu žiaci hľadajú nesprávne tvrdenia o ľudskom tele. Úloha preveruje, ako pozorne žiaci prečítali daný text a či porozumeli uvádzaným informáciám.

Riešenie:

Srdce samo osebe je oproti ostatnému telu veľmi malé.

Človek bez čerstvej okysličenej krvi prežije 30 minút.

Srdce je umiestnené v ľavej časti hrudníka.

Srdcom prúdia žalúdočné šťavy.

34/8 Úloha zameraná na orientáciu v texte. Žiaci si z textu majú odniesť informáciu o tom, ako sa starať o svoje zdravie a o zdravie svojho srdca.

34/9 Nie všetci žiaci sa stretli s pojmom kardiológ. Pri riešení úlohy môžeme žiakov oboznámiť s pojmom kardiológia (lekársky odbor, ktorý sa venuje srdcu a jeho poruchám), z ktorého je slovo kardiológ odvodené.

34/10 Pri riešení slovnej šifry žiaci využívajú logické uvažovanie. Vyžaduje sa plné sústredenie na úkon.

V prípade, že žiakov téma ľudského tela zaujala, môžu sa rozdeliť do štyroch skupín, pričom každá skupina vypracuje projekt na jedno kľúčové slovo.

Riešenie:

1. TELO , 2. KRV, 3. TLAK, 4. TEP

34/11 (spolupráca) Úloha je vhodná na pozitívne ovplyvnenie sociálnych vzťahov medzi žiakmi a posilnenie tímového ducha. Žiaci spolupracujú a vnímajú, ako sa individuálne podieľajú na živote v triede. Úloha tiež ponúka priestor na sebahodnotenie a sebauvedomovanie. Cieľom úlohy je, aby si žiaci uvedomili, že každý z nich svojím správaním ovplyvňuje klímu triedy a je dôležitý, pretože v kolektíve má svoju nenahraditeľnú úlohu.

STRANA 35

Hrdinovia sa nachádzajú v oddelení náučnej literatúry v časti *Vesmír*. Žiaci sú motivovaní, aby si prečítali texty o vesmíre na ďalších stranách čítanky. Turbova bublina (dole na s. 35) odkazuje na text od Michaely Musilovej, ktorý si žiaci môžu prečítať od strany 38. Ide o ďalšie prepojenie komiksu s hlavným textom čítanky.

STRANA 36

Komiks nám ukazuje, čo sa deje s Dianou. Je dôležité upozorniť žiakov na časový úsek, ktorý sa udial pred 30 minútami. Učiteľ/-ka môže so žiakmi viesť rozhovor, kedy sa uvedený údaj používa, akú má úlohu a kde sa s ním žiaci mohli stretnúť.

Diana vo dverách nachádza tajomný odkaz, ktorý bude dôležitý v ďalšom pokračovaní príbehu. Učiteľ/-ka môže so žiakmi viesť diskusiu, čo sa asi na tajomnom odkaze nachádza a ako môže zmeniť pokračovanie príbehu.

VESMÍRNI NADŠENCI – TEMATICKÁ STRANA (s. 37)

Tematické okruhy: osobné záujmy a potreby, záľuby a koníčky, príroda okolo nás

Vybraný text má za úlohu vtiahnuť žiakov do tematiky o vesmíre. Je zameraný na vysvetlenie pojmov, s ktorými sa žiaci stretnú v ďalšom texte. Podporuje čítanie a prácu s časovou osou.

37/1 Úloha je zameraná na prepojenie učiva čítania s prírodovedou.

Pred samotnou tvorbou plagátu si so žiakmi pripomenieme, čo je časová os. Žiakov rozdelíme do skupín podľa toho, aké náročné bude vypracovanie plagátu. Šikovnejší žiaci môžu byť v dvojiciach, úlohu však možno riešiť aj frontálne s celou triedou. Žiaci pomocou internetu najskôr na osobitný papier vypíšu časové mílniky, ktoré sú dôležité z hľadiska cestovania do vesmíru (napr. 1957: prvá živá bytosť – pes Lajka – vo vesmíre, 1961: prvý človek obletel Zem, 1969: prvý človek na Mesiaci atď.). Po vypísaní dôležitých informácií ich žiaci utriedia podľa časovej postupnosti. Potom ich

prepisujú na veľký papier. Po dopísaní môžu papier doplniť ilustráciami, príp. vystrihnutými zaujímavosťami o vesmíre.

MICHAELA MUSILOVÁ: CESTA ZA MIMOZEMSKÝMI SNAMI (s. 38 – 40)

Tematické okruhy: spoločné a odlišné vlastnosti, bezpečnosť

Opäť je tu text označený kamienkom **Zopakuj si** s informáciami, s ktorými sa žiaci stretli v predchádzajúcich ročníkoch.

Žiaci sa stretávajú s textom, ktorý je vo forme interview (rozhovor) so známou slovenskou astrologičkou Michealou Musilovou. Text môže byť pre niektorých žiakov náročnejší, je však dôležité, aby vedeli pracovať aj s takýmto typom textu. Rozhovor môže osloviť najmä žiakov, ktorí nemajú vzťah k umeleckým textom a ktorí majú bližšie k reálnym, citovo nepodfarbeným informáciám.

Ako motiváciu pred čítaním textu so žiakmi vedieme rozhovor o vesmíre. Nadväzujeme na informácie, ktoré získali na hodinách prírodovedy alebo v bežnom živote.

Odporúčame upriamiť pozornosť aj na samotnú Michaelu Musilovú. Žiaci si ju môžu vyhľadať na internete, príp. povedať, čo už o nej počuli. Text navrhujeme rozdeliť minimálne na dve hodiny čítania.

38/1 Žiakov vedieme k základnej práci s textom. Hneď pri čítaní by si mali vyznačovať zaujímavé informácie.

38/2 Úloha je zameraná na tvorbu otázky pomocou textu. Postupujeme tak, že žiaci si najskôr prečítajú odpoveď. Je možné, že niektorí žiaci nebudú hneď vedieť napísať otázku, preto im necháme dostatok času na rozmyšľanie. Ak bude pre niektorých žiakov náročná, otázky možno tvoriť v dvojiciach.

Aby žiak vytvoril vhodnú otázku, musí porozumieť prečítanému textu. V prípade nepochopenia preto dovoľujeme žiakom klásť otázky k textu. Odporúčame, aby sa vytvorené otázky prečítali nahlas, a tak sa skontrolovali. Riešenia nemusia byť rovnaké, dôležité je, aby správne vystihovali podstatu.

Možné riešenia:

Ktorý film vás ovplyvnil pri výbere povolania?

Ako ste prišli na to, ktorý typ vedy vás zaujíma?

40/3 Úloha zameraná na podporenie porozumenia prečítaného textu. Pri výbere správnej odpovede si žiaci opäť musia zopakovať informácie o extrémofiloch z textu. Správne odpovede zakrúžkujú.

Riešenie:

Extrémofily dokážu prežiť hlboko v mori.

Extrémofily dokážu prežiť v extrémnych podmienkach.

40/4 Každý žiak samostatne vyfarbí slová, ktorým nerozumel. Odporúčame, aby učiteľ/-ka podporoval/-a samostatnosť žiakov a skôr im pomáhal/-a nájsť správne vysvetlenie slova.

40/5 (spolupráca) V texte sa nachádza podčiarknutá veta, s ktorou žiaci budú pracovať. Pri riešení úlohy môže odpovede ovplyvniť spoločenské prostredie žiaka aj jeho povaha. V tejto úlohe však chceme poukázať najmä na to, že spolupráca môže žiakom pomôcť, môžu z nej mať úžitok, ale aj radosť.

Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov (s. 9 – 10)

K textu sú pripravené úlohy na rozvoj pisateľských zručností v doplnkovom zošite Pisár Brada.

Žiaci majú za úlohu napísať rozhovor so spolužiakom/spolužiačkou. Dôležité je pripraviť si zmysluplné otázky a zároveň si dôkladne premyslieť odpovede.

Ďalšia úloha je zameraná na tvorbu slov, ktoré majú súvis s vesmírom – Vesmírna reťaz.

40/6 (spolupráca) Prepojenie komiksu s textom.

Úloha nadväzuje na závery získané z predchádzajúcej úlohy. So žiakmi najskôr vyhľadáme v komikse prípady, keď sa Patrik nesprával tímovo. Riešenie je opäť divergentné, odporúčame nahlas prečítať riešenie, ktoré žiaci vymysleli.

Možné riešenie:

zaujímať sa o ostatných hrdinov; snažiť sa byť im viac nápomocný; pochopiť, že spolu vyriešia záhady skôr, ako každý sám

EDUARD PITTICH: HVIEZDY (s. 41)

Tematické okruhy: príroda okolo nás, človek ako súčasť

Eduard Pittich bol slovenský astronóm. Text o hviezdach je vybraný z jeho publikácie *Obloha na dlani*.

Veľa žiakov sa v mladšom školskom veku zaujíma o vesmír a hviezdy. To môže učiteľ/-ka využiť pri úvodnej motivácii pred prácou s textom. Okolo textu sa nachádzajú zobrazené schémy niektorých súhvezdí s ich názvami. Názov napísaný čiernou farbou je v latinskom jazyku, modrou farbou je názov v slovenskom jazyku. Text je vhodný aj na prepojenie s prírodovedou.

41/1 Úloha vhodná na spätnú kontrolu pochopenia prečítaného textu. Žiaci sa učia vhodne formulovať súvislú odpoveď, rozširujú si slovnú zásobu.

41/2 Žiaci pomocou ceruzky sledujú čiaru od písmena k rámičku. Precvičujú si jemnú motoriku a orientáciu v texte.

41/3 (spolupráca) Odpoveď na otázku nájdu žiaci v učebnici Prírodoveda pre štvrtákov z vydavateľstva AITEC.

Prvá časť úlohy je vhodná aj na domácu úlohu. Diskusia o samotných zisteniach žiakov môže prebiehať na začiatku ďalšej hodiny ako motivácia pred čítaním textu *Čo sú hviezdy?*

VILIAM KLIMÁČEK: ČO SÚ HVIEZDY? (s. 42 – 43)

Tematické okruhy: príroda okolo nás, človek ako súčasť

Text básne nie je dlhý, no žiaci budú potrebovať dostatok času na to, aby báseň čítali. Báseň ponúka aj možnú hru so slovami. Necháme žiakov prečítať aj nezmyselnú báseň, aby si uvedomili, že niečo v nej nesedí. Báseň síce nemá rým, no má určitý zmysel. Žiaci by si mali sami postupom času uvedomiť, že veľkou pomôckou sú slová začínajúce sa veľkým písmenom a slová s bodkou na konci.

Báseň *Čo sú hviezdy?* a náučný text *Hviezdy* boli vybrané so zámerom porovnania náučného a umeleckého textu. Oba texty majú podobné názvy, ale rozličný obsah. Žiakom by mali texty pomôcť vidieť a pochopiť rozdiel medzi jednotlivými žánrami.

K básni sa viaže aj text **Vieš že**, v ktorom sa žiaci dozvedia, že nie všetky básne musia mať rým. Ukážkou takej básne je aj daná báseň.

43/1 Úloha na zopakovanie literárnych pojmov. Žiaci si samostatne prečítajú úlohu a vypracujú ju. Potom prebehne frontálna kontrola riadená učiteľom/učiteľkou. Žiaci sa môžu prihlásiť a odpovedať dobrovoľne, prípadne učiteľ/učiteľka vyvolá konkrétneho žiaka/žiačku, ostatní v triede kontrolujú správnosť odpovedí. Podobnú úlohu si žiaci môžu pripraviť aj k iným textom.

Riešenie:

Báseň Čo sú hviezdy? patrí do umeleckej literatúry.

Báseň Čo sú hviezdy? je poézia.

Báseň Čo sú hviezdy? nemá rým.

43/2 Úloha na opakovanie učiva z tretieho ročníka. Okrem zopakovania získaných poznatkov sa žiaci učia formulovať odpovede vlastnými slovami.

43/3 Žiaci rozmyšľajú a opisujú vlastné prežívanie pri čítaní básne. Žiakov necháme voľne opísať, čo cítili. Rešpektujeme aj negatívne odpovede. Vytvárame otvorenú komunikačnú klímu, aby sa nebáli vyjadriť svoj názor.

43/4 V prípade, že žiaci pochopili pointu básne, je pre nich úloha jednoduchá. Slabším žiakom môžeme pomôcť tým, že upriamime ich pozornosť na rozloženie slov.

Riešenie:

Usporiadanie hviezd na oblohe.

43/5 Úloha by mala žiakom pomôcť uvedomiť si a pochopiť báseň ako celok. Je možné, že po zapísaní viet podľa správnosti im bude báseň jasnejšia, zrozumiteľnejšia. Uvidia ju v štruktúre, na akú sú zvyknutí.

Žiakov necháme, aby si vybrali štýl písma podľa vlastného uváženia (tlačené, písané). Upozorníme ich však, aby dbali na prepis bez chýb.

Riešenie:

Pozri vzorové riešenia.

43/6 Úloha vychádza zo zážitkov žiakov. Predpokladáme, že väčšina z nich už pozorovala voľnú oblohu. V prípade, že žiaci nemajú predchádzajúce skúsenosti, možno úlohu obrátiť tak, že žiaci povedia predpoklad, kedy budú podľa nich hviezdy najlepšie pozorovateľné. Ich domácou úlohou bude daný predpoklad overiť.

43/7 (spolupráca) Po prečítaní oboch textov o hviezdach žiakov inšpirujeme k tvorbe vlastnej hviezdy. Vyzveme ich, aby porozmýšľali nad tým, ako hviezdu vytvoriť. Odporúčame vyhýbať sa len samotnému kresleniu. Úloha má v žiakoch prebudiť tvorivosť a fantáziu a motivovať ich k práci s rôznymi materiálmi.

Úlohu neodporúčame ako domácu úlohu. Žiaci si doma môžu pripraviť materiál a návrhy, ale samotná tvorba by mala prebiehať v triede. Úloha môže byť realizovaná aj na hodine výtvarnej výchovy.

EDUARD PITTICH: METEOROID, METEOR, METEORIT

(s. 44)

Náučný text je zaradený do čítanky, aby nadviazal na problematiku hviezd z prechádzajúceho náučného textu. Pri práci s textom môžu žiaci využiť už naučené techniky, napr. vyfarbiť si zaujímavosť alebo podčiarkovať neznáme slová.

VILIAM KLIMÁČEK: ČO JE METEORIT? (s. 44 – 45)

Umelecký text, ktorý ponúka informácie iným spôsobom, ako sa žiaci dozvedeli v náučnom texte. Po správnom pochopení náučného textu budú žiaci vedieť vychádzať z poznatkov o padajúcej hviezde. Text je zaujímavý ilustráciou, ktorá je akoby súčasťou básne.

Po ukončení témy vesmír je vhodné so žiakmi absolvovať exkurziu do hvezdárne, kde si môžu upevniť nadobudnuté poznatky, príp. diskutovať o nich s odborníkom.

45/1 Na strane 44 sa nachádzajú dva texty – náučný text *Meteoroid, meteor, meteorit* a umelecký text *Čo je meteorit?* Úlohou textov je podporiť pochopenie rozdielu medzi jednotlivými žánrami, s ktorými žiaci pracovali pri predchádzajúcich textoch.

45/2 Cieľom úlohy je, aby si žiaci uvedomili, že báseň nemá len podobu veršov a rýmov. Nemusia ju zatiaľ vedieť pomenovať, mali by si vedieť uvedomiť rozdiel.

45/3 Pre správne vypracovanie úlohy musia žiaci vedieť určiť, ktorý z daných textov je náučný. Úloha pripravuje žiakov na písanie vlastných poznámok. Pred napísaním odpovede by si žiaci mali text znovu prečítať. Opäť žiakov upozorníme, aby dbali na správny prepis.

Riešenie:

Zvyšky meteorov, ktoré dopadnú na povrch Zeme.

45/4 Žiaci si zopakujú získané informácie o vesmíre. Vyskúšajú si tvorbu krížovkárskych otázok. Niektorí môžu mať záujem o vytvorenie vlastnej krížovky, tento záujem odporúčame využiť. Pri tvorbe krížovky žiaci pracujú so slovnou zásobou, učia sa tvoriť otázky, hľadajú kľúčové slová.

Riešenie:

Povetroň

STRANY 46 – 47

Pokračovanie komiksového príbehu ponúka nielen prácu s postupnými zmenami a vývojom deja v rámci dejovej línie čítanky, ale zároveň prináša tematické prepojenie na ďalšie texty o zimných sviatkoch. Žiaci na úvod porovnávajú vianočné zvyky a tradície na Slovensku so zvykmi v iných krajinách, vyhľadávajú zaujímavosti o Vianociach v dvoch ďalších krajinách podľa vlastného výberu, diskutujú o vianočných zvykoch u nich doma a nakreslia, ako by vyzerali ich vysnívané Vianoce. Vysnívané Vianoce následne predstavia a opíšu svojim spolužiakom. V súvislosti s diskusiou o vianočných zvykoch sa otvára priestor na rozhovor o rešpektovaní rôznych náboženstiev.

IVAN MRVA: SVIATOČNÁ ZIMA (s. 48 – 49)

Tematické okruhy: domov, rodina, priateľstvo, medziľudské vzťahy, medzigeneračné vzťahy a porozumenie, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe, moja obec, zvyky, spôsob života, miestne tradície a kultúra

Opäť je tu **pojmová mapa** so základnými informáciami o texte. *Hodnotenie textu realizujeme až po jeho prečítaní.*

48/1 Cieľom úlohy je zopakovať si a prečítať, ktoré zimné sviatky sú na Slovensku. Žiaci vedia očíslovať (do krúžkov) jednotlivé sviatky tak, ako za sebou nasledujú. Môžu použiť kalendár, s ktorým si dokážu pomôcť.

Riešenie:

1. Barborky
2. deň svätého Mikuláša
3. sviatok Lucie
4. Štedrý večer

49/2 Na vyriešenie úlohy musia žiaci porozumieť predchádzajúcemu textu. Po spoločnom rozhovore o zimných sviatkoch (so spolužiakmi a učiteľom/učiteľkou) dokážu samostatne vytvoriť správne dvojice – názov sviatku a informácie o sviatku.

Riešenie:

1. Advent – začína sa štyri nedele pred Štedrým dňom.
2. Barborky – halúzky, ktoré si dievčatá režú 4. decembra na Barboru.
3. Štedrý večer – na väčšine stolov nechýba zapálená sviečka, oblátky, med, orechy, jabĺčka, cesnak, cibuľa atď.
4. Sviatok Lucie – ľudia verili, že tento deň má magickú moc.

49/3 Žiaci na základe ilustrácie dokážu porovnať, čo jedávali naši predkovia na Štedrý večer v minulosti a čo sa jedáva dnes. Odporúčame diskusiu detí a možnosť porovnať, či dnesedia ľudia na Štedrý večer rovnaké jedlá.

49/4 (ilustrácia) Úloha je zameraná na dokreslenie ilustrácie vianočného stromčeka podľa textu. Riešenie tejto úlohy je individuálne. Žiaci by mali na stromček dokresliť jabĺčka, oriešky a slamené ozdoby.

KATARÍNA NÁDASKÁ: ČAKÁME ŤA, MIKULÁŠ! (s. 50 – 51)

Tematické okruhy: domov, rodina, priateľstvo, medziľudské vzťahy, medzigeneračné vzťahy a porozumenie, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe, sebaopoznávanie, moja obec, zvyky, spôsob života, miestne tradície a kultúra

Opäť je tu **pojmová mapa** so základnými informáciami o texte. *Hodnotenie textu realizujeme až po jeho prečítaní.*

Téma zimných sviatkov prináša ďalšie jedinečné náučné texty, ktoré sú okrem spoznávania zaujímavostí z daného obdobia zároveň aj prezentáciou známych slovenských osobností z danej

oblasti. Napr. nasledujúce dva texty napísala pre čitateľov čítanky známa slovenská etnologička Katarína Nádaská, ktorá je odborníčkou na slovenské ľudové zvyky a tradície a venuje sa historickému poradenstvu pre oblasť masmédií a filmu. Texty teda prinášajú množstvo pre žiakov zaujímavých a náučných informácií o najobľúbenejších sviatkoch na Slovensku. Zároveň ponúkajú možné aktivity na spoznávanie osobností Slovenska, na tvorbu projektov, na zorganizovanie stretnutí s nimi a v neposlednom rade aj na zvyšovanie národného povedomia.

51/1 Cieľom úlohy je porovnať súčasné zvyky a tradície počas sviatku sv. Mikuláša so zvykmi v minulosti. Žiaci môžu diskutovať o tom, aké zvyky a tradície sa dodržiavajú u nich doma.

51/2 Pri tejto úlohe budú deti pracovať na internete alebo so slovníkmi. Najprv v texte nájdu a vyznačia neznáme slová a potom budú o nich diskutovať, vysvetľovať ich. Spoločne budú vyhľadávať na internete alebo v slovníkoch význam týchto slov.

51/3 V tejto úlohe budú žiaci opätovne pracovať s textom, podľa ktorého musia dopĺňať do viet chýbajúce slová.

Riešenie:

bielu košeľu, mitru, berlu, bradu, kožuchu, zvončeky, reťazou, papiera, tvár

51/4 (ilustrácia) Úloha ponúka prepojenie s výtvarnou výchovou a otvára možnosť diskutovať o ilustrácii. Žiaci porovnávajú, či sa postavy na ilustrácii zhodujú s ich opisom v texte. Zisťujú, či na ilustrácii niečo nechýba. Ak áno, chýbajúce časti musia opísať a dokresliť ich.

51/5 Úloha na precvičenie si storočí (odkedy dokedy trvajú). Zopakujú si, že každé storočie sa končí, ak sú posledné dve číslice v roku dve nuly (00) a ďalšie storočie sa začína, ak sú posledné dve číslice v tvare 01.

Riešenie:

Zelenou je vyfarbené 3. storočie, 17. storočie, 19. storočie.

Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov (s. 11)

K textu je pripravená úloha na rozvoj pisateľských zručností v doplnkovom zošite Pisár Brada.

Úloha podporuje predstavivosť a sebaopoznávanie v spojení s písanou produkciou. Žiaci majú opísať, ako by vyzeral deň, ak by sa na jeden deň stali Mikulášom. Ponúkame im porovnanie seba a vlastných skúseností s postavami a textami, hľadanie zhody a rozdielov, hľadanie riešení pre situácie v texte.

KATATRÍNA NÁDASKÁ: TAJOMSTVO VIANOČNÝCH STROMČEKOV (s. 52 – 53)

Tematické okruhy: domov, rodina, priateľstvo, medziľudské vzťahy, medzigeneračné vzťahy a porozumenie, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe, moja obec, zvyky, spôsob života, miestne tradície a kultúra

Opäť je tu **pojmová mapa** so základnými informáciami o texte. *Hodnotenie textu realizujeme až po jeho prečítaní.*

52/1 Úloha je zameraná na čítanie s porozumením a reprodukciu textu. Náučný text môžu žiaci čítať samostatne alebo hromadne s dôrazom na správnu výslovnosť, intonáciu, dikciu, artikuláciu. Po prečítaní majú žiaci opísať, čím ľudia v minulosti ozdobovali vianočné stromčeky. Môžu tiež vyjadriť vlastný názor, či by chceli takto zdobiť stromček aj v súčasnosti, čo by naň zavesili.

52/2 V tejto úlohe môžu žiaci pracovať v dvojici, diskutovať o tom, čo si predstavujú pod pojmom „charita, charitatívna akcia“, zisťujú význam týchto slov v slovníkoch, prípadne na internete. Môžu navrhnúť, akú charitatívnu akciu by uskutočnili, keby boli veľkí.

53/3 Žiaci po prečítaní textu budú pracovať samostatne. Úlohou je vyhľadať a označiť (podľa legendy) informácie v texte. Modrou pastelkou označia (podčiarknu, zakrúžkujú atď.) zaujímavú informáciu, zelenou pastelkou novú informáciu a oranžovou známu informáciu. Riešenie úlohy je individuálne.

53/4 V tejto úlohe budú žiaci rozprávať o tom, ako sa stal (podľa textu v čítanke) vianočný stromček jedným zo symbolov Vianoc. Žiakom možno zadať úlohu, aby o tom vymysleli vlastný príbeh. Môžu pracovať v skupinách.

53/5 Žiaci budú hovoriť ďalšie pranostiky, ktoré poznajú. Aktivitu možno zadať aj na domácu úlohu, žiaci vyhľadajú ďalšie (menej známe) pranostiky, ktoré sa viažu k Vianociam alebo k zimnému obdobiu a pokúsia sa ich vysvetliť na ďalšej hodine.

53/6 (ilustrácia) Úloha je zameraná na prácu s ilustráciou a tabuľkou. Deti precvičujú postreh a správne zaznačujú počet predmetov do tabuľky. Podľa tabuľky potom musia zistiť, ktorých predmetov je najviac.

Riešenie:

Stromček – 1, snehuliak – 2, darček – 5, zvonec – 3, sviečka – 4, vločka – 1, vianočná guľa – 5, vianočka – 1. Najviac je darčiekov a vianočných gúľ.

53/7 Žiaci vyfarbujú žltou pastelkou (v tabuľke na s. 51) riadky so storočiami, ktoré boli uvedené v texte. Úloha slúži aj na overenie, či žiaci pochopili, ako sa počítajú a označujú storočia.

Riešenie:

Žltou pastelkou sú označené 16. a 19. storočie.

53/8 Úloha je zameraná na prácu s knihou. So žiakmi môžeme zopakovať, čím je charakteristický umelecký text. Žiaci budú počas domácej prípravy v knižnici hľadať knihy s umeleckým textom o Vianociach. Na ďalšej hodine môžu knihu a text predstaviť. Spoločne so spolužiakmi a učiteľom zhodnotia, či je text naozaj umelecký.

DIAGRAMY A GRAFY

Tematické okruhy: domov, rodina, priateľstvo, príroda okolo nás, svet zvierat, človek ako súčasť prírody, pomoc iným, moja obec, sebahodnotenie, osobné záujmy a potreby, ohrozenie a ochrana životného prostredia

STRANA 54

Strana je zameraná na vyvodenie témy diagramy a grafy na základe pochopenia daných pojmov a v spojitosti s komunikačnou činnosťou. Každý text v tejto kapitole ponúka nielen samotnú prácu s textom, čítanie s porozumením, ale aj ukážku prepojenia čítania s matematikou v bežnom živote. Jedinečným prínosom pre žiakov je aj spoznávanie známych osobností Slovenska prostredníctvom

textov, ktoré napísali priamo pre čítanku. V tejto kapitole sa žiaci zoznámia s Miriam Jarošovou, ktorá je slovenskou meteorologičkou a klimatologičkou, špecializuje sa na leteckú meteorológiu a agrometeorológiu. Je známa z predpovedí počasia najmä v televíznej relácii *Najlepšie počasie* v TV JOJ a z predpovedí v Rádiu Expres. Od roku 2017 pôsobí aj ako vysokoškolská pedagogička na Katedre leteckej dopravy Žilinskej univerzity v Žiline.

Komiks, ktorý je vstupom do danej kapitoly, prináša pokračovanie dejovej línie, v ktorej postavy z príbehu riešia záhadu tajomnej hmly, hľadajú v *Múzeu vedomostí* dôležité stopy a indície, ktoré by im mohli pomôcť zastaviť hmlu zabudnutia. Jedna z komiksových hrdiniek ich vtiahne do sveta diagramov a grafov a ukáže im, kde všade sa s nimi môžu stretnúť.

Opäť je tu text označený kamienkom **Dozvieš sa** s informáciami, ktoré budú žiaci objavovať a spoznávať v nasledujúcich textoch. *Text nie je určený na memorovanie žiakmi a skúšanie.*

MIRIAM JAROŠOVÁ: METEOROLÓGIA (s. 55 – 57)

Tematické okruhy: domov, rodina, priateľstvo, príroda okolo nás, svet zvierat, človek ako súčasť prírody, pomoc iným, moja obec, sebahodnotenie, osobné záujmy a potreby, ohrozenie a ochrana životného prostredia

V úvode je opäť k dispozícii **pojmová mapa** so základnými informáciami o texte. *Hodnotenie textu realizujeme až po jeho prečítaní.*

55/1 Pred čítaním textu si žiaci zopakujú, ktoré je ročné obdobie a jeho typické znaky. Pri riešení úlohy vyzveme žiakov, aby sa pokúsili spomenúť si, ako v prvom ročníku zaznamenávali do tabuľky počasie, ako sa označoval deň slnečný, polojasný, daždivý, veterný a pod. Povedia, aké počasie je dnes (na tabuľku môžu zapísať aj znakmi) a či sa vhodne a primerane obliekli vzhľadom na dnešné počasie.

Riešenie:

Riešenie úlohy je individuálne.

55/2 Odporúčame, aby prvému stretnutiu s literárnym textom predchádzala diskusia žiakov so spolužiakmi a s učiteľom/učiteľkou o tom, odkiaľ vieme zistiť, aké bude počasie. Úlohou žiakov bude hovoriť o vlastnej skúsenosti s tým, odkiaľ sa dozvedajú o predpovedi počasia.

56/3 Úloha je zameraná na prácu s textom. Žiaci v texte hľadajú a oranžovou pastelkou podčiarknu vetu, ktorá vysvetľuje, čo je atmosféra. Zelenou pastelkou podčiarknu vetu, ktorá vysvetľuje, čo je úlohou atmosféry.

Riešenie:

Oranžová pastelka: Atmosféru si môžeme predstaviť ako obal, ktorým je zemeguľa obalená.

Zelená pastelka: Chráni nás pred nebezpečenstvom z vesmíru, pred silným slnečným žiarením, ktoré by nám mohlo spôsobiť zdravotné problémy alebo aj poškodiť rôzne zariadenia.

56/4 Cieľom úlohy je prečítať nahlas vety z textu, v ktorých sa spomínajú číselné údaje o teplote.

57/5 Prepojenie čítania s učivom prírodovedy a vlastivedy. Žiaci musia správne prečítať údaje z grafu a dopísať ich do viet.

Riešenie:

Do viet doplníme:

1. veta – 33
2. veta – Oravská Lesná... január.
3. veta – Hurbanovo... august.
4. veta – Oravská Lesná... apríl.

K úlohe sa viaže aj text **Vieš že**, v ktorom žiakom pripomenieme, že v bežnom živote v Európe meriame teplotu v stupňoch Celzia (°C) a napríklad v USA sa používajú stupne Fahrenheita (čítaj farenhajta; °F).

MIRIAM JAROŠOVÁ: OBLAČNOSŤ (s. 57 – 58)

Tematické okruhy: domov, rodina, priateľstvo, príroda okolo nás, svet zvierat, človek ako súčasť prírody, pomoc iným, moja obec, sebahodnotenie, osobné záujmy a potreby, ohrozenie a ochrana životného prostredia

Opäť je tu **pojmová mapa** so základnými informáciami o texte. *Hodnotenie textu realizujeme až po jeho prečítaní.*

58/1 Úloha prepája učivo matematiky a prírodovedy s náučnou literatúrou. Pred čítaním textu si žiaci zopakujú, na čo slúži diagram, aké diagramy poznajú z matematiky. Pri riešení úlohy vyzveme žiakov, aby pozorovali a zistili, na koľko rovnakých častí sú kruhové diagramy rozdelené a čo z nich vieme prečítať.

58/2 Úlohou žiakov je odpovedať priamo na otázky, ktoré vyplývajú z textu. V prípade, že si odpoveď nezapamätali, môžu si pomôcť textom, nájsť odpovede na otázky v ňom.

58/3 (ilustrácia) Úloha je zameraná na prácu s ilustráciou. Žiaci hľadajú na ilustrácii latinské názvy oblakov z textu. Pozorujú ilustráciu, hovoria (diskutujú) o odlišnostiach, ktoré medzi oblakmi vidia.

58/4 Úlohou žiakov je povedať, podľa čoho vedia určiť, že čítajú náučný text. Odporúčame, aby žiaci túto otázku zodpovedali samostatne, čím si preveria vedomosti, ktoré nadobudli na hodinách gramatiky.

58/5 (spolupráca) Prepojenie čítania s učivom matematiky. Žiaci musia zistiť a napísať, kde všade sa používajú diagramy a grafy.

Riešenie:

Riešenie úlohy je individuálne.

Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov (s. 12)

K textu je pripravená úloha na rozvoj pisateľských zručností v doplnkovom zošite Pisár Brada.

Žiaci si zahrajú vedomostný kvíz. Ich úlohou je sformulovať otázku zameranú na obsah textu od meteorologičky M. Jarošovej a pripraviť kvízové otázky pre spolužiakov.

Tajná úloha 4: Žiaci pracujú s pojmom *zvolacia veta*. Riešenie si zapíšu na s. 32 v doplnkovom zošite Pisár Brada.

4. kapitola: POJMOVÉ MAPY

Pojmové mapy sú diagramy, pomocou ktorých znázorňujeme vzťahy medzi pojmi alebo myšlienkami. Proces vytvárania si vyžaduje myslenie vo viacerých smeroch a prácu s určitým stupňom abstrakcie. Správne pochopenie a neskôr vlastná práca s pojmovými mapy vie žiakom pomôcť aj pri každodennom učení a pripravovaní sa na vyučovanie. Pojmové mapy sa nedajú hodnotiť ako správne alebo nesprávne, lebo odrážajú predošlé vedomosti a vlastnú interpretáciu jednotlivcov.

S určitým jednoduchším typom pojmovej mapy sa žiaci v čítanke stretávajú od začiatku (pojmová mapa so základnými informáciami k textu).

Pojmové mapy a úlohy spojené s nimi sme zaradili do textov tak, aby ich žiaci vedeli identifikovať a používať v bežnom živote.

STRANA 59

Žiaci sa v pokračovaní komiksu stretávajú s kombinovanou pavúkovou pojmovou mapou (ilustrácie + text). Hlavnou hrdinkou strany je Diana, ktorá vylúštila záhadu exponátov. Žiakom ju však neprezerá priamo, musia vylúštiť hádanku. Aby im prácu zjednodušila, napísala pod obrázky indíciu v podobe vety, ktorá žiakom pomôže zaradiť exponát k textu.

Po vyriešení úlohy odporúčame, aby žiaci viedli diskusiu o tom, ako daný exponát ovplyvnil dej príbehu/komiksu.

Riešenie:

Pes v červenom okienku nemá indíciu ani riadok. Neviaže sa k žiadnemu príbehu. Úlohu však zohráva neskôr v komikse. Do pojmovej mapy bol zaradený preto, aby ho žiaci zaregistrovali a všímali si ho v ďalšom pokračovaní komiksu.

Je spojený s malým mužíčkom. – Jankom Piporom

Nájdeš vo 4. kapitole. – Kleofáš a hubári (Indícia je zaradená ako motivácia k čítaniu 4. kapitoly. Žiaci si môžu prečítať názvy textov vo 4. kapitole a predikovať, ktorý text sa viaže k exponátu. Po prečítaní správneho textu sa vrátia k pojmovej mape a zistia, či bol ich predpoklad správny.)

Hľadáj postavu v komikse. – Vesmír

Má vysokého kamoša. – 2. kapitola (Kamoš obor)

ŠTEFAN MORAVČÍK: RARÁŠOK (s. 60)

Tematické okruhy: bohatstvo – chudoba, dobro, zlo, pravda a lož, hra, humor

V básni je hravou formou vysvetlené, kto alebo čo je rarášok. Žiaci sa s touto postavou ďalej stretnú pri čítaní textu *Kleofáš a hubári*, báseň slúži ako motivácia pred čítaním tohto textu.

60/1 V úlohe žiaci na základe pojmovej mapy spoznávajú synonymá k slovu rarášok.

Riešenie:

Žiaci vyfarbia slovo zmok a škriatok.

60/2 Cieľom úlohy je nacvičiť správne, plynulé a výrazné čítanie zamerané na formovanie techniky hlasného čítania. Žiaci precvičujú svoju predstavivosť, vžívajú sa do role raráška.

60/3 (ilustrácia) Mimoverbálna úloha nadväzujúca na čítanie textu, i keď text sa stáva pasívnym objektom. Od žiakov sa očakáva istá úroveň sebazoznania, vychádzajú zo svojich túžob.

60/4 (spolupráca) Úlohu môžu žiaci riešiť spoločne, príp. sa rozdeliť do skupín.

Možné riešenie:

škriatok Dobby, škriatok Delete (vyslovuje sa Dilít), škriatok Rozumbrada, škriatok Vendelín, škriatok Bukva, škriatok Bertil, Pisár Brada atď.

PETER KARPINSKÝ: KLEOFÁŠ A HUBÁRI (s. 61 – 65)

Tematické okruhy: prijatie a odmietanie, česť/čestnosť, záľuby a koničky, zdravie, dobro, zlo, svet zvierat, človek ako súčasť prírody, pomoc iným, ohrozenie a ochrana životného prostredia

Text pre čítanku napísal známy slovenský spisovateľ pre deti a mládež Peter Karpinský. Príbeh sa odohráva v lese a jeho úlohou je u žiakov formovať pozitívny vzťah k prírode. V texte sa nachádzajú pojmové mapy, ktoré ho dopĺňajú.

Žiaci sa opäť stretávajú s raráškom, tento pojem už pre nich nie je cudzí, keďže si ho osvojili v predchádzajúcej básni. Zameriavame sa na pozorovanie a pochopenie radu po sebe nasledujúcich textov.

61/1 Cieľom úlohy je uvedomovanie si autorstva a kontextu vzniku literárnych diel. Peter Karpinský je obľúbený autor, je možné, že niektorí žiaci čítali niektorú z jeho kníh. V prípade, že sa takíto žiaci objavia, môžu porozprávať o knihe, ktorú čítali a čo ich na nej zaujalo.

61/2 Úloha je zameraná na predchádzajúce skúsenosti žiakov. Keďže text sa bude odohrávať v lese, chceme u žiakov navodiť pocit poznaného, zažitého. Ak má učiteľ/-ka dostatok času, môže úlohu doplniť o rozprávanie žiakov, ich vlastné zážitky, ktoré zažili v lese alebo pri zbieraní húb.

61/3 Úloha sa prepája s prírodovedu, zámerom je výchovné využitie literárneho textu. Citlivo upozorňuje na potrebu ochrany prírody. Žiaci postupne analyzujú jednotlivé vety. Vyzveme ich, aby odôvodnili svoj výber, teda prečo je dané správanie v lese vhodné alebo nevhodné.

62/4 Úloha sa zameriava na čítanie pojmovej mapy. Pri čítaní žiakov upozorníme na fakt, že hlavné, centrálné slovo (kvety) sa nachádza v strede.

64/5 Úloha na dopisovanie do pojmovej mapy. Žiaci by už na základe skúseností s predchádzajúcich úloh s pojmovými mapami mali vedieť, ako vzniká jednoduchá pojmová mapa. Úloha je zjednodušená v tom, že nemusia sami vymýšľať slová. Vypíšu ich z textu, a tak si precvičujú aj orientáciu v texte.

64/6 Hlavná myšlienka je celková myšlienka príbehu, hovorí, o čom je príbeh. Predpokladom na správne vyriešenie úlohy je porozumieť čítanému textu. Hlavná myšlienka nie je explicitne napísaná v texte, žiaci ju musia sformulovať.

Možné riešenie:

V lese sa musíme správať tak, aby sme nerušili jeho obyvateľov.

64/7 (ilustrácia) Žiaci majú popri práci s textom vedieť vnímať a hodnotiť ilustráciu. Cieľom úlohy je pozorovať prepojenie ilustrácie a textu a rozvíjanie a formovanie estetického vkusu žiakov.

Možné riešenie:

Menšia ilustrácia vpravo: na ilustrácii je znázornená časť príbehu – nahnevané huby naháňajú hlučných hubárov.

Väčšia ilustrácia dole: na ilustrácii sa nachádza rarášok Kleofáš a obyvatelia lesa. Ilustrácia sa viaže ku koncu príbehu. Vieme to podľa toho, že Kleofáš je spokojný, žmurká na čitateľa/čitateľku.

65/8 Žiaci formulujú vlastné odpovede na základe prečítaného textu. Nazerajú na text z hľadiska dvoch kritérií, a to rozprávkovosť a skutočnosť. Využívajú poznatky o oboch pojmoch a vyvodzujú záver.

Možné riešenie:

Rozprávková časť: Zvieratká sťažujúce sa Kleofášovi na hlučných hubárov, huby, ktoré ožili a naháňali hubárov.

Skutočná časť: Hluční hubári, ktorí nerešpektujú prostredie lesa.

65/9 (spoločná) Úloha zameraná na prácu s pojmovou mapou. Žiaci si utvrdia vedomosti o pojmovej mape a vytvoria tak finálnu pojmovú mapu príbehu.

65/10 (ilustrácia) Pred samotným výtvarným prejavom si žiaci premyslia, ako by asi mohol vyzerat' nasledujúci deň v lese. Môžu sa zamerať na postavy z príbehu, ktoré sú im blízke, a ďalej rozvíjať príbeh, ktorý by mohol nasledovať. Podporujeme fantáziu žiakov. Po dokončení úlohy odporúčame prezentovať ilustrácie a dať žiakom možnosť, aby krátko ústne opísali vymyslené pokračovanie príbehu.

66/1 Zámerom čítanky je rozvíjať u žiakov záujem o čítanie. Chceme docieľať, aby žiaci nachádzali uspokojenie a pocity potešenia z čítania vo voľnom čase. Tento zámer sa odráža v úlohe, ktorá spája učivo o pojmových mapách spolu s formovaním čitateľského vkusu.

Žiaci si samostatne alebo s pomocou vyberú knihu (v prípade slabších žiakov rozprávku), ktorú je potrebné prečítať, a do pojmovej mapy dopíšu kľúčové slová vyplývajúce z prečítaného textu.

Učiteľ/-ka sa môže rozhodnúť, či bude celá trieda čítať rovnakú knihu, alebo či nechá na záujme žiakov, ktorú knihu si vyberú.

Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov (s. 13 – 16)

K učivu o pojmovej mape sú pripravené úlohy na rozvoj pisateľských zručností v doplnkovom zošite Pisár Brada

s. 13 – 15 Žiaci vymýšľajú a píšú vlastný príbeh, pri tvorbe ktorého im pomôže pojmová mapa. V úvode si premyslia dôležité kľúčové body príbehu a doplnia pojmovú mapu. Potom podľa pojmovej mapy napíšu súvislý príbeh, ktorý v závere ilustrujú.

s. 16 Žiaci pracujú so slovami na tému zima, rozvíjajú a obohacujú si tak slovnú zásobu.

TAJOMNÝ ODKAZ – TEMATICKÉ STRANY (s. 67 – 69)

Opakovanie učiva prvej časti čítanky prepojené s komiksom.

Žiaci sa stávajú aktívnymi riešiteľmi záhady, vstupujú do komiksu ako ďalší hrdinovia. Pred vypracovaním úloh si môžeme so žiakmi zopakovať, ako sa Diana dostala k tajomnému odkazu.

Riešenie úloh odporúčame robiť samostatne. Pri každej možnosti sa objavuje kameň so symbolom. Žiaci postupujú pri riešení tak, že prekreslia symbol z kameňa pri správnej možnosti do tabuľky na s. 69. Upozorníme žiakov, že najskôr riešia všetky úlohy, až potom dešifrujú jednotlivé symboly podľa kľúča. Po samostatnej práci žiakov je vhodné spraviť spoločnú kontrolu, ktorá môže prebiehať tak, že žiaci si v dvojiciach vymenia čítanky.

Neodporúčame opakovanie hodnotiť známku, aby žiaci necítili tlak, ale sa pri riešení odkazu zabavili. Ak žiaci nepoznajú odpoveď, môžu použiť učebnicu a odpoveď si v nej vyhľadať.

Riešenia úloh:

Pozri vzorové riešenia.

STRANA 70

V komikse sa opäť stretáme so záhadnou postavou v plášti. V treťom komiksovom okienku sa žiaci dozvedajú informáciu, že ide o strážcu múzea. Komiks sa končí otvorene s prvkami napätia, aby sa žiaci tešili na pokračovanie príbehu v druhej časti čítanky.

V poslednom okienku sa nachádza úloha, ktorá je zameraná na spätnú prácu s komiksom. Žiaci pozorne pozorujú obrázky a hľadajú zmienku o strážcovi múzea.

Riešenie:

Strana 3 – Dolný obrázok, žiaci môžu priamo vidieť strážcu za policou s knihami, nad ním sa nachádza jeho podobizeň.

Strana 6 – Prázdna stolička, na ktorej by mal sedieť strážca. Vedľa nej na nástenke opäť podobizeň strážcu.

Strana 46 – Prvýkrát sa stretávame priamo so strážcom múzea.

Strana 70 – Strážca múzea sa rozpráva s Dianou, za nič netušiacimi hrdinami sa objavuje opäť jeho podobizeň.

Šikovnejší žiaci možno prídu na to, že ruka, ktorá vzala komiks na strane 4, tiež patrí strážcovi múzea. Zmienka o strážcovi múzea sa teda objavuje na piatich stranách.

TRIXESO (s. 71 – 72)

Čítanku obohacuje logická kartová hra trixeso. Pri hre sa precvičuje najmä pamäť a sústredenie, preto je vhodná na zopakovanie informácií, ktoré sa žiaci dočítali v textoch 1. časti čítanky.

Počet hráčov: Hru môže hrať aj jednotlivec sám, ale je zábavnejšia, keď ju hrajú aspoň dvaja hráči.

Príprava na hru: Žiaci si nastrihajú kartičky podľa naznačených čiar.

Ako hrať: Základom hry je nájsť trojice, ktoré k sebe patria.

Trojica kartičiek obsahuje:

meno autora	názov textu	ilustrácia, ktorá sa viaže k textu
-------------	-------------	------------------------------------

Prvý hráč otočí tri kartičky. Ak k sebe patria, povie obsah daného textu. Ak je obsah správny, kartičky si necháva. Ak kartičky k seba nepatria, otočí ich a v hre pokračuje ďalší hráč.

Vyhráva hráč, ktorý má najväčší počet trojíc. Ak nastane situácia, že dvaja hráči majú rovnaký počet kartičiek, žiaci si zahrajú hru *kameň, papier, nožnice* na prvú výhru.

Žiakov upozorníme, aby si kartičky po dohraní hry odložili, pretože k nim pribudne ďalšia séria z 2. časti čítanky.

4.2 2. časť: Zita vo svete filmu a divadla

STRANA 1

Príbeh komiksu nadväzuje na dejovú líniu prvej časti, tvorí tak súvislý obrázkový príbeh. Žiaci pokračujú v čítaní komiksu.

Ak bol medzi čítaním prvej a druhej časti dlhší časový odstup, napr. prázdniny, odporúčame so žiakmi ústne zopakovať dej prvej časti komiksu.

Úloha žiakov spočíva vo vytvorení otázky, ktorá nie je explicitne uvedená v texte, ale z obsahu textu vyplýva, že s ním súvisí. Žiaci spájajú informácie, ktoré by im mali pomôcť vytvoriť otázku, a to: čarovný tablet pozná odpovede, Diana zmizla, niekto ju uniesol. Podľa týchto informácií zvolia otázku, ktorú by sa sami opýtali čarovného tabletu.

Možné riešenie:

Kto uniesol Dianu?

Čo znamená spojenie „stratená rodina“?

STRANA 2

Čarovný tablet ako odpoveď na Bludičkinu otázku „spúšťa film“. Ukazuje strážcu múzea v mladom veku a vysvetľuje, čo sa stalo s jeho rodinou.

Po prečítaní a pozorovaní tejto strany môžu žiaci zhodnotiť, či napísali správnu otázku a či sa im hodí do príbehu.

STRANA 3

Tajomná postava vychádza z hmly. Žiaci zisťujú, že skafander môže pred hmlou ochrániť. Hrdinovia začínajú získavať a objavovať svoje schopnosti.

STRANA 4

4/1 Žiaci zhrnú schopnosti, ktoré majú jednotliví hrdinovia, aby ich mohli sledovať v ďalšom pokračovaní komiksu.

Riešenie:

Bludička a Turbo – vytvárajú portál v priestore. (Túto schopnosť odhalili žiaci, je priamo znázornená na strane 3.)

Diana – rozumie grafom, tabuľkám, diagramom. (Túto schopnosť získala Diana po tom, ako ju niekto zachránil z hmly, strana 54, 1. časť.)

Patrik – dokáže odhaliť pravdu. (Patrik v niektorých situáciách hovorí, že on pozná odpoveď. Hrdinovia ho však nepočúvajú, nevedia o jeho schopnosti, myslia si, že sa len vystatuje.)

4/2 Úloha nadväzuje na knihu s názvom *Život korytnačiek*, ktorú hrdinom odovzdala tajomná postava v skafandri. Postava korytnačky bude ďalej vystupovať aj v komikse, aj v prvej bájke, takže žiaci môžu svoje poznatky spojiť s touto postavou. Pri kľúčových slovách je dôležité pochopiť ich význam.

Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov (s. 18)

K učivu o pojmovej mape sú pripravené úlohy na rozvoj pisateľských zručností v doplnkovom zošite Pisár Brada.

Žiaci majú za úlohu napísať, akú superschopnosť majú ako komiksoví hrdinovia a nakresliť, ako vyzerajú.

Tajná úloha 5: Žiaci si vymyslia názov svojej *superschopnosti*. Riešenie si zapíšu na s. 32 v doplnkovom zošite Pisár Brada.

5. kapitola: BÁJKA

Bájka je medzi deťmi mladšieho školského veku obľúbeným žánrom. V krátkom texte sa totiž odohráva veľa zaujímavých situácií. Zvieratám, rastlinám alebo veciam sa pripisujú ľudské vlastnosti, žiaci tak môžu pozorovať na správaní postáv svoje vlastné chyby.

Dôležitým prvkom je mravné ponaučenie, ktoré vyplýva z bajky. S týmto ponaučením môžeme so žiakmi pracovať rôznymi spôsobmi, napr. zhodnotiť ho; posúdiť, čo k nemu viedlo; nájsť podobný príklad aj v živote žiakov a pod.

STRANA 5

Hrdinovia sa vďaka portálu, ktorý vytvorili Turbo a Bludička, ocitli v hlavnej časti múzea. Komiks je spätý s bajkami, nachádza sa v ňom hovoriaca múdra korytnačka. Medzi Bludičkou a Zitou prebehne dialóg o strachu a hneve, ktorý poukazuje na motívy správania strážcu múzea.

Čarovný tablet cituje záver jedenej z bajok, s ktorou sa žiaci stretnú v tejto kapitole.

STRANA 6

Na prvom komiksovom obrázku sa nachádza rozdelenie exponátov. Vidíme exponáty, ktoré súvisia s bajkami (žiaci sa s nimi stretnú v kapitole o bajkách) a exponáty z roku 2010 (žiaci ich už poznajú a táto strana je venovaná bližšiemu vysvetleniu ich vzniku).

Prejavuje sa tu Patrikova schopnosť a to, že pozná pravdu. So žiakmi môžeme viesť rozhovor, o tom, čo sa asi Patrik chystá povedať hrdinom.

ĽUBOMÍR FELDEK: ROZPRÁVKA O EZOPOVI (s. 7 – 9)

Tematické okruhy: pracovitosť, múdrosť, domov, priateľstvo, medzilidské vzťahy, vzájomné porozumenie, česť/čestnosť, skromnosť, dobro, zlo, pravda a lož, spravodlivosť – nespravodlivosť, bohatstvo – chudoba, bezpečnosť, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe, ohrozenie a ochrana životného prostredia

Prostredníctvom bajky budujeme u žiakov základy čitateľskej gramotnosti prepojením umeleckej literatúry a etickej výchovy. Cieľom je (tak ako pri každom diele umeleckej literatúry) pozorovať a upevňovať nielen explicitne vyjadrené informácie a uplatňovať jazykové poznatky v literatúre, ale hlavne vyhľadávať a interpretovať implicitné významy slov, textu, čo vlastne znamená vnímať jeho estetickú a emocionálnu stránku. Žiaci si systematizujú a prehĺbujú poznatky o bajke. Prostredníctvom autorskej rozprávky, teda prítlačlivým spôsobom, a potom aj cez vecný, náučný text získavajú informácie o slávnom antickom bajkarovi Ezopovi. Ukážky bajok a práca s nimi slúžia aj na

sprostredkovanie informácií o tvorbe niektorých ďalších vybraných tvorcoch bajok, ako aj o tom, že bajky žijú medzi čitateľmi v autorských úpravách.

8/1 (ilustrácia) Úloha je zameraná na prácu s ilustráciou. Hľadaním súvislostí medzi ilustráciou a tou časťou textu, ktorú vyjadruje, vedieme žiakov k tomu, aby pri čítaní literatúry ilustráciu neignorovali, ale vnímali ju v spojitosti s textom a zvykali si hľadať medzi nimi určité vzťahy. Žiakov môžeme v rozhovore navádzať na to, aby skúsili pomenovať pocity zajaca a líšky, ktoré vyjadril ilustrátor. Môžeme ich nabádať na to, aby opísali, akým spôsobom ich vyjadril. Žiakov tak vedieme k tomu, aby uvažovali aj o osobitostiach výtvarného vyjadrenia vnútorného sveta postáv, o tom, či ilustrácia text iba ozdobuje alebo či rozširuje jeho význam, dopĺňa ho, konkretizuje myšlienky textu a pod.

Riešenie:

*Aj tak zažil zajac prekvapenie veľmi nepríjemné!
Stratil som svoj náskok – beda! Beda!*

8/2 Úloha je zameraná na vyjadrenie posolstva (zmyslu) bajky formou výberu z dvoch možností. Samostatne formulovať posolstvo, myšlienku bajky by mohlo byť pre štvrtákov ešte dosť náročné.

Riešenie:

Správna odpoveď je prvá v poradí.

STRANA 9

V hornej časti strany je stručný náučný text o Ezopovi, ktorý približuje základné informácie o jeho živote. V závere textu je prepojenie na slovenského autora Ľubomíra Feldeka, ktorý sa pri tvorbe inšpiroval Ezopovými bajkami. Text slúži na rozšírenie vedomostí o jednom z najznámejších svetových bajkaroch.

9/3 Úloha nadväzuje na predchádzajúcu (8/2) a jej cieľom je overiť, do akej miery si žiaci interiorizovali zmysel posolstva vyjadreného v bajke. Žiaci majú za úlohu vyhľadať poučenie (mravoučnú pointu) a vysvetliť jeho význam vlastnými slovami.

Možné riešenie:

Nemožno naraz robiť dve protikladné veci. Nie je správne spoliehať sa na svoju šikovnosť a zanedbať usilovnosť a vytrvalosť, lebo ľahko urobíme chybu. Vytrvalá, hoci aj pomalá práca nerobí chyby a prináša úspech.

9/4 Úlohou žiakov je vyhľadať v texte všetky postavy (upevňujeme tým ich povedomie o postave ako kategórii literárneho diela), spočítať ich (jednoduché prepojenie s matematikou) a charakterizovať ich (tým mimovoľne prenikajú do problematiky námetu literárneho diela, teda do podmienok vzniku a rozvíjania konfliktu medzi postavami).

Riešenie:

*zajac – rýchly, pyšný, sebavedomý, výsmešný, lenivý
korytnačka – pomalá, skromná, vytrvalá, usilovná
líška – ochotná, prefikaná*

9/5 Úloha vracia pozornosť žiakov k Feldekovej rozprávke a je orientovaná na vyhľadávanie informácií explicitne vyjadrených v texte, t. j. na zdokonaľovanie prvej úrovne porozumenia textu. Predpokladá sa pozorné prečítanie textu, najradšej tichým čítaním.

Riešenie:

Ezop sa naučil písať ako otrok od pánovho starého pisára.

Ezopov pán si všimol, že Ezop má bystrú hlavu a že si vo voľných chvíľach čosi píše.

Ezop si vo voľných chvíľach písal bájky.

Názov bájky je Korytnačka a zajac.

9/6 Úloha je zameraná na charakteristiku postavy kombináciou výberu charakteristických znakov z ponuky a doplnenia vlastných charakteristík.

Riešenie:

Ezop – bájkar, otrok, bystrý

Možné riešenie:

Ezop – vedel písať, bol talentovaný, bol pracovitý atď. (riešenie úlohy je individuálne)

9/7 (spolupráca) *Riešenie úlohy je individuálne*, žiaci sa opierajú o text. Predpokladá sa zdokonaľovanie rýchlej orientácie v texte.

Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov (s. 19)

K textu je pripravená úloha na rozvoj pisateľských zručností v doplnkovom zošite Pisár Brada.

Žiaci si vyberú jednu z ponúkaných možností a podľa svojich pisateľských schopností napíšu krátky príbeh. Vybranú možnosť si môžu vyfarbiť.

Zita Rýmová – čitateľský denník pre 4. ročník základných škôl (s. 14 – 17)

Na rozvíjanie čitateľskej gramotnosti je dôležité okrem čítanky pracovať aj s knihou. K téme bájok sú v čitateľskom denníku Zita Rýmová pripravené pre žiakov ďalšie úlohy.

EZOP: VRANA A BOCIAN (V PODANÍ ONDREJA SLIACKEHO, s. 10 – 11)

Tematické okruhy: pracovitosť, múdrosť, domov, priateľstvo, medziľudské vzťahy, vzájomné porozumenie, česť/čestnosť, skromnosť, dobro, zlo, pravda a lož, spravodlivosť – nespravodlivosť, bohatstvo – chudoba, bezpečnosť, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe, ohrozenie a ochrana životného prostredia

10/1 (spolupráca) Úloha je zameraná na rozvíjanie tvorivosti žiakov prostredníctvom predvídania alternatív riešenia problému hlavnej postavy. Pracuje sa teda s námetom – s možnosťami riešenia konfliktu (a teda s možnosťou vytvárať nové, iné varianty príbehu).

Riešenie úlohy je individuálne.

Možné riešenia:

Vrana požiada bociana, aby jej krčah pomohol umiestniť naležato.

Pomôže si sama: krídlami uchopí džbán a nakloní ho k sebe.

10/2 (spolupráca) Úloha sa orientuje na rozvoj komunikácie, na schopnosť žiakov diskutovať, formulovať svoj názor, ak ide o dilemu, a argumentovať.

Riešenie úlohy je individuálne.

10/3 Úloha smeruje k zdokonaľovaniu porozumenia posolstvu literárneho diela. Úlohou žiakov je sformulovať pointu bájky, ktorá je vyjadrená len implicitne.

Riešenie:

Je lepšie mať rozum, ako byť silný, pretože s rozumom dokážeme nájsť riešenie aj v situácii, ktorá sa spočiatku zdá byť beznádejná. Sila nedokáže človeku vždy pomôcť vyriešiť situáciu.

11/4 V úlohe ide o zdokonalenie poznávania literárnej postavy, pričom sa učivo prepája s jazykovým učivom o prídavných menách. Žiaci si uvedomujú praktickú funkciu jazykového učiva v komunikácii – pri charakterizovaní či opise osôb, vecí alebo javov.

Riešenie úlohy je individuálne.

Možné riešenia:

bocian – múdry, vynaliezavý, ochotný

vrana – smädná, hádavá, hnevľivá, neústupčivá

byvol – silný, hlúpy

11/5 (ilustrácia) V tejto úlohe žiaci riešia puzzle, pričom pracujú s ilustráciou k textu bájky. Je pre nich zábavné farbičkami priradiť dielik puzzle na správne miesto, rovnako ako aj určiť názov vtáka, ktorý v texte nevystupuje.

Riešenie:

V texte nevystupuje pštros.

11/6 (ilustrácia) Aj táto úloha je zameraná na ilustráciu v knihe, tentoraz na funkcie ilustrácie. Žiaci tvoria odpovede individuálne, podľa vlastného úsudku. Spoločne so žiakmi potom môžeme zhrnúť, aké funkcie plní ilustrácia v knihe.

Riešenie:

Ilustrácia plní funkciu ozdobnú (dekoratívnu), poznávaciu, informatívnu, interpretačnú, reklamnú a pod.

11/7 Úloha smeruje k práci s kategóriou postavy literárneho diela v prepojení s prírodovedou. Žiaci vyberajú z ponuky slov, pričom ich triedia do dvoch kategórií a vyfarbujú: hľadajú slová, ktoré sú typické pre vrana a bociana (fialová farba); slová, ktoré charakterizujú byvola (žltá farba).

Riešenie:

vrana a bocian – vták, vajíčko, perie, zobák

byvol – cicavec, kopytá, srst'

(nezaradené – rypák, chobot)

JONÁŠ ZÁBORSKÝ: VRABCE A KOHÚT (s. 12 – 13)

Tematické okruhy: pracovitosť, múdrosť, domov, priateľstvo, medziľudské vzťahy, vzájomné porozumenie, česť/čestnosť, skromnosť, dobro, zlo, pravda a lož, spravodlivosť – nespravodlivosť, bohatstvo – chudoba, bezpečnosť, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe, ohrozenie a ochrana životného prostredia.

Bájka je v našej kultúre prítomná už od 18. – 19. storočia. Spomedzi najstarších slovenských bájkarov je najznámejší Jonáš Záborský. Jeho slovenčina z druhej polovice 19. storočia obsahuje však mnohé zastarané alebo dnes už málo používané slová a slovné tvary, inverzie a iné prvky, ktoré sťažujú čítanie a porozumenie textu. Pre žiakov však môže byť zaujímavé nahliadnuť aj do textu podaného v staršej slovenčine. Na to, aby žiaci prenikli do zmyslu bajky, slúži však najmä upravená verzia. Žiaci sa zároveň majú možnosť dozvedieť, že staré texty sa pre potreby súčasného čítania upravujú (ide o tzv. vnútrojazykový preklad; termín, pravdaže, nepoužívame). Ak žiaci počas práce s textom upozornia na to, že nie každé zastarané slovo v origináli má v upravenej verzii svoj presný spisovný ekvivalent, môžeme ich oboznámiť s podstatou autorskej licencie (t. j. s tým, že autor aj upravovateľ kvôli rytmu, rýmu, spriehľadneniu významu a pod. nemusí dodržať každé slovo – prekladá význam; termín autorská licencia, pravdaže, nepoužívame).

12/1 Úloha je zameraná na formovanie kritického myslenia a hodnotenia žiakov, schopnosti formulovať svoj názor na základe porovnania dvoch predložených možností.

Možné riešenie:

Lahšie sa číta upravená verzia, nie sú v nej neznáme a čudne znejúce slová.

12/2 Na základe tejto úlohy žiaci zrekonštruujú vznik a riešenie konfliktu v bajke a sformulujú ponaučenie, ktoré z bajky vyplýva (nevedomky teda pracujú s námetom príbehu). Takto preniknú hlbšie jednak do významového posolstva bajky, jednak do charakteristických znakov žánru.

Riešenie:

Príčinou hádky bolo zrnko.

Hádku vyriešil kohút. Zrnko zhltol.

Tam, kde sa dvaja bijú alebo hádajú, tretí sa môže smiať, alebo aj niečo získať.

12/3 (ilustrácia) Žiaci pri riešení tejto úlohy čítajú text a pozorne ho porovnávajú s ilustráciou, aby zistili, v čom sa ilustrátor pridržiaval textu a v čom sa od neho odlišil. Môžu sa pokúsiť vyjadriť, akú náladu v nich vyvoláva to, čo ilustrátor k textu dotvoril, či sa im jeho výtvarný páči a prečo, ako by s pomocou toho, čo ilustrátor dokreslil, vedeli príbeh obmeniť alebo rozvinúť. Vedeť ich tak k hodnotiacemu vnímaniu literárneho i výtvarného umeleckého diela a k tvorivosti.

Možné riešenie:

Ilustrátor nakreslil viacej vrabcov, ako sa spomína v bajke. Na chvost kohúta nakreslil myšku, čo pôsobí komicky. Prítomnosť myšky však neprotirečí priestoru, v ktorom sa príbeh odohráva, teda dvoru (vrabce, myši, kohúty žijú na dvore), a ani tomu, čo vyvolalo spor (zrnko; vrabce, myši aj kohút majú identický vzťah k zrnu).

13/4 Úloha je zameraná na nenápadnú informáciu o tom, že jazyk sa vyvíja, mení. Žiaci pozorujú a porovnávajú jednotlivé verše v oboch verziách bajky, vyhľadávajú a vyfarbujú dvojice s podobným významom (t. j. zastarané slovo alebo tvar slova – a aktuálne používaný ekvivalent). V texte sa

vyskytuje aj viacero málo frekventovaných slov alebo slovných tvarov – žiaci pravdepodobne budú ako zastarané vyfarbovať aj tie.

Riešenie:

zastaraný výraz a jeho ekvivalent: rozepira – spor; rvavá prudkosť hádky – veľmi prudká hádka

zastaraný tvar slova a jeho ekvivalent: vrabci – vrabce; zrnce – zrnko; hned'ky – vo chvíli (hned' nepoužité z rytmických dôvodov)

výmena málo frekventovaného tvaru slova: približiac sa (prechodník) – priblížil sa (určitý slovesný tvar)

zmena slova škreky na skríkli: slovo krik ako priamy ekvivalent nie je použité, pretože by sa zachovala nežiaduca (alebo archaicky pôsobiaca) eliptickosť vyjadrenia, čo by navyše do určitej miery aj zahmlievalo význam výpovede

13/5 Žiaci si zopakujú učivo o rýme na základe praktickej aplikácie elementárneho poznatku, že rým je zvuková zhoda hlások na konci veršov. Zároveň však musia dať pozor na to, aby vypísali iba rýmy, ktoré sa končia na samohlásku. Odporúčame viesť žiakov k tomu, aby pri vypisovaní rýmov zachovávali vo vypísaných výrazoch aj rovnaký počet slabík. V prípade, že sa napr. rýmuje štvorslabičné slovo s dvojslabičným, pridať k nim predchádzajúce slová tak, aby sa počet slabík vyrovnal (príklad: *kohút nasrdený – nespokojné strany*).

Riešenie:

na hnoji – v pokoji

oba – zloba

prudkej hádky – zo záhradky

vrabcami – pozvaný

kohút nasrdený – nespokojné strany

miesta – chystá

13/6 Touto úlohou rozvíjame v žiakoch kritické myslenie, schopnosť posúdiť jednak obsah, jednak formu literárneho diela. Vede ich k tomu, aby sa vyjadrili, s čím, s akým konaním postáv súhlasia a prečo, s akým konaním nesúhlasia a prečo. Pokúšajme sa však nenápadne nasmerovať ich pozornosť aj na to, ako je text napísaný, čo všetko je zaujímavé (alebo, naopak, nezaujímavé) na tom, ako text vyzerá. Žiaci možno napíšu, že sa im páči, že sa verše rýmujú, a preto pôsobia trochu ako hudba. Alebo budú mať výhrady proti tomu, že v upravenej verzii sú použité na niektorých miestach celkom iné slová ako v origináli a im to prekáža, nemusí sa im páčiť názov textu, lebo je veľmi všedný – alebo, naopak, ocenia ho, pretože čitateľovi hned' prezradí, o čom príbeh bude hovoriť a pod.

Riešenie úlohy je individuálne.

13/7 Na hodinách literárnej výchovy vedíme žiakov aj k tomu, aby si zvykali zmysluplne a rozumne využívať informačné technológie. V tomto prípade majú prostredníctvom internetu zistiť najmenej dve zaujímavé informácie o Jonášovi Záborskom. Či už úlohu riešime pri školských počítačoch, alebo ju uložíme ako domácu prácu, nezabudnime následne viesť so žiakmi diskusiu o tom, čo všetko sa o autorovi dozvedeli.

Riešenie úlohy je individuálne.

13/8 (spolupráca) Úloha upevňuje povedomie žiakov o štruktúrnych znakoch bájky, najmä o prítomnosti mravoučnej pointy v tomto žánri. Žiaci diskutujú o tom, ako by sa mali alebo nemali

Ľudia správať, literárne učivo sa tu prepája s etickou výchovou. Napíšu si do pracovnej čítanky známe slovenské príslovie vyjadrujúce to isté, čo vyjadruje poučenie v bájke.

Riešenie:

Kde sa dvaja bijú, tam tretí víťazí.

13/9 (spolupráca) Úloha nadväzuje na predchádzajúcu. Žiaci diskutujú o poučení, ktoré z bájky vyplýva, prepájajú ho s vlastnými skúsenosťami. Cieľom úlohy je, rovnako ako v predchádzajúcej, rozvoj komunikácie, schopnosti formulovať názory, argumentovať v prípadnej polemike a upevňovať si žiaduce morálne zásady.

Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov (s. 20)

K textu je pripravená úloha na rozvoj pisateľských zručností v doplnkovom zošite Pisár Brada.

Úloha sa týka rozsúdenia sporu medzi vrabcami. Žiaci majú napísať po tri možnosti, ako by mohol kohút rozsúdiť uvedený konflikt.

Tajná úloha 6: Žiaci majú prepísať vetu s najmenším počtom slov. Vetu si zapíšu na s. 32 v doplnkovom zošite Pisár Brada.

JEAN DE LA FONTAINE: HLINENÝ HRNIEC A ŽELEZNÝ HRNIEC (PREBÁSNIL TOMÁŠ JANOVIC, s. 14 – 15)

Tematické okruhy: pracovitosť, múdrosť, domov, priateľstvo, medziľudské vzťahy, vzájomné porozumenie, česť/čestnosť, skromnosť, dobro, zlo, pravda a lož, spravodlivosť – nespravodlivosť, bohatstvo – chudoba, bezpečnosť, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe, ohrozenie a ochrana životného prostredia

Francúzsky básnik Jean de La Fontaine písal básne, rozprávky a divadelné hry, no celosvetovo uznávaným sa stal najmä ako autor bájok, ktoré vydal vo viacerých zbierkach. Veľkou inšpiráciou mu bol grécky bájkar Ezop. La Fontainovu tvorbu majú možnosť spoznať aj slovenskí čitatelia, a to v podobe prebásnených bájok z pera Tomáša Janovica.

14/1 Úloha je zameraná na rozvíjanie tvorivosti prostredníctvom dotvárania príbehu alebo vytvárania jeho iných alternatív. V rámci kapitoly je tento proces budovaný cyklicky: od vymenovania postáv, cez ich charakteristiku a vzťahy až po tvorbu príbehu.

Riešenie úlohy je individuálne.

14/2 Na základe tejto úlohy sa zdokonaľuje návyk pozorne čítať text. Úloha slúži na to, aby žiaci text sústredene prečítali (odporúčame tiché čítanie), objavili v ňom príslušné výrazy a podľa pokynu vyfarbili zodpovedajúce obrázky.

Riešenie:

rozbiť sa, pec, črepy, krivkať

15/3 Úloha je zameraná na zdokonaľovanie schopností žiakov interpretovať významovú rovinu textu, v tomto prípade mravoučnú pointu bájky. Prostredníctvom interpretácie žiaci dôkladnejšie prenikajú

do posolstva diela a zvykajú si vnímať umeleckú literatúru ako niečo, čo k nám prehovára najmä svojimi skrytými významami.

Riešenie úlohy je individuálne.

Možné riešenie:

Je dobre, ak sa stretávame s rovesníkmi, ktorí majú podobné záujmy ako my, vyznávajú rovnaké hodnoty. Deti, ktoré sú napr. od nás oveľa staršie, nás môžu nahovoriť na niečo, čo nám môže ublížiť.

15/4 Úloha je zameraná na nácvik čítania s porozumením a na precvičenie výrazného čítania. Môžeme žiakov pobádať k tomu, aby skúsili vyznačený text prečítať prosebne, úlisne, presviedčajúco a pod.

15/5 Cieľom úlohy je upevnenie poznatkov o žánrových znakoch bájky, v tomto prípade o princípe personifikácie, teda o tom, že predmety v bájke vystupujú aj rozprávajú ako ľudia.

Riešenie:

hlinený hrniec – rozumný, ustráchaný, opatrný, dôverčivý

železný hrniec – priateľský, nerozvážny, ľahkomyselný, nezodpovedný

15/6 Opäť je tu úloha orientovaná na zmysluplnú prácu s internetom pri vyhľadávaní relevantných informácií o známej osobnosti. Následná kolektívna diskusia je vítaná.

Riešenie práce je individuálne.

15/7 (ilustrácia) Cieľom úlohy je jednak pozorovanie súvislostí medzi ilustráciou a textom, jednak upevňovanie poznatkov o priamej reči ako prehovore (replike) postavy. So žiakmi si zopakujeme, že priama reč v písanom texte je spravidla vyznačená úvodzovkami. Úloha zároveň rozvíja aj čítanie s porozumením. Na túto úlohu po jej vypracovaní môže plynule nadviazať dialogizované čítanie – čítanie v role jedného hrnca, druhého hrnca a rozprávača.

15/8 (spolupráca) V rámci tejto úlohy rozvíjame komunikačné kompetencie žiakov. Zároveň sa tu črtá veľmi dobrá možnosť prepojenia učiva o bájke s etickou výchovou: žiaci budú s najväčšou pravdepodobnosťou hovoriť o skúsenostiach, ktoré mohli mať negatívne následky z morálneho hľadiska. Diskusia môže prispieť k rozvíjaniu osobnosti žiaka v zmysle jeho morálky, ale aj asertivity.

15/9 Pojmová mapa v tejto kapitole zhrnuje základné informácie o žánri. Odporúčame nememorovať a neskúšať ako definíciu, ale o každom pojme, ktorý charakterizuje daný žáner, so žiakmi diskutovať, vracat' sa k jednotlivým textom a dokladať žánrový príznak príkladmi. Žiakov nabádame, aby si opakovanne pripomenuli všetky bájky z čítanky a snažili sa o nich bližšie rozprávať vychádzajúc z pojmovej mapy.

Riešenie práce je individuálne.

Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov (s. 21)

K textu je pripravená úloha na rozvoj pisateľských zručností v doplnkovom zošite Pisár Brada.

Žiaci majú za úlohu nakresliť komiksový príbeh s postavami z bájky *Hlinený hrniec a železný hrniec*.

STRANA 16

Žiakov opäť vtáhuje do deja komiksu a nabádame ich, aby si pripomenuli, čo sa udialo naposledy. Komiksový príbeh postupne odhaľuje žiakom záhadu tajomnej hmly. Žiaci spoznajú Leove schopnosti a aj to, čo jeho vlohy a konanie spôsobili. Strana sa venuje opisu udalostí, ktoré boli príčinou rôznych neočakávaných zvrátov v príbehu.

6. kapitola: DIVADLO, DIVADELNÁ HRA

Tematické okruhy: domov, priateľstvo, medziludské vzťahy, medzigeneračné vzťahy a porozumenie, česť/čestnosť, dobro, zlo, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe, svet divadla, pomoc ľuďom a zvieratám v núdzi, pomoc iným, moja obec, zvyky, spôsob života, miestne tradície a kultúra

Divadlo umožňuje detom objavovať, vyjsť zo svojej komfortnej zóny a stimulovať ich kreativitu.

V kapitolách *Divadlo, divadelná hra a Dialóg, gestika, mimika* žiaci spoznávajú divadelné umenie prostredníctvom príbehov a básní o divadle, čítaním divadelných hier pre deti. Spoznávajú nové pojmy súvisiace s témou divadla a stretávajú sa s veľkým množstvom aktivít na podporu aktívneho a zážitkového čítania. Činoherné aktivity spájajú prvky tvorivej dramatiky, improvizácie, pantomímy, tvorivého pohybu a rozprávania. Majú významný pozitívny vplyv na rozvoj gramotnosti žiakov, vzdelávací úspech, sociálnu interakciu a ľahko sa integrujú s obsahom z iných vyučovacích predmetov alebo oblastí obsahu. Takéto aktivity robia z drámy všestranný vyučovací nástroj – jednoduchý a nákladovo efektívny spôsob, ako dosiahnuť širokú škálu vzdelávacích cieľov a prezentovať viacero štýlov učenia.

Žiaci budú mať k dispozícii nielen prepracovaný výber aktivít a pokračovanie komiksového príbehu s hlavnými predstaviteľmi, ale aj **divadelný čítanko-slovník**, ktorý im bude pravidelne ponúkať objasnenie mnohých zaujímavých pojmov súvisiacich s divadlom. *Divadelný čítanko-slovník* sa nachádza pri každom texte tejto kapitoly. Zaujímavosťou slovníka je, že dvojica slov sa vždy viaže na jednu hlásku slova *divadlo*. Predpokladáme, že žiaci tento poznatok zistia až na strane 43, kde na nich čaká tematická strana s názvom *Záverečné dejstvo*. Strana je určená na opakovanie pojmov a termínov z prostredia divadla. No nevyklúčujeme, že sa nájdu aj takí žiaci, ktorí sa s uvedenou myšlienkou budú pohrávať oveľa skôr.

Práca so slovníkom ponúka ďalšie možnosti aktivít, napríklad aj s využitím IKT. Žiaci môžu vyhľadávať doplnkové informácie k danému pojmu alebo pridať ďalšie pojmy súvisiace s témou divadla. Pri hľadaní ďalších informácií si vytvárajú vlastnú verziu poznatkov, ktorú si potom verifikujú v dialógu s ostatnými spolužiakmi a učiteľom/učiteľkou. Nejde len o výsledok, ale aj o proces získavania poznatkov. Pri ňom sa následne rozvíjajú ďalšie myšlienkové operácie žiakov – komparácia, kategorizácia, abstrakcia, analógia. Pri ich využívaní na hodinách v škole sa žiaci stávajú aktívnymi, postupne si z hodín odnesú návyk, naučia sa ich používať bežne aj pri domácej príprave.

Opäť je tu text označený kamienkom **Dozvieš sa** s informáciami, ktoré budú žiaci objavovať a spoznávať v nasledujúcich textoch. *Text nie je určený na memorovanie žiakmi a skúšanie.*

STRANY 18 – 19

Cieľom dvojstrany je začať rozprávanie o divadle imaginárnym vstupom do jeho budovy, učením hrou, pohybovaním sa v priestore divadla, hľadaním spojitostí s príbehmi v čítanke, spoznávaním toho, na

čo divadlo slúži, čo sa v ňom odohráva a aká je jeho funkcia. Odporúčame navodiť diskusiu o tom, ktorí žiaci už navštívili divadlo, v akom meste a na akom predstavení boli, príp. aký mali z predstavenia/návštevy divadla pocit a pod.

Úlohy sú vstupom do novej kapitoly s atraktívnou ilustráciou na s. 18, ktorá ma navodiť atmosféru divadelného predstavenia. Ilustrácia dáva priestor na diskusiu, žiaci môžu popísať, čo na nej vidia, čo ich zaujalo, prekvapilo, zabavilo a pod. Zároveň majú možnosť naučiť sa základnú divadelnú terminológiu – práca s legendou a obrazovým materiálom.

Divadelný čítanko-slovník aktivizuje žiakov, prináša rozvíjanie slovnej zásoby, spojenie novej informácie s už známou, hľadanie významov a povzbudzovanie k voľnému a otvorenému mysleniu, zhromažďovanie doplnkových informácií aktívnou prácou so slovníkom. Učí žiakov využívať jazykové slovníky v knižnej a elektronickej podobe.

Pojmy, ktoré sa začínajú na písmeno *I* (*improvizácia, inscenácia*), ponúkajú spoločné oboznámenie sa s novými divadelnými pojmami, participáciu na spoločnej diskusii a hľadanie súvislostí s riešením úloh.

19/1 Žiaci si majú pozorne prezrieť ilustráciu, vyhľadať a napísať názov príbehu z 1. časti čítanky, ktorý sa odohráva na javisku. Zo žiakmi si spoločne pripomenieme dej príbehu. Môžu dokonca hádať, ktorá časť deja je na obrázku stvárnená.

Riešenie úlohy:

Janko Pipora

19/2 (spolupráca) Cieľom úlohy je oboznámiť žiakov s časovou postupnosťou udalostí pri návšteve divadla – opísať, ako to prebieha od príchodu do divadla až po odchod z neho. Poradovými číslami žiaci určujú poradie viet, ktoré proces opisujú.

Riešenie úlohy:

1. *Príchod do divadla*
2. *Kontrola vstupenky*
3. *Usadenie sa na správne miesto*
4. *Sledovanie predstavenia*
5. *Potlesk*
6. *Odchod z divadla*

19/3 (spolupráca) Cieľom úlohy je oboznámiť žiakov so základnými pravidlami správania v divadle. Na pochopenie týchto pravidiel je dobré vysvetliť žiakom dôvody ich dodržiavania. Učiteľ/-ka vyzve žiakov, aby si pravidlá prečítali a diskutovali o nich. Na záver žiaci vyškrtnú zo zoznamu také pravidlo, ktoré doň nepatrí, a zdôvodnia prečo.

Riešenie:

V mobilnom telefóne si nastavíme zvuk naplno, aby sme nezmeškali žiaden hovor.

19/4 Úloha podporuje aktívne pozorovanie, schopnosť spájať známe informácie s pozorovanými. Konkrétne vyhľadávať charakteristické znaky jednotlivých postáv a vedieť ich správne priradiť ku konkrétnemu literárnemu textu z čítanky. Vypátrať, ktoré literárne postavy z čítanky sa prišli pozrieť na *inscenáciu* divadelnej hry. Názvy postáv žiaci napíšu na vyhradené miesto.

Riešenie:

hľadisko: Zita Rýmová, Sofia (z knihy Kamoš obor), Janko Hraško, motýľ (z básne Bez čiarky), rarášok

balkón: korytnačka, zajac a liška (z bájky), huby (z príbehu Kleofáš a hubári)

lôža: Ezop, Mikuláš, Louis Pasteur s manželkou Máriou

19/5 (spolupráca) Aktivita prináša hru so zameraním na dramatizáciu. Žiaci by mali improvizovaním stvárať postavu s jej charakterovými vlastnosťami z príbehu a rozhodnúť, do akej miery by vlastnosti postavy mohli ovplyvniť správanie postavy v divadle. Úloha ponúka priestor na rozhovory a diskusiu na danú tému.

Zita Rýmová – čitateľský denník pre 4. ročník základných škôl (s. 27)

Na rozvíjanie čitateľskej gramotnosti je dôležité okrem čítanky pracovať aj s knihou. K téme divadlo sú v čitateľskom denníku Zita Rýmová pripravené pre žiakov ďalšie úlohy.

JÁN ULIČIANSKY: TIK TAK (s. 20 – 25)

Tematické okruhy: domov, priateľstvo, medzilidské vzťahy, medzigeneračné vzťahy a porozumenie, česť/čestnosť, dobro, zlo, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe, svet divadla, pomoc ľuďom a zvieratám v núdzi, pomoc iným, moja obec, zvyky, spôsob života, miestne tradície a kultúra

Spisovateľ, dramatik a dramaturg Ján Uličiansky je autorom rozhlasových a divadelných hier a kníh pre deti a mládež. Na stvárnení rozprávkového sveta, ktorý je súčasťou jeho tvorby, sa podieľa autorova fantázia a svojská interpretácia sveta. Príbehy obsahujúce svojrázne podobenstvá a údernú pointu vypovedajú o kvalite života a vzťahoch súčasného človeka.

Úryvok z divadelnej hry *Tik Tak* prináša žiakom tajomnú postavu z knihy *Sedem rozprávkových hier*. Ján Uličiansky hovorí, že každá rozprávka musí mať svojho hrdinu. V tomto príbehu chlapec Tik Tak v jedinej chvíli zastavil uponáhľaný čas a s hodinami na krku pozoroval ľudí a ich životné príbehy. Hlavná postava z príbehu je nositeľom riešenia latentne problémovej situácie v akomkoľvek „našom veľkom meste“. Je ním čarovný chlapec Tik Tak (sémantika pomenovania odkazuje na jeho spätosť s časom, ale aj na hravosť určujúcu vlastnosť postavy). Tik Tak je zahalený rúskom tajomstva, nevedno odkiaľ prišiel, navyše má zvláštnu schopnosť – uzdravovať čas, teda skôr ľudí, ktorí ho síce merajú, ale nedokážu správne využívať.

20/1 Cieľom úlohy je motivovať žiakov na prácu s textom prostredníctvom kreatívnej metódy *brainstorming* (riešenie problémov založené na skupinovom riešení). Žiaci vytvoria pojmovú mapu, ktorá súvisí so slovom čas.

Riešenie:

Riešenie úlohy je individuálne, čo podporí diskusiu žiakov.

20/2 Na vyriešenie tejto úlohy musia žiaci vedieť, čo je orloj a ako vyzerá. Úlohu môžu splniť na základe vlastných skúseností, rozhovoru, diskusie, prezerania videa, encyklopédie a pod. Žiaci označia tie kartičky, na ktorých sa nachádza orloj.

Riešenie:

Obrázok 1 – Stará Bystrica

Obrázok 4 – Praha

STRANA 24

Divadelný čítanko-slovník: Pojmy, ktoré sa začínajú na písmeno *D* (*dej, dejisko*), ponúkajú spoločné oboznámenie sa s novými divadelnými pojmami, participáciu na spoločnej diskusii a hľadanie súvislostí s príbehom a riešením úloh.

24/3 Žiaci na základe prečítaného textu divadelnej hry *Tik Tak* a oboznámenia sa s významom slov *dej, dejisko* dokážu prerozprávať dej úryvku vlastnými slovami.

25/4 Úloha je zameraná na dopísanie mien postáv (podľa textu) k napísaným vetám. Žiaci si môžu preveriť svoju pamäť a čítanie s porozumením.

Riešenie:

Veta 1 – BABIČKA

Veta 2 – TIK TAK

Veta 3 – DODO

Veta 4 – TÓNO MASKA

25/5 Cieľom úlohy je, aby žiaci vysvetlili význam viet *Viem, ako čas ide. Mne už pomaly*. Žiaci majú priestor na diskusiu, aby spoločným úsilím vysvetlili význam uvedených viet.

Riešenie:

Riešenie úlohy je individuálne, čo podporí diskusiu žiakov.

25/6 V tejto úlohe žiaci pracujú s vlastnými skúsenosťami, so zážitkami, s rozhovormi s rodičmi, so starými rodičmi. Ich úlohou je vysvetliť, kedy majú pocit, že čas plynie rýchlo (pomaly).

Riešenie:

Riešenie úlohy je individuálne.

25/7 (spolupráca) Cieľom úlohy je ústne opísať, ako si žiaci predstavujú scénu. Tomu predchádza rozhovor o novom slove *scéna*, žiaci musia slovu rozumieť. Odporúčame rozhovor o predstavách žiakov o scénach, na ktorých sa odohráva divadelný príbeh.

Riešenie:

Riešenie úlohy je individuálne.

25/8 Žiaci pracujú s textom a ich úlohou je priradiť kulisy a rekvizity k jednotlivým scénam podľa vzoru. Odporúčame zopakovať, čo sú kulisy a rekvizity.

Riešenie:

1. STARÉ NÁMESTIE – palma, reklamný stĺp, plagát, vedro s lepidlom, šamlík

2. ORLOJ – vežové hodiny, sochy

25/9 Úloha je zameraná na rozvoj pamäti, preverenie, či žiaci čítajú s porozumením. Úlohou žiakov je povedať, aké plagáty Dodo lepil.

25/10 (ilustrácia) Cieľom úlohy je pracovať s učebnicou slovenského jazyka. Žiaci v nej hľadajú, ktoré informácie obsahuje plagát. Budú navrhovať plagát pre divadelné predstavenie, ktoré odohrali v triede.

Riešenie:

Základné údaje, ktoré by mal obsahovať plagát: názov divadelného predstavenia, miesto konania predstavenia, čas a dátum. Konečné riešenie úlohy je individuálne.

MILAN ŠMELKO: MOĽA – OPERNÁ DIVA (s. 26 – 27)

Tematické okruhy: humor, domov, priateľstvo, medziľudské vzťahy, medzigeneračné vzťahy a porozumenie, česť/čestnosť, dobro, zlo, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe, svet divadla, pomoc ľuďom a zvieratám v núdzi, tradície a kultúra

26/1 Cieľom úlohy je uvedomiť si vlastné pocity a vedieť ich pomenovať. Žiaci po prečítaní básne vyfarbia názvy pocitov, ktoré sú napísané na mikrofóne. Ak ucítia aj iný pocit, môžu ho dopísať na voľné miesto k mikrofónu.

26/2 (ilustrácia) Pri tejto úlohe budú žiaci pracovať s básňou a ilustráciou. Úlohou je pozorovať ilustráciu a porovnávať ju s básňou. Žiaci hľadajú spoločné a rozdielne znaky v básni a na ilustrácii.

26/3 V tejto úlohe žiaci prerozprávajú dej básne *Moľa – operná diva*. Úlohou žiakov je uvedomiť si, čo je bájka, a vysvetliť, prečo táto báseň nepatrí k bajkám.

Riešenie:

Úvod riešenia úlohy je individuálny. Uvedená báseň nepatrí medzi bajky, pretože nemá výchovné zameranie a nevyplýva z nej ponaučenie.

STRANA 26

Divadelný čítanko-slovník: Pojmy, ktoré sa začínajú na písmeno *O* (*obecenstvo, opona*), ponúkajú spoločné oboznámenie sa s novými divadelnými pojmami, participáciu na spoločnej diskusii a hľadanie súvislostí s básňou a riešením úloh.

27/4 (spolupráca) Úloha ponúka prepojenie s dramatizáciou a osvojenie si pojmu *obecenstvo*. Tento pojem je vysvetlený v divadelnom čítanko-slovníku. Žiaci budú čítať báseň ako herci na javisku, operná diva, vrátnik v divadle a moľa. Ostatní žiaci budú hrať *obecenstvo*.

27/5 (spolupráca) Úloha zameraná na prácu s informáciami. Žiaci budú hľadať informácie o divadle La Scala a o Márii Terézii. Musia zistiť, čo majú spoločné, a zároveň si zopakovať, čo vedľa o panovníčke Márii Terézii.

Riešenie:

La Scala je divadlo, ktoré bolo založené 22. februára 1776 v Miláne z vôle vládkyne Márie Terézie, a to po zbúraní vojvodcovského divadla kráľovstva.

27/6 Úloha je zameraná na prácu s divadelným čítanko-slovníkom. Podľa pokynov žiaci pracujú s tabuľkou. Prepíšu písmená do odkrytých okienok v tabuľke, vytvorené slová čítajú vodorovne a poskladajú z nich vetu.

Riešenie:

a) záves, b) hľadisko, c) oddelujúci, d) od, e) javiska

Opona je záves oddelujúci hľadisko od javiska. (doplnenie definície v divadelnom čítanko-slovníku na s. 26)

27/7 Žiaci v tejto úlohe opíšu rozdiel medzi oponou a predponou.

Možné riešenie:

opona: záves oddelujúci hľadisko od javiska

predpona: časť slova stojaca pred slovným základom, ktorá obvykle mení význam slova, napr. s-padnúť, na-padnúť, pre-padnúť, vy-padnúť, od-padnúť a pod.

MARTIN VANEK: AKO DOSTAŤ OPERU DO DIVADLA (s. 28 – 31)

Tematické okruhy: humor, domov, priateľstvo, medziľudské vzťahy, medzigeneračné vzťahy a porozumenie, česť/čestnosť, dobro, zlo, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe, svet divadla, pomoc ľuďom a zvieratám v núdzi, pomoc iným, moja obec, zvyky, spôsob života, miestne tradície a kultúra

Autor knihy Martin Vanek je obľúbený herec, detský moderátor a neúnavný propagátor opery, ktorý uvádza detské operné predstavenia v SND. V knihe *Opera nehryzie* zábavnou formou deti (a aj ich rodičov) informuje o tom, že opery sa netreba báť, lebo nie je ani zelená príšera a vôbec nehryzie. Detskí čitatelia nájdu v knihe mnohé odpovede na otázky: Prečo sa v opere spieva? Kto vymyslel operu? Prečo speváci spievajú operným hlasom? Čo je to operné finále? a podobne. V príbehu *Ako dostať operu do divadla* sa zoznámia žiaci s opernou speváčkou Violetou Rizzi Pizzi, ktorá ich bude sprevádzať a informovať o rôznych operných zaujímavostiach a klebetách. Priblíži žiakom, čo sa musí udiť, aby divák videl operný príbeh na javisku divadla, čo sa deje za oponou, ako sa vyrába inscenácia, kto je to korepetitor, čo robí šepkárka, čo má na starosti rekvizitár a mnohé iné zaujímavosti zo zákulisia divadla a opery.

28/1 (spolupráca) Úloha je motivačná, žiakov má podporiť k diskusii na tému opera. Žiaci pracujú s nadpisom, vyjadrujú vlastné názory, preukazujú svoje vedomosti o tejto téme. Píšu ich na tabuľu. Keď text prečítajú, na tabuľu dopíšu ďalšie informácie o opere, ktoré sa z textu dozvedeli.

STRANA 31

Divadelný čítanko-slovník: Pojmy, ktoré sa začínajú na písmeno *V* (*výprava, výtvor*), ponúkajú spoločné oboznámenie sa s novými divadelnými pojmami, participáciu na spoločnej diskusii a hľadanie súvislostí s príbehom a riešením úloh.

31/1 V tejto úlohe môžu žiaci pracovať v dvojici, diskutovať o tom, ktoré názvy divadelných povolání sa nachádzajú medzi farebnými slovami na okraji textu. Názvy divadelných povolání musia zakrúžkovať.

Riešenie:

režisér, dirigent, dramaturg, scénograf, speváci, zbormajster, choreograf

31/2 Žiaci budú po prečítaní textu pracovať samostatne. Úlohou je označiť (podľa pokynov) pravdivé a nepravdivé tvrdenia. Znakom *✓* treba označiť pravdivé tvrdenie, znakom *X* nepravdivé tvrdenie.

Riešenie – pravdivé tvrdenia:

REŽISÉR – vie, ako bude opera vyzerať.

DRAMATURG – vyberie dielo, ktoré sa bude v divadle hrať.

SCÉNOGRAF – navrhne a nakreslí scénu a kostýmy.

DIRIGENT – má na starosti orchester a spevákov.

31/3 (ilustrácia) Úloha je prepojená s výtvarnou výchovou. Žiaci navrhnu a nakreslia, ako by mohla vyzerat' scéna na javisku počas vystúpenia speváčky Violetty Rizzi Pizzi.

Riešenie:

Riešenie úlohy je individuálne.

31/4 (spolupráca) Úloha orientovaná na hranie rolí. Žiaci sa budú hrať hru *My sme dvaja divadelníci (remeselníci)*, v ktorej budú (pantomímou) znázorňovať rôzne divadelné povolania.

Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov (s. 22)

K textu je pripravená úloha na rozvoj pisateľských zručností v doplnkovom zošite Pisár Brada.

Žiaci si vyberú jedno divadelné povolanie z textu *Ako dostať operu do divadla*. Vymyslia k nemu tri otázky, ktoré by im pomohli dozvedieť sa viac o tomto povolaní. Následne vyhľadajú na internete odpovede na svoje otázky.

Tajná úloha 7: Žiaci prepíšu otázku č. 2 na s. 32 v doplnkovom zošite Pisár Brada.

KLIMENT ONDREJKA: JABLČNICA DETI CHYTÁ (s. 32 – 34)

Tematické okruhy: hra, humor, domov, priateľstvo, medziľudské vzťahy, medzigeneračné vzťahy a porozumenie, česť/čestnosť, dobro, zlo, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe, príroda okolo nás, svet zvierat, človek ako súčasť prírody

V detských, najmä rolových a dramatických hrách, podobne ako v divadelných hrách, sa kombinuje hovorené slovo, pohyb, pieseň, hudobný dialóg. Deti vyjadrujú obsah jednotlivých textov pohybom a mimikou. V hrách sa často využíva aj improvizácia, ktorá neskôr môže prejsť do fixácie s možnými odchýlkami v interpretácii. Môže ísť aj o dopracúvanie etúd s následným vznikom hudobnodramatických pásem či detského divadla. Detské hry majú deklamačný spôsob prednesu. Dôležité miesto má v nich hra, ktorá sa rodí zo zábavy, ale má aj praktický účel. Z toho vyplýva jej názornosť, dynamickosť a jasnosť, ale aj fantázia a princíp náhody.

Detská hra *Jablčnica deti chytá*, ktorá patrí do ľudovej drámy, má preniesť žiaka do podobného herného prostredia, aké ponúkajú divadelné hry. Rovnako ako v detskej hre sa dej odohráva v určitom priestore, pričom dej stvárnajú postavy. Detská hra má priblížiť žiakom spojitosť s divadlom a divadelným umením. Ukázať prvky improvizácie, interpretácie a kreativity.

32/1 Slovo *hra* poukazuje na identické časti pomenovaní detskej a divadelnej hry. Úlohou žiakov je tvoriť slová, vymyslieť päť slov, ktoré v sebe ukrývajú slovo *hra*. Sťažnou časťou úlohy je pravidlo, že slová nesmú priamo súvisieť s hrou (zahrať, nahráť atď.). Vzor: oHRAda. Žiakov povzbudzujeme, aby tvorili slová, kde sa bude slovo *hra* vyskytovať nielen na začiatku nových slov.

Možné riešenia:

záHRAda, HRABLE, HRAnica, prieHRAda, oHRAda, HRAnol, HRAnolček, HRABoš, HRAd, NovoHRAd atď.

Poznámka: Po vypracovaní úlohy môžeme nechať žiakov tvoriť aj slová súvisiace s hrou. Pri týchto slovách si žiaci uvedomia, že ich tvorenie ponúka oveľa viac možností.

STRANA 33

Divadelný čítanko-slovník: Pojmy, ktoré sa začínajú na písmeno *A* (*aktivita, autor*), ponúkajú spoločné oboznámenie sa s novými divadelnými pojmami, participáciu na spoločnej diskusii a hľadanie súvislostí s detskou hrou a riešením úloh.

33/2 Žiaci vymenujú postavy detskej hry *Jablčnica deti chytá*.

Riešenie:

deti, Jablčnica

33/3 (spolupráca) Žiaci si spoločne zahrajú detskú hru *Jablčnica deti chytá*. Motivujeme ich k tomu, aby štylizáciou hlasu a pohybom vyjadrili postavy v hre. Hra rolí znamená prevzatie úlohy za niekoho iného (s jej typickými vlastnosťami a postojmi) s využitím vlastných poznatkov a skúseností. Pri hre žiaci využívajú rovinu simulácie (Moje vlastné správanie v rôznych situáciách.) a rovinu alternácie (Vyjadrujem správanie niekoho iného, jeho postoj, názory. Tu vznikajú často odchýlky od skutočného postoja či názoru niekoho iného.) Po dokončení hry žiaci zhodnotia svoje dojmy a pocity.

33/4 (ilustrácia) Úloha rozvíja výtvarné zručnosti. Ponúka učiteľom nástroj na diagnostiku detskej kresby a jej interpretáciu. V danej úlohe majú žiaci vyfarbiť obrázok kvetov jablone k detskej hry *Jablčnica deti chytá*. Ich úlohou je použiť také farby, ktoré čo najviac vyjadrí ich pocity pri hre.

Žiakom teda neponúkame len maľovanku na jednoduché vyfarbenie, ale prinášame im nástroj na vyjadrenie pocitov prostredníctvom farieb, na uvedomenie si sily farieb, na ich výpovednú hodnotu, a v neposlednom rade aj uvažovanie žiakov nad tým, ktorá farba sa spája s ich aktuálnym pocitom. Z realizácie kresby vieme odpozorovať aj ďalšie aspekty detskej kresby.

33/5 Žiaci pracujú so slovom *autor* z divadelného čítanko-slovníka. Porozprávajú sa o tom, koho nazývame autor a prečo a či sa už s nejakým autorom/autorkou stretli. Následne napíšu mená aspoň troch *autorov* textov z čítanky.

34/6 (spolupráca) Úloha je zameraná na zopakovanie základných informácií o ľudovej slovesnosti. V rámci spolupráce žiaci spoločne zhromaždia informácie na danú tému.

Ľudová slovesnosť alebo **slovesný folklór** označuje ľudovú kultúru, ktorá má svoje tradície, lebo predstavuje rôzne formy hovorenej i predvádzanej komunikácie medzi ľuďmi. Dôležitým východiskom formovania literatúry a jej poetiky sa stali práve zápisy a úpravy ľudovej slovesnosti. Medzi ľudovou slovesnosťou a umelou literatúrou sa tak začal utvárať veľmi blízky vzťah, ktorý spočíval vo vzájomnom ovplyvňovaní a obohacovaní sa.

Slovesný folklór tvoria tri základné druhy: **Ľudová poézia, Ľudová próza a Ľudová dráma**. Ľudovú slovesnosť charakterizuje ústnosť (šírenie ústnym podaním z pokolenia na pokolenie), kolektívny charakter (folklórne dielo je individuálnym výtvorom, ale tvorcovia sa museli podriadiť určitým kolektívnym pravidlám a normám, aby ľudový kolektív ich dielo prijal), selekcia (je výsledkom uplatnenia folklórnych javov v istej konkrétnej situácii – obradovej, rozprávačskej, speváckej a inej príležitosti) a improvizácia (je nositeľom inovačných tendencií v interpretačnom procese, najmä v ľudovom rozprávaní). Ľudová slovesnosť odráža historickú skutočnosť, tvorí ľudovú históriu, ktorá je cenným prameňom poznávania historických udalostí, ľudovej múdrosti, filozofie i odrazom názorov kolektívu.

34/7 (spolupráca) Pomocou tejto aktivity rozvíjame nielen rytmické čítanie, ale aj hrubú motoriku a aktivizáciu žiakov. Pod pojmom hra na telo chápeme elementárne pohybové reakcie – tleskanie,

plieskanie, dupanie –, ktoré sú jedným z prostriedkov rytmizácie a sú neoddeliteľnou súčasťou rytmického výcviku. Sú krásnou ukážkou spojenia hry, literatúry a hudby, teda rytmizácie bez použitia hudobných nástrojov – rytmické hry.

34/8 (spolupráca) Úlohou žiakov je vymyslieť príbeh o Jablčnici, v ktorom budú začiatkové písmená viet tvoriť meno hlavnej postavy detskej hry.

Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov (s. 23)

K textu je pripravená úloha na rozvoj pisateľských zručností v doplnkovom zošite Pisár Brada.

Žiaci vymyslia a napíšu pravidlá a postup vlastnej detskej pohybovej hry. Môžu sa inšpirovať hrami, ktoré poznali ich rodičia alebo starí rodičia. Hry si na nasledujúcej hodine môžu predstaviť a zahrať, prípadne si urobiť triedny projekt – vytvoriť si spoločnú zbierku hier, ktoré sa dnes už deti nehrajú.

ZNÁME SLOVENSKÉ DIVADLÁ – TEMATICKÁ STRANA (s. 35)

Strana ponúka prelínanie obsahov predmetov vlastivedy a slovenského jazyka a literatúry. K dispozícii je ukážka niekoľkých známych slovenských divadiel z každej časti Slovenska. Cieľom je názorne predstaviť žiakom ponuku divadiel, ich polohu na mape Slovenska, v akých mestách ich môžu navštíviť a aké sú ich názvy.

Divadelný čítanko-slovník: Pojem, ktorý sa začína na písmeno *L* (*lokalita*), ponúka spoločné spoznávanie lokalít známych slovenských divadiel spojených s ďalším riešením úloh.

35/1, 2 Cieľom úloh je, aby žiaci zistili, ktoré divadlá sú v ich okolí a aké detské divadelné predstavenia im ponúkajú.

7. kapitola: DIALÓG, GESTIKA, MIMIKA

Tematické okruhy: domov, priateľstvo, medziľudské vzťahy, medzigeneračné vzťahy a porozumenie, česť/čestnosť, dobro, zlo, pravda a lož, pomoc iným, moja obec

V čase čoraz väčšieho rozmachu komunikácie prostredníctvom digitálnych médií a technológií je dôležité, aby si žiaci uvedomovali dôležitosť potreby priamej komunikácie, jej špecifik a osobitostí. Komunikácia je dôležitá pre pozitívne sociálne fungovanie žiakov, reguluje ich správanie a pomáha im začleniť sa.

Kapitola je zameraná na oboznámenie žiakov s niektorými oblasťami verbálnej a neverbálnej komunikácie. Text a úlohy v kapitole sú vybrané s dôrazom na prezentáciu dialógu a jeho úlohu v komunikácii. Úlohy sú orientované aj na prácu s mimikou a gestikou, keďže neverbálnou komunikáciou odovzdávame svojmu okoliu množstvo informácií bez toho, aby sme si to často uvedomovali.

STRANA 36

Komiks je zameraný na dialóg medzi Leom a Dianou, ktorý sprevádza gestika a mimika oboch postáv. Dejová línia dopĺňa informácie v kamienku **Dozvieš sa**.

Komiksy sú ideálnym nástrojom, ako naučiť žiakov identifikovať emócie. Ponúkajú vizuálnu formu rozprávania – rozprávanie obrázkami –, čím krásne prezentujú spojenie obrázkov s textom a prepojenie hovoreného slova s prvkami neverbálnej komunikácie.

JÁN ULIČIANSKY: ČO BUDE POTOM, TO JE ZA PLOTOM... ALEBO DIALÓG JANKA S JÁNOM (s. 37 – 39)

Tematické okruhy: domov, priateľstvo, medziľudské vzťahy, medzigeneračné vzťahy a porozumenie, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe, záľuby a koníčky, spoločné a odlišné vlastnosti ľudí

Autor Ján Uličiansky napísal pre čítanku jedinečný, emotívny a zároveň veľmi osobný príbeh, ktorý prináša krásu rozhovoru Janka s Jánom. Zaujímavosťou príbehu je samotné uvedenie si, že rozhovor prebieha medzi Jánom, autorom textu, a jeho minulým ja, malým Jankom. Nahliadnutie do jeho vlastnej minulosti a imaginárny rozhovor s jeho minulým ja prináša čitateľom humorné, ale aj emotívne pocity a zážitky z čítania. Je ukážkou odlišných pohľadov na svet a samotnú budúcnosť. Je umeleckým odkazom nielen pre detského a dospelého čitateľa, ale aj pre samotného autora. Text predstavuje spoločenskú prózu, ktorá je jedným zo základných žánrovo-tematických podsystémov detskej literatúry. Prináša prózu s detským hrdinom a príbehom zo života detí.

Počúvanie s porozumením – projekt EMÓCIE: prináša učiteľom a žiakom jedinečnú možnosť vypočúť si profesionálnu audionahrávku textu, ktorú nahovorili herec František Kovár a detský interpret Frederik Martinus. Žiaci tak majú možnosť započúvať sa do hovoreného slova, naučiť sa vnímať zvukovú podobu textu, vedieť ho analyzovať a hodnotiť, vytvárať otázky k počúvanému textu, vyjadriť a opísať zážitok z počúvania, zhodnotiť text na základe vlastných pocitov a prežívania – **zážitková recepcia**.

Didaktická práca s textom na počúvanie by mala byť zameraná nielen na porovnávanie znakov videného/čítaného a počutého textu, ale aj na pozorovanie umeleckej a estetickéj podoby jazykového prejavu, na dramatické spracovanie textu zachytené vo zvukovej podobe.

V rámci **jazykového prejavu** vedia žiaci odpozorovať využívanie prozodických vlastností reči (suprasegmentálne javy) – tempo reči, melódiu, rytmus, dôraz, prestávku.

V rámci **pozorovania umeleckej a estetickéj podoby** sa vieme s nimi zamerať napr. na opis vlastnej vizuálnej predstavy o postavách v samotnom príbehu (vzhľad, oblečenie, chôdza atď.), čím podporíme vizualizáciu a fantazijnosť u žiakov a naučíme ich vnímať text v rámci dekódovania explicitných a implicitných informácií. Zároveň sa žiaci naučia zapájať do počúvania a čítania textu aj metakognitívne procesy pri recepcii literárneho textu.

STRANA 39

Divadelný čítanko-slovník: Pojmy, ktoré sa začínajú na písmeno *D* (*dialóg, dráma*), ponúkajú spoločné oboznámenie sa s novými divadelnými pojmami, participáciu na spoločnej diskusii a hľadanie súvislostí s príbehom a riešením úloh.

39/1 Žiaci po predchádzajúcom spoločnom rozhovore o texte napíšu, medzi ktorými dvoma postavami sa v texte odohráva *dialóg*.

Riešenie:

medzi chlapcom Jankom a dospelým Jánom

39/2 V úlohe žiaci zhodnotia a opíšu, čo sa stalo po tom, ako Jánovi zamrzol počítač. Prerozprávajú vlastnými slovami dialóg postáv.

39/3 Úlohou žiakov je zistiť, prípadne vyhľadať v texte, čo mali postavy spoločné.

Riešenie:

chutili im kokosové sušienky, mali rovnaký dátum narodenia, ich obľúbenou knihou bol Malý princ

39/4 Cieľom úlohy je navodiť u žiakov predstavu o svojej budúcnosti, umožniť im uvažovať nad tým, ako by mohla ich budúcnosť vyzeráť.

39/5 Úloha nadväzuje na pokračovanie opisu predchádzajúcej úlohy. Žiaci napíšu, aké vlastnosti a zručnosti by mali u seba rozvíjať, čo by mohli ísť študovať, prípadne čomu sa vo voľnom čase viac venovať, aby si splnili predstavy o svojej budúcnosti.

39/6 (spolupráca) Cieľom úlohy je naučiť žiakov kultivovanému jazykovému a čiastočne umeleckému prejavu využitím mimiky, gest, aplikovaním prozodických vlastností reči a adekvátnej melódie viet tak, aby čo najlepšie vyjadrili a prezentovali pocity postáv.

39/7 Úloha prináša formovanie empatie, súcitu, hodnôt, postojov a medzigeneračného porozumenia na základe uskutočneného rozhovoru. Žiaci tak majú možnosť dozvedieť sa o svojich príbuzných a blízkych oveľa viac, získať trochu iný pohľad na postoje a správanie starších generácií.

Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov (s. 24 – 25)

K textu je pripravená úloha na rozvoj pisateľských zručností v doplnkovom zošite Pisár Brada.

Úlohou žiakov je vymyslieť, ako by vyzeral dialóg súčasného JA s budúcim JA. Majú možnosť vybrať si balón s vekom, ktorý bude mať ich budúce JA v rozhovore. Bude zaujímavé pozorovať, ako si predstavujú svoju budúcnosť, či si ju vedia vyobraziť a či majú nejakú predstavu o tom, kam by sa chceli uberať, čo by chceli dosiahnuť. Úloha je vhodná na spoločné rozhovory na danú tému. Môže sa stať, že niektorí žiaci si nebudú vedieť vytvoriť vizuálnu predstavu o svojej budúcnosti. V takom prípade odporúčame vytvoriť si so žiakmi skupinu otázok a na základe nich si postupne vytvárať vlastnú predstavu.

Tajná úloha 8: Žiaci napíšu vek, ktorý si vybrali, a zapíšu ho na s. 32 v doplnkovom zošite Pisár Brada.

MIMIKA – TEMATICKÁ STRANA (s. 40)

40/1 Cieľom úlohy je oboznámiť žiakov s prejavmi tváre a ich funkciou v komunikácii. Žiaci, ktorí dokážu citlivo dekodovať emócie, ktoré osoba vyjadruje pomocou pohybu tváre, budú ľahšie pozorovať a vnímať pocity druhého pri komunikácii. Úloha vedie žiakov k tomu, aby vedeli z tváre vyčítať základné pocity.

Odporúčame, aby po vypracovaní úlohy učiteľ/-ka viedol/viedla so žiakmi rozhovor o tom, čo im pomohlo určiť danú emóciu. Rozhovor môže slúžiť aj ako spätná kontrola vypracovanej úlohy.

Riešenie:

prekvapenie, smútok, hnev, radosť

40/2 Žiaci využívajú získané informácie v bežnom živote, pri záujmových aktivitách. Listovaním v časopise a vnímaním rôznych mimík sa učia rozoznávať jednotlivé prejavy emócií.

Odporúčame, aby učiteľ/-ka aspoň dve vyučovacie hodiny pred riešením úlohy požiadal/-a žiakov o prinesenie rôznych časopisov, letákov. Je dôležité, aby žiaci mali potrebné pomôcky na vyriešenie úlohy. Úloha je vhodná aj na domácu úlohu, vyžaduje si však spätnú kontrolu v triede.

40/3 Žiaci si vyberú ľubovoľný text, s ktorým chcú pracovať. Podľa svojich preferencií môžu pracovať s poéziou alebo prózou. Žiakom necháme dostatočný čas na vybratie úryvku, jeho prečítanie a precvičenie mimiky.

40/4 Úloha má dva atribúty, a to ilustrovanie pocitu a jeho priradenie k textu. Odporúčame, aby žiaci pracovali postupne tak, že sa vždy venujú jednému pocitu. Napr. nakreslia výraz tváričky k pocitu prekvapenia, potom vyberú text, ktorý v nich tento pocit vyvolal. Až potom prejdú na ďalší výraz, radosť. Po vypracovaní úlohy sa učiteľ/-ka so žiakmi porozpráva o tom, prečo v nich danú emóciu vyvolal priradený text. Texty si môžu žiaci vyberať aj z 1. časti čítanky.

Možné riešenie:

prekvapenie: Janko Pipora – prekvapilo ma, že na konci Janko bratom odpustil.

radosť: Jablčnica deti chytá – mohli sme sa zahrať novú hru.

smútok: Ezop – som smutný/-á, pretože Ezop bol otrok.

40/5 (spolupráca) Hra na zopakovanie získaných informácií o mimike a schopnosti systematicky a sústredene pozorovať. Hru môžu žiaci hrať dvoma spôsobmi. Jeden žiak znázorňuje pocity mimikou, druhý ich zopakuje a potom háda, o aký pocit išlo. Žiak povie pocit, ktorý má jeho spoluhráč napodobniť a potom ho po ňom zopakuje.

40/6 (spolupráca) Úloha zameraná na formulovanie myšlienok a záverov vlastnými slovami. Po vypracovaní úloh si žiaci opätovne prečítajú kamienok **Dozvieš sa**, časť zameranú na mimiku, a zhodnotia, ktoré informácie už vedeli pomocou prebratých úloh.

GESTIKULÁCIA, GESTIKA – TEMATICKÉ STRANY (s. 41 – 42)

41/1 Žiaci na základne vlastných skúsenosti a vedomosti napíšu odpoveď. Po napísaní môžu žiaci prečítať svoje odpovede, príp. ich napísať na tabuľu.

Možné riešenie:

pri rozhovore, pri tieňovom divadle, znaková reč, pantomíma a pod.

41/2 Cieľom úlohy je oboznámiť žiakov s funkciou gest. Žiaci, ktorí dokážu citlivo dekodovať emócie, ktoré osoba vyjadruje pomocou gest, budú ľahšie pozorovať a vnímať pocity druhého pri komunikácii. Úloha vedie žiakov k tomu, aby spoznali jednoduché gestá.

Odporúčame, aby po vypracovaní úlohy učiteľ/-ka viedol/viedla so žiakmi rozhovor o tom, čo im pomohlo určiť danú emóciu. Žiakov zároveň treba upozorniť, že existujú aj hanlivé gestá, s ktorými sa už možno stretli, no nemali by ich používať (rovnako ako by nemali používať hanlivé slová).

Riešenie:

Zvládol som to! (radosť, úspech)

Nie! (hnev, zlosť)

Už nevládzem! (únava, vyčerpanie)

Mám ťa rada! (láska, priateľstvo)

Neviem! (nevedomosť, neistota)

Si super! (súhlas, podpora)

41/3 Pred prácou odporúčame opätovné prečítanie textu *Čo bude potom...* Pozornosť žiakov smerujeme na text v zátvorkách. Odporúčame tiché čítanie jednotlivcov, aby sa na text mohol každý žiak sústrediť. Po prvom prečítaní žiaci opäť čítajú text, tentoraz sa však zamerajú na vety, ktoré opisujú mimiku, a vyfarbia ich oranžovou farbou. Potom opäť prejdú text a nazeleno vyfarbia vety, ktoré sú venované opisu gestiky.

41/4 Úlohou žiakov je stvárniť vybrané vety pomocou gest. Úlohu môžeme rozvinúť tak, že vety prepíšeme na pásik papiera. Žiaci si vyberú jeden pásik s napísanou vetou. Premyslia si, ako znázornia uvedené gesto, a potom ho predvedú. Spolužiaci hádajú, ktoré gesto bolo napísané na papieriku.

41/5 Stvárnenie textu pomocou gest. Žiakom necháme dostatočný čas na prečítanie úryvku a precvičenie si gestikulácie. Zdôrazníme, aby text predniesli s výraznou intonáciou a s citovým prežitím v rámci svojich schopností.

42/6 Prepojenie čítania so stvárnením zvierat prostredníctvom gest. Žiaci sa naučia jednoduchú báseň naspamäť a pri recitovaní ukazujú gestá rukami. Tieňovú hru si podľa obrázkov vedú vyskúšať v upravenom prostredí triedy alebo doma s rodičmi.

42/7 (spolupráca) Úloha podporuje vyjadrovanie myšlienok a používanie vhodnej slovnej zásoby a lexikálnych vzťahov podľa témy a komunikačného zámeru. Žiaci vyjadrujú svoj názor, zdôvodnenie názoru pomocou dialógu. Dialóg môže byť improvizovaný alebo vopred pripravený, závisí od zloženia triedy a preferencie učiteľa/učiteľky.

42/8 (spolupráca) Dramatizácia textu a zopakovanie učiva na tému divadlo a divadelná hra. Učiteľ/-ka vyberie alebo vylosuje trojicu žiakov, ktorí budú hrať divadlo.

Cieľom úlohy je uvedomiť si rozdiel vnímania dialógu postáv bez neverbálnej komunikácie a s verbálnou komunikáciou. Úloha si vyžaduje čas na prípravu. Ak učiteľ/-ka čas nemá, úloha sa dá zjednodušiť tak, že deti budú text len čítať.

Po vypracovaní úloh si žiaci opätovne prečítajú kamienok **Dozvieš sa**, časť zameranú na gestiku, a zhodnotia, ktoré informácie už vedeli pomocou prebratých úloh.

ZÁVEREČNÉ DEJSTVO – TEMATICKÁ STRANA (s. 43)

V nasledujúcich úlohách si žiaci hravou formou zopakujú pojmy z divadelného čítanko-slovníka.

43/1 Žiaci na žltých kartičkách vyfarbia písmená divadelného čítanko-slovníka. Pri riešení úlohy si pomáhajú pracovnou učebnicou. Vytvorené slovo napíšu do ružových kartičiek veľkými tlačnými písmenami.

Riešenie:

DIVADLO

43/2 Žiaci si osvojujú princípy riešenia päťsmierky. Pred samotným lúštením musia skontrolovať dva atribúty, a to všetky smery hľadania slov a slová, ktoré majú v päťsmierke hľadať. Žiaci si pri

lúštení pomáhajú pracovnou učebnicou. Upozorníme ich, aby si riešenie najskôr prečítali a až potom prepisovali jednotlivé slová na riadky tlačeným písmenom. Pojem slovo zahŕňa aj neplnovýznamové slová ako predložka *s* a spojka *a*. Po vyriešení odporúčame viesť so žiakmi rozhovor o tom, ako pochopili daný výrok.

Riešenie:

Každý nový deň prináša novú scénu s novými hercami a úlohami nášho života.

8. kapitola: ROZHLAS, TELEVÍZIA, FILM A KINO

Žiaci sa stretávajú s rôznymi masmediálnymi komunikačnými prostriedkami. Aj pri spoznávaní týchto prostriedkov má literatúra svoje zastúpenie, preto im venujeme priestor v 8. kapitole. Učiteľovi/učiteľke sa naskytuje možnosť hovoriť so žiakmi o pozitívach, ale aj negatívach týchto prostriedkov, a tak žiakov vedome viesť k uvedomovaniu si hodnoty svojho času, ale aj úskalí, ktoré na nich môžu číhať pri ich nesprávnom používaní.

Žiaci spoznávajú a porovnávajú rôzne podoby spracovania príbehu (literárna, dramatická, rozhlasová, filmová podoba). V kapitole sa nachádzajú texty umeleckej a náučnej literatúry, ktoré sa týkajú televízie, rozhlasu, kina alebo filmu. Pomocou vhodne zvolených úloh získavajú žiaci nové poznatky o týchto pojmoch.

STRANY 44 – 45

V dejovej línii komiksu sa udeje zásadný posun. Diana zmizla a divadelný rozhlas dáva Leovi informáciu o rodine. Leo si uvedomí, že už nechce byť sám, a tak odvoláva hmlu. Na scénu opäť prichádzajú komiksoví hrdinovia.

Žiakom môžeme prezradiť, že Leovo zaklínadlo skutočne niečo znamená. Je v latinskom jazyku. Ak sa chcú dozvedieť jeho význam, môžu použiť google prekladač.

Poznámka: *Auxilium veniet cum petit.* (lat.) – *Pomoc príde na požiadanie.*

So žiakmi môžeme viesť rozhovor o tom, čo Lea nakoniec presvedčilo, aby odvolal hmlu.

Kamienok **Dozvieš sa** nie je tentoraz spätý s komiksom. Žiaci ho nájdu pri každej téme osobitne.

Z KNIHY DO OBRAZU – TEMATICKÁ STRANA (s. 46)

Úvodná ilustrácia má podobu televíznej obrazovky, na ktorej sa nachádza televízny program. V pravej časti je uvedený názov knihy, v ktorej žiaci nájdu príbeh v písanej podobe. Ilustrácia Zity im napovedá, že niektoré príbehy sa nachádzajú aj v čítanke.

46/1 Hneď vedľa televíznej obrazovky sa nachádza ovládač, s ktorým budú žiaci pracovať. Aby sa nemýlili, odporúčame vypracovať najskôr prvý stĺpec – zelený, t. j. označiť príbeh, ktorý už žiaci poznajú, až po tomto prejsť na druhý – fialový – stĺpec.

Po vypracovaní úlohy môžu žiaci vyjadriť svoj názor a povedať, prečo by film/rozhlasovú hru odporúčali spolužiakom.

46/2 Cieľom úlohy je, aby žiaci vyjadrili svoj názor a zdôvodnili ho, rozširovali si argumentačné schopnosti. Od žiakov sa očakáva určitá úroveň čitateľskej gramotnosti. Rátame s tým, že majú prečítaných niekoľko kníh a úloha pre žiakov nebude zložitá, skôr zaujímavá.

46/3 (spolupráca) Pri riešení úlohy odporúčame využiť tabuľu ako pomôcku na sprehládnenie zápisov. Žiaci hovoria názvy filmov, ktoré už videli, a píšú ich na tabuľu. K názvom filmov potom všetci žiaci z triedy napíšu čiarku podľa toho, či už film videli. Na konci sa spočítajú čiarky a podľa počtu sa zoradia filmy od 1. až po 3. miesto. Po vyhodnotení žiaci zisťujú, či je k filmu dostupná aj kniha.

46/4 (spolupráca) Úloha nadväzuje na znalosti, ktoré sa žiaci naučili v predchádzajúcich úlohách. Žiaci vedú dialóg, vyjadrujú vlastné názory a používajú presvedčivé argumenty.

Možné riešenie:

kedy sa stanú predlohou: majú pútavý príbeh, dajú sa dobre stvárniť, zaujmú veľa divákov, boli čitateľsky veľmi obľúbené a pod.

kedy sa nestanú predlohou: majú príliš komplikovaný dej nevhodný na stvárnienie, nemusia byť divácky atraktívne a pod.

MÁRIA DANADOVÁ, MONIKA KOVÁČOVÁ: NEVIDITEĽNÍ (s. 47 – 51)

Tematické okruhy: domov, rodina, priateľstvo, medziľudské vzťahy, medzigeneračné vzťahy a porozumenie, česť/čestnosť, dobro, zlo, pravda a lož, hra, spravodlivosť – nespravodlivosť, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe

Príbeh prináša dobrodružnú výpravu za bytosťami, ktoré žijú za hranicami nášho zraku. Piaty bádatelia skúmajú záhadný svet bytostí, ktorých existencia nikdy nebola vedecky potvrdená. Lochneská príšera, elfovia, yeti, drak a permoníci. Domnienky o ich výskyte medzi nami kolujú po generácie. Kde sa berie viera v tieto stvorenia? Je ich existencia naozaj len rozprávkou pre malé deti? Pôvodná rozhlasová hra s originálnymi piesňami prostredníctvom transformácie zvukov v hudbu a slov v poézii poodkrýva tajomný svet tvorov a potvoriek. Hravosť slov a hravosť v hudbe krásne prezentuje autor hudby Juraj Haško. Rozhlasová hra bola vytvorená na základe detského divadelného predstavenia, ktoré sa hráva v Bratislavskom bábkovom divadle. Keďže v rozhlasovej hre sa pracuje hlavne so slovom, s ruchmi a so zvukmi, krásne prezentuje odlišnú prácu so slovom najmä v piesňach.

Príbeh zároveň predstavuje špecifickosť žánru rozhlasovej hry a prepojenie s hudobnou výchovou. Jeho súčasťou je báseň *Zvonkohra* vhodná na ukážku rytmizovania básne Orffovými hudobnými nástrojmi. *Kvap variácie*, ktoré originálnym spôsobom tvoria pieseň pomocou rytmizácie slov, zvukov a zvukových efektov. Na základe čítania a práce s týmito textami naučíme žiakov vnímať a vnútorne prežívať rytmus slova v spojení s pohybom a so zvukom. Pre tieto špecifiká odporúčame, aby si žiaci vypočuli text najprv v podobe rozhlasovej hry, porovnali ho s textom v čítanke a až potom pristúpili k samotnému čítaniu.

Rozhlasovú hru si môžete vypočuť na stránke: <https://www.rtvsk.sk/radio/archiv/11453/1700873>.

Opäť je tu **pojmová mapa** so základnými informáciami o texte. Predpokladáme, že žiaci upozornia na to, že v nej pribudli nové informácie. Namiesto kamienka, v ktorom bol vždy uvádzaný názov knihy, pribudli informácie o tom, **kto je autor hudby** a kto je **majster zvuku**. Vzhľadom na to, že rozhlasová hra je špecifický druh dramatického umenia, je ich dôležitosť pri tvorbe rozhlasovej hry nespochybniteľná. *Hodnotenie textu realizujeme až po jeho prečítaní.*

47/1 Úlohou žiakov je vymenovať, čo všetko môžu v rozhlase počúvať. Uvedú aspoň tri rôzne príklady.

Možné riešenie:

správy, predpoveď počasia, šport, rozhlasové hry, podcasty, hudobné relácie atď.

47/2 Cieľom úlohy je upriamiť pozornosť žiakov na rozdiely medzi rozhlasovou a divadelnou hrou, keďže aj táto rozhlasová hra bola vytvorená na základe divadelnej hry.

Možné riešenie:

Pri rozhlasovej hre je dôraz kladený na výber hudby a úpravu textu pre potreby rozhlasu, aby si poslucháč vedel predstaviť priebeh deja. Divadelná hra má navyše obrazovú zložku, dôraz je kladený na pohyb hercov po javisku, ich repliky a prípadnú hudobnú zložku.

51/3 Cieľom úlohy je vysvetliť nové alebo neznáme slová vo vyznačených vetách. Úlohou žiakov je vyhľadať význam slov a spoločne o nich diskutovať. Žiaci by zároveň mali zistiť, kde podobné slová vedia využiť.

Riešenie:

Evidencia. Vezmime vzorku vody z jazera. (Veta znamená, že deti majú zobrať vzorku vody do nejakej nádoby a urobiť rozbor vody.)

Všetky stopy treba izolovať, preskúmať, analyzovať, zaznamenať a archivovať. (Veta znamená, že všetky získané informácie/údaje treba oddeliť, preskúmať, postupne rozčleniť/roztriediť, zapísať, usporiadať a uchovať.)

51/4 Cieľom úlohy je rozvíjať u žiakov predstavivosť a zároveň upriamiť ich pozornosť na to, že rytmus v hudbe sa podobá na rytmiku v básni. Nadpis má v čitateľoch evokovať zvuky zvončekov, ktoré dopĺňajú obsah básne. Je skôr náznakom na jej realizáciu v rámci čítania, prezentuje, ako je báseň v rozhlasovej hre spracovaná a ako s ňou môžu čitatelia pracovať.

Odporúčame urobiť spoločne so žiakmi malý hudobný sprievod k básni pomocou Orffových hudobných nástrojov (zvonček, triangel, zvonkohra).

51/5 V tejto úlohe si overíme, do akej miery žiaci porozumeli obsahu textu. Žiaci v texte vyhľadajú odpovede na otázky.

Riešenie:

Deti hľadali Nessi – lochneskú príšeru.

Na prístroji svietilo červené svetielko, preto deti usúdili, že prístroj nahráva.

Plavili sa k jazeru Loch Ness.

51/6 Cieľom tejto úlohy je upriamiť pozornosť žiakov na zvuky okolo nich. Na to, ako ich dokážeme identifikovať a ako dokážeme každému zvuku priradiť vo svojej predstave nejaký obraz. Keďže rozhlasové hry sú odkázané len na zvukové vysielanie, touto úlohou aktivizujeme u žiakov fantáziu, ktorá hrá dôležitú úlohu nielen v počúvaní s porozumením, ale aj v samotnom čítaní.

Možné riešenia:

krik detí, zvuky áut, štebotanie vtákov, kosačku pána školníka, štekajúceho psa atď.

51/7 Úloha prináša žiakom hru so zvukmi a ich napodobňovanie. Žiaci majú možnosť zahrať sa na majstra zvuku a pokúsiť sa čo najpresnejšie napodobniť zvuky z bublín. Je na fantázii žiakov a ich

doterajších skúsenostiach, ako sa pokúsia interpretovať zvuky, ktoré už poznajú. Môžu si tak vyskúšať, aké náročné je sprostredkovať zvuk bez podpory obrazu. Ako pomôcky im môžu poslúžiť rôzne predmety a materiály (drevo, voda, igelit, vlastný hlas a pod.). Majster zvuku je špecialista na spracovanie zvuku. Základným predpokladom tejto práce je vynikajúci hudobný sluch.

51/8 (spolupráca) Cieľom úlohy je participovať na spoločnej komunikácii a zistiť, ako sa v rozhlase tvoria zvuky. Následne sa žiaci dohodnú, ktoré zvuky doplnia do čítaného textu, a text prečítajú.

51/9 (spolupráca) Úloha prináša žiakom získanie skúseností pri práci s rozhlasom. Žiaci si môžu vyskúšať prípravu správ o zaujímavostiach triedy/školy, otestovať si čitateľské zručnosti pri čítaní textov do rozhlasu, navrhnúť zaujímavé programy a podeliť sa o ne prostredníctvom rozhlasu. Dôležité je žiakom priblížiť, že práca v rozhlase si vyžaduje veľké sústredenie a trpezlivosť, nie je možné vysielat' bez predchádzajúcej dôkladnej myšlienkovvej prípravy.

Založte si spoločne so žiakmi školské, triedne alebo celoškolské rádio. Zapisujte si udalosti v škole alebo v triede a pripravte z nich pravidelné správy zo školského prostredia. Rovnako možno vytvárať podcasty. Ide o zvukové nahrávky, ktoré môže nahovoriť jeden človek alebo aj viac ľudí, pričom môžu byť zostrihané a doplnené o hudbu.

Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov (s. 26)

K textu je pripravená úloha na rozvoj pisateľských zručností v doplnkovom zošite Pisár Brada.

Úlohou žiakov je vymyslieť a napísať pokračovanie ďalšieho dobrodružstva výskumníkov z príbehu.

ZUZANA DROTÁROVÁ: ŠÍPKOVÁ RUŽENKA (52 – 55)

Tematické okruhy: domov, rodina, priateľstvo, medziľudské vzťahy, medzigeneračné vzťahy a porozumenie, česť/čestnosť, dobro, zlo, pravda a lož, hra, spravodlivosť – nespravodlivosť, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe

Opäť je tu **pojmová mapa** so základnými informáciami o texte. *Hodnotenie textu realizujeme až po jeho prečítaní.*

V texte označenom kamienkom **Dozvieš sa** sú informácie, ktoré budú žiaci objavovať a spoznávať v nasledujúcich textoch. *Text nie je určený na memorovanie žiakmi a skúšanie.*

Ku kamienku sa viaže aj text **Vieš že**, v ktorom žiakom pripomenieme, že slovami rozhlas a televízia sa označujú aj budovy, odkiaľ sa vysielajú rozhlasové a televízne programy.

52/1 Úlohou žiakov je rozlíšiť, čo je charakteristické pre rozhlas a pre televíziu a priradiť k zástupným obrázkom správne vety.

Riešenie:

Rozhlasový prijímač: prenos zvuku a slova bez obrazu, počujem iba zvuk

Televízny prijímač: prenos pohyblivých obrazov spojených so zvukom, počujem zvuk a vidím obraz

53/2 Žiaci vyhľadávajú explicitné informácie v texte a diskutujú o nich. Vyfarbia zelenou farbou tie vety, ktoré opisujú, čo zapriali sudičky Ruženke.

Riešenie:

Bude: krásna, bystrá, stále veselá. Keď princezná dovŕši pätnásť rokov, pichne sa o vreteno a zomrie. Nezomrie, len zaspí na sto rokov.

53/3 Cieľom úlohy je diskutovať so žiakmi o vývoji deja, opísať, ako sa naplnila kliatba v kráľovstve a zároveň porovnať, ako sa zmenil život v kráľovstve pred kliatbou a po nej.

54/4 Žiaci vymenujú hlavné a vedľajšie postavy z príbehu.

Riešenie:

hlavné postavy: trinásť sudičiek, Šípková Ruženka, babička s vretenom, mladý princ

vedľajšie postavy: kráľ, kráľovná, hostia, princovia, starec, poslovia, princovi rodičia

54/5 Cieľom úlohy je rozvíjať komunikačné zručnosti žiakov, vytvárať situácie, ktoré ich donútia kriticky myslieť, podporia ich hodnotiaci postoj, naučia ich diskutovať na danú tému, prispôbiť sa vytvorenej imaginárnej situácii a vedieť odlišiť reálny príbeh od vymysleného.

54/6 Úloha učí žiakov robiť si v texte poznámky, zdôrazňovať neznáme slová, hľadať ich významy a vysvetlenia. Učí žiakov aktívnemu učeniu a stratégiám aktívneho čítania s porozumením.

55/7 Cieľom úlohy je odlišiť na základe prečítaného textu, ktoré tvrdenia sú správne. Žiaci prečiarknu nesprávne tvrdenia.

Riešenie:

Všetci v kráľovstve zaspali na dvadsať rokov.

Na hostinu pozvali 13 sudičiek.

Starenka poradila princovi, ako má vyslobodiť princeznú.

55/8 (spolupráca) Úloha poukazuje na spojenie kníh a autorských textov s digitálnymi médiami (masovokomunikačné prostriedky – televízia, rozhlas, tlač, internet a pod.). Žiaci tak zistia, že niektoré filmy, rozprávky a seriály vznikli na základe knižnej predlohy. Ich úlohou je napísať, ktoré sfilmované rozprávky poznajú aj z kníh.

55/9 Zaujímavosťou tejto úlohy je, že žiaci si môžu vyskúšať povolania, o ktorých doposiaľ len čítali. Ich úlohou je navrhnúť vlastný výber hercov do sfilmovanej rozprávky *Šípková Ruženka*.

55/10 (spolupráca) Úloha núti žiakov uvažovať, kriticky myslieť, zhodnotiť, diskutovať a porovnať výhody alebo nevýhody, ktoré prináša sledovanie televízie a čítanie kníh. Svoje názory a pohľady priradia a napíšu ku konkrétnemu médiu a určia, či danú informáciu posudzujú ako výhodu alebo nevýhodu.

Možné riešenie:

	VÝHODY	NEVÝHODY
<i>TV</i>	<i>aktuálne získavanie informácií, naučenie sa nových vecí</i>	<i>odoberanie voľného času, možný vznik závislosti</i>
<i>Knih</i>	<i>budovanie obrazotvornosti, rozširovanie slovnej zásoby</i>	<i>ohrozenie zraku pri zlom osvetlení</i>

Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov (s. 27)

K textu je pripravená úloha na rozvoj pisateľských zručností v doplnkovom zošite Pisár Brada.

Cieľom úlohy je zmeniť žánr textu z pôvodnej umeleckej literatúry na náučnú literatúru. Úlohou žiakov je napísať krátky náučný text o ružiach. Môžu si pomôcť encyklopédiou alebo internetom.

Tajná úloha 9: Žiaci majú vymyslieť názov pre kvetinarstvo. Zapišu ho na s. 32 v doplnkovom zošite Pisár Brada.

MARKA STAVIARSKA: TOVÁREŇ NA SNY (s. 56 – 59)

Tematické okruhy: spoločné a odlišné vlastnosti ľudí, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe, rodina, priateľstvo, medziľudské vzťahy

Autorka Marka Staviarska napísala pre čítanku zaujímavý a pútavý text z prostredia natáčaniu filmu. V príbehu vystupujú dve deti vo veku žiakov, ktoré zažívajú dobrodružstvo na filmovom „pláci“. Žiaci sa tak môžu stotožniť s postavami, čítajú prózu s detským hrdinom a príbehom zo života detí. Text je dlhší, odporúčame mu venovať mu 2 až 3 vyučovacie hodiny (podľa čitateľskej úrovne žiakov). V texte sú použité hovorové slová a hovorové spojenia slov, ktoré sa bežne používajú v súkromných, konverzačných a spontánných ústnych prejavoch (napr. pláč, esbéeskár, je to v háji, rekvi, ťululum a pod.).

Autorka sa venuje tvorbe pre deti. Napísala knihu *Marinka Somarinka*, v ktorej žiakom predstavuje celý postup výroby filmu.

Kapitola je špecifická tým, že kamienok **Dozvieš sa** je priradený vždy k textom, ktoré sa týkajú jednotlivých médií. V tomto prípade sa žiaci oboznamujú s pojmi scenár a film, s ktorými sa stretnú v texte. Ku kamienku sa viaže text **Vieš, že**, v ktorom sa žiaci dozvedajú stručnú históriu o vzniku filmu.

56/1 (spolupráca) Žiaci vedú dialóg vecne a sociálne primeraným spôsobom, vyjadrujú súhlas, nesúhlas s komunikačným partnerom.

56/2 (spolupráca) Práca s nadpisom, predikovanie príbehu a rozvoj fantázie. Žiaci si zopakujú funkciu nadpisu v literatúre a pri práci s textom.

57/3 (ilustrácia) Žiaci sa na základe doteraz prečítaného textu snažia predvídať, ktoré postavy budú v príbehu vystupovať. Odporúčame, aby pomenovali všetky povolania, ktoré sa nachádzajú na obrázku a až potom žiak sám za seba vypracuje úlohu. Ilustrácia rozvíja estetické cítenie žiakov. Správnu odpoveď sa dozvedia následne pri čítaní pokračovania textu.

59/4 Úloha na zopakovanie pojmu hlavná postava a jej identifikovanie v texte. Žiaci môžu povedať, ktorá postava im bola najbližšia a prečo.

Riešenie:

Julka, Juro, ocko, pani režisérka (mamka)

59/5 Cieľom úlohy je orientácia v primerane náročnom literárnom texte, vyhľadávanie konkrétnych informácií a stručné zhrnutie informácií. Žiaci odpovedajú na otázky, sledujeme mieru porozumenia textu. Od žiakov požadujeme odpoveď na otázku celou vetou, ale aj informáciu, ako na odpoveď prišli, kde ju našli.

Riešenie:

Ktorý sviatok oslavovala Julka? (Julka oslavovala narodeniny.)

*Čo si zapriala pri sfúknutí sviečok? (Julka si zapriala, aby mohla svoje narodeniny tráviť s mamou.)
Ako deti pomohli mame pri nakrúcaní filmu? (Julka si na obraze všimla, že niekto stojí v zábere.)
Kde prebiehalo nakrúcanie filmu? (Film sa nakrúcal v botanickej záhrade.)*

59/6 Žiaci pomocou úlohy zisťujú, aké povolania súvisia s natáčaním filmu. Uvažujú o zobrazení postáv.

Riešenie:

*žiaci vyfarbia: komparz, režisérka, rekvizitári, herečka, herci, scénograf, maskéri, kostyméri, osvetľovači, kameraman, produkční, dievča s klapkou, asistent réžie, zvukár, štáb
povolanie Julkinej mamy: režisérka*

LUBOMÍR FELDEK: POZVÁNKA DO KINA (s. 60)

Tematické okruhy: domov, priateľstvo, medzil'udské vzťahy, medzigeneračné vzťahy a porozumenie, česť/čestnosť, dobro, zlo, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe, svet divadla, pomoc ľuďom a zvieratám v núdzi, pomoc iným, moja obec, zvyky, spôsob života, miestne tradície a kultúra

Opäť je tu **pojmová mapa** so základnými informáciami o texte. *Hodnotenie textu realizujeme až po jeho prečítaní.*

60/1 Cieľom úlohy je motivovať žiakov k vyhľadávaniu informácií. Majú zistiť a napísať, koľko stojí vstupenka do kina na detský film v okolí ich bydliska alebo školy. Úloha má naučiť žiakov rozpoznať základné znaky informačného textu – presnosť, stručnosť, prehľadnosť – a porozumieť informačným žánrom – vstupenka, oznam. Podľa zistených informácií žiaci dopíšu chýbajúce údaje do vstupenky. Úloha rozvíja finančnú gramotnosť (zistenie ceny, orientácia v danej mene).

60/2 Úloha nadväzuje na riešenie predchádzajúcej úlohy a prepája obsah s predmetom matematika, zároveň má medzipredmetový presah do oblasti finančnej gramotnosti. Žiaci majú vypočítať, koľko eur by zaplatili, ak by sa na rovnaký film s cenou zapísanej vstupenky vybrali s ďalšími tromi kamarátmi. Výslednú hodnotu zakreslia v eurobankovkách nominálnej hodnoty na obrázok peňaženky.

60/3 Žiakov motivujeme, aby vyjadrili vlastný názor, týkajúci sa názvu básne. Ich úlohou je posúdiť, ako súvisí názov básne, ktorý vymyslel autor, s jej obsahom.

60/4 Cieľom úlohy je zistenie porozumenia textu a dojmu z prečítaného, hlbšie preniknutie do významu textu. Žiaci priradia vety, ktoré jednotlivé strofy najviac vystihujú.

Riešenie:

označenie viet v poradí (zhora dole) D, C, A, B, E

Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov (s. 28)

K textu je pripravená úloha na rozvoj pisateľských zručností v doplnkovom zošite Pisár Brada.

Žiaci majú za úlohu vyhľadať a napísať pár informácií o Charliem Chaplinovi a Haroldovi Lloydovi. Môžu si pomôcť internetom alebo encyklopédiou.

LUCA NOVELLI: DÁMY A PÁNI, PROSÍM... KINO! (s. 61 – 63)

Tematické okruhy: domov, priateľstvo, medziľudské vzťahy, medzigeneračné vzťahy a porozumenie, česť/čestnosť, dobro, zlo, láska a vzťah k domovu, rodine a blízkej osobe, svet divadla, pomoc ľuďom a zvieratám v núdzi, pomoc iným, moja obec, zvyky, spôsob života, miestne tradície a kultúra

Opäť je tu **pojmová mapa** so základnými informáciami o texte. *Hodnotenie textu realizujeme až po jeho prečítaní.* Text s kamienkom **Dozvieš sa** obsahuje informácie, ktoré opisujú a vysvetľujú, čo je to kino a na čo slúži. *Text nie je určený na memorovanie žiakmi a skúšanie.*

Text ponúka žiakom informácie o histórii filmu. Ich úlohou je pracovať s časovými údajmi a vedieť ich zoradiť do časovej priamky. Text ponúka prelínanie obsahov v rámci predmetov.

61/1 (spolupráca) Cieľom úlohy je urobiť v triede prieskum, zistiť, čo preferuje skupina spolužiakov v triede, či si viac žiakov pozrie film v kine alebo v televízii a prečo. Zároveň získajú informáciu o tom, do akej miery žiaci navštevujú spolu so svojimi rodičmi kiná alebo iné kultúrne zariadenia.

62/2 Úloha nadväzuje na prieskum z predchádzajúcej úlohy. Zámerom je participovať na spoločnej komunikácii o zážitkoch z kina alebo iného kultúrneho podujatia. Hlavným cieľom je získanie a rozvoj mediálnej gramotnosti a osvojenie mediálnych kompetencií – tzn. schopnosti prijímať, analyzovať, hodnotiť, zmysluplne, kriticky a selektívne využívať médiá a ich produkty (čo znamená viesť žiakov k tomu, aby lepšie poznali a chápali pravidlá fungovania „mediálneho sveta“, zmysluplne sa v ňom orientovali a selektovane využívali médiá a ich produkty podľa toho, ako kvalitne plnia svoje funkcie, najmä výchovno-vzdelávaciu a mravnú), schopnosť vytvoriť si vlastný názor na médiá na základe prijímaných informácií.

62/3 Úloha ponúka prácu s IKT. Žiaci majú vyhľadať na internete informácie o tom, čo robí filmový producent a na základe získaných informácií označiť správnu možnosť. Žiaci sa tak učia zhromažďovať informácie na danú tému, vedieť ich selektovať, zhodnotiť a priradiť.

Možné riešenie:

*Filmový producent je osoba zodpovedná za kreatívnu prípravu a umeleckú realizáciu filmového diela.
Správna odpoveď: b)*

63/4 Cieľom úlohy je práca s časovou osou, prelínanie obsahov s obsahom vzdelávacej oblasti človek a spoločnosť. Úlohou žiakov je zoradovanie udalostí na časovej osi, určovanie ich vzájomných vzťahov, tvorba časovej priamky na základe prečítaného textu, tzn. dekodovanie explicitných informácií v texte, usporiadanie prvých vynálezov, ktoré viedli až k dnešnému premietaniu filmov v kine.

Riešenie:

1891 zostrojenie Kinoskopu

1895 kinematograf bratov Lumièreovcov

1912 prvý zvukový film vyrobený T. A. Edisonom

63/5 Úlohou žiakov je vyhľadať a farebne označiť časti textu podľa daných kategórií: zaujímavá informácia, nová informácia a známa informácia. Žiaci si môžu so spolužiakom v lavici porovnať, ktoré texty priradili ku ktorej kategórii/kategóriám. Farby zelená a oranžová sa nemôžu prekryvať, ale modrá sa môže kombinovať aj so zelenou a s oranžovou.

63/6 Cieľom úlohy je uvažovať nad tým, v čom sa líši dnešné kino od historického kinoskopu. Svoje zistenia žiaci zapíšu.

Možné riešenie:

Napr.: Do kinoskopu sa môže pozerať len jeden človek, kinematograf premieta film na veľké plátno a môže ho vidieť viac ľudí naraz.

Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov (s. 29)

K textu je pripravená úloha na rozvoj pisateľských zručností v doplnkovom zošite Pisár Brada.

Tajná úloha 10: Žiaci nájdu ľubovoľný názov jedného textu z čítanky a napíšu ho na s. 32 v doplnkovom zošite Pisár Brada. Zároveň ide o poslednú tajnú úlohu.

63/7 (spolupráca) Aktuálne platný jednotný systém označovania obsahov a programov v televízii obsahuje klasifikáciu obsahov len z hľadiska vekovej vhodnosti. Televízne programy sa označujú číselnými piktogramami v krúžku v pravom hornom rohu obrazovky. Červené označujú nevhodnosť programu pre danú vekovú skupinu, zelené, naopak, vhodnosť. Cieľom úlohy je zoznámiť žiakov s významom daných piktogramov, vyhľadať si ich význam na internete a priradiť správne označenie významu. Žiakom treba zdôrazniť dodržiavanie vekovej hranice, ktorá je dôležitá pre ich zdravý vývin.

Riešenie:

Vhodné pre maloletých do 12 rokov.

Nevhodné pre maloletých do 15 rokov.

Vhodné pre všetky vekové skupiny maloletých.

Nevhodné pre maloletých do 18 rokov.

TEREZA CZ DVOŘÁKOVÁ: MEDZI OPTICKOU HRAČKOU A FILMOM (s. 64)

Tematické okruhy: záľuby a koníčky, spôsob života

Žiaci pomocou náučného textu zisťujú, aké vynálezy boli predchodcami filmu. Aktívne počúvajú a samostatne čítajú primerane náročný náučný text. Mali by vedieť posúdiť mieru vlastného porozumenia a použiť základné stratégie na zlepšenie porozumenia textu.

Text pochádza z knihy *Jak vznikl film*. Pre potreby čítanky ho autorský tím preložil z češtiny do slovenčiny.

64/1 Úlohou žiakov je reprodukovať a zhrnúť získané informácie.

64/2 Úloha je zameraná na orientáciu v texte a vyhľadávanie explicitných významov. Žiaci si opätovne prečítajú text, popri čítaní označujú farebne dané atribúty. Takto si lepšie zapamätajú dôležité názvy a pomenovania. Vedeťme ich k výberu dôležitých informácií.

Riešenie:

*názov vynálezu (oranžová): zoopraxinoskop, laterna magica, mutoskop, kinora
meno objaviteľa (modrou): Eadweard Muybridge*

opis flipbooku (zelenou): malá knižka s obrázkami, ktoré pri rýchlom listovaní palcom vyvolávajú dojem sledovania pohybu

64/3 (ilustrácia) Úloha slúži aj ako obrázkový slovník. Aby žiaci porozumeli, ako jednotlivé vynálezy fungovali, musia byť názvy sprevádzané obrázkom. Odporúčame, aby po dokončení úloh učiteľ/-ka vyhľadal/-a na internete ďalšie obrázky, príp. videá vynálezov, a tak žiakom priblížil/-a ich fungovanie.

Zoopraxiscope: <https://www.youtube.com/watch?v=kOQX4kyIYv4>

Kinora: <https://www.youtube.com/watch?v=ASQtiBmyE74>

Laterna Magika: <https://www.youtube.com/watch?v=OIhQh-f1-94>

FRANTIŠEK TÝMAL: FLIPBOOK – VAŠA PRVÁ POHYBLIVÁ KNIŽKA (s. 65)

Tematické okruhy: záľuby a koníčky, osobné záujmy a potreby, bezpečnosť

Žiaci by mali vedieť pracovať s rozličnými textami. Aby sme naplnili rôznorodosť čítanky, začlenili sme do jej obsahu pracovný návod na výrobu flipbooku. Návod sa viaže k predchádzajúcemu textu a pretavuje získané informácie do reálneho života žiakov. Text je doplnený o pomocné ilustrácie, ktoré žiakom uľahčia porozumenie.

Pred samotnou tvorbou môže učiteľ/-ka na internete vyhľadať a žiakom na inšpiráciu ukázať niektoré flipbooky.

Napr.: <https://www.youtube.com/shorts/Ap--GoBsoew>

<https://www.youtube.com/shorts/9A5qNX1IEoc>

<https://www.youtube.com/watch?v=J2xrN5WQuxw>

65/1 Žiaci si najskôr samostatne prečítajú pracovný postup. Potom si podľa neho pripraví pomôcky. Spoločne skontrolujú, či majú všetky potrebné veci na výrobu flipbooku. Opäť si prečítajú pracovný postup, tentoraz nahlas. Po prečítaní sa pýtajú na prípadné pokyny, ktoré im nie sú jasné. Ak majú odpovede na všetky otázky, postupujú bod po bode podľa pracovného postupu.

Na pokus je vhodné žiakom vyčleniť dostatok času, najmä na kreslenie jednotlivých obrázkov. Aby kresbu neurobili povrchné, nesmú mať pocit, že sú v časovom strese. **Rada skúseného vynálezcu** v dolnej časti strany je určená pre šikovnejších tvorcov alebo žiakov, ktorí navštevujú umelecké školy, kde sa venujú kresbe.

Po dokončení flipbookov si môžu žiaci v triede urobiť výstavu. Predtým ich však upozorníme na to, aby s výtvormi pracovali opatrne.

OBJAV SVOJE VEDOMOSTI – TEMATICKÁ STRANA (s. 66)

Komiksoví hrdinovia pomáhajú Leovi nájsť rodinu. V debovej línii sa objavuje aj psík, ktorý sa nachádzal v pojmovej mape v 1. časti učebnice (s. 59). Žiakov opäť vťahujeme do deja komiksu. Hrdinovia ich vyzývajú, aby im pomohli s obnovením vedomostí, ktoré Leo stratil. Psie stopy navigujú žiakov pri postupnosti riešenia úloh v rámci opakovania.

STRANY 67 – 68

Žiaci riešia rôzne typy úloh, ktoré sú zamerané na zopakovanie učiva.

67/1 Práca s textom. Žiaci určujú základné informácie, ktoré vedia v texte identifikovať.

Riešenie:

poézia, bájka, báseň, strofa

Jeden riadok v básni sa volá verš. Báseň má 3 strofy. Nadpis básne je Ezop. Lubica Kepštová je autorka básne. Uverejnené v časopise Slniečko.

67/2 Cieľom úlohy je orientácia v literárnom texte, vyhľadávanie konkrétnych informácií.

Riešenie:

O Ezopovi sa hovorí v komikse na strane číslo 5.

*Ezop naučil ľudí **pozerať sa pravde do očí, poznať pravdu.***

*Vily obdarili Ezopa **dôvtipom.***

*V básni mal Ezop **slabé telo, mocné srdce.***

*V básni sa mi páčilo, že: **úloha má individuálne riešenie.***

68/3 Úloha prepája čítanie s učivom slovenského jazyka. Žiaci podľa získaných vedomostí zaraďujú skupiny slov medzi slovné druhy. Šípky na ilustrácii naznačujú smer riešenia úloh.

Riešenie:

slovesá, príslovky, prídavné mená, podstatné mená (v smere zdola hore)

68/4 Od žiakov sa očakáva, že text prečítajú s porozumením a doplnia slová na vyznačené miesta. Ako pomôcka im slúži farebné vyznačenie slov. Odporúčame, aby si žiaci text najskôr prečítali a až pri druhom čítaní dopĺňali slová do textu. Upozorníme ich, aby slová vpisovali čitateľne.

Riešenie:

zamračený, nepríjemne, Rudo, divadla, operu, pozorovali, ľudí, naľahko, kufre, kufriky, Pozrel, hudobníci, nepoloženú, klavír, speváci, Rizzi Pizzi, rýchlo, rozplynula

68/5 Úloha venovaná spätnej kontrole. Žiaci si môžu text skontrolovať samostatne alebo si ho môžu vymeniť medzi sebou v dvojiciach. Úloha je zameraná na orientáciu v čítanke, či žiaci vedia vyhľadať text, ktorý už čítali. Zároveň preveruje orientáciu v texte, vyhľadávanie explicitných informácií, porovnanie správnosti chýbajúcich slov v úlohe.

68 – 69/6 Prepojenie opakovania s komiksom. Ak žiaci správne vyriešili úlohu, slová, ktoré dopíšu do rámkov, zapadnú do textových bublín komiksu. Úloha má presah aj na s. 69.

Riešenie:

Pozri vzorové riešenia.

STRANA 69

Leo nachádza svoju stratenú rodinu. Upozorníme žiakov na psíka z pojmovej mapy a porozprávame sa s nimi o tom, akú úlohu nakoniec zohral v komikse.

STRANA 70

Všetko sa nakoniec dobre skončilo. Hrdinovia v závere prezradia svoje pravé mená. Začiatkové písmená môžeme so žiakmi napísať na tabuľu, vznikne nám slovo KOMIKS.

Zita za odvalu a šikovnosť odovzdáva hrdinom symbolické kľúče od mesta. Pisár Brada kladie otázku, komu je určený posledný kľúč. Zita kľúč v závere podáva aj žiakovi/žiačke, lebo aj on/ona sa stal/-a hrdinom/hrdinkou, pomohol/pomohla potlačiť hmlu.

Uvedený kľúč sa nachádza na zadnej strane doplnkového zošita tvorivého písania Pisár Brada. Žiaci si ho môžu vystrihnúť a používať ako záložku do knihy.

Odporúčame, aby žiaci po prečítaní komiksu tvorili otázky, ktoré sa týkajú deja, a kládli si ich medzi sebou.

Riešenie:

Čo pomohlo Leovi uvedomiť si, kde urobil chybu?

Ako sa hrdinom podarilo zastaviť hmlu?

Akú úlohu mal čarovný tablet v komikse?

Ktorá postava rozprávala v rýmoch?

Aké schopnosti mali komiksové postavy?

Pisár Brada – tvorivé písanie pre štvrtákov (s. 32)

Nezmyselný dada príbeh na popukanie

Žiaci počas celého roka riešili desať tajných úloh a riešenia si priebežne zapisovali na s. 32 v doplnkovom zošite Pisár Brada. Na konci školského roka im z nich vyšiel vtipný príbeh. Žiaci môžu vzniknutým príbehom vymyslieť názvy, príbehy prečítať a zároveň vyhodnotiť, v čom sú si podobné, odlišné a či sa na nich zabavili.

Žiakom môže učiteľ/-ka vysvetliť, prečo má strana názov *Nezmyselný dada príbeh na popukanie*. Slovo dada reprezentuje výtvarný a literárny umelecký smer. V literatúre umelci používajú slová tak, aby stratili svoj zaužívaný význam. Nezmyselne a náhodne spájajú slová, hoci tie nemusia dávať zmysel. Týmto procesom môže vzniknúť veta, ktorá dáva zmysel. Každý si také dielo môže vyložiť po svojom.

TRIXESO (s. 71 – 72)

Čítanku obohacuje logická kartová hra trixeso. Pri hre sa precvičuje najmä pamäť a sústredenie, preto je vhodná na zopakovanie prečítaných textov. Hru odporúčame hrať až po prebratí 2. časti učebnice.

Počet hráčov: Hru môže hrať aj jednotlivec sám, ale je zábavnejšia, keď ju hrajú aspoň dvaja hráči.

Príprava na hru: Žiaci si nastrihajú kartičky podľa naznačených čiar (pri 2. časti môžu spojiť kartičky z 1. časti s kartičkami z 2 časti).

Ako hrať: Základom hry je nájsť trojice, ktoré k sebe patria.

Trojica kartičiek obsahuje:

meno autora	názov textu	ilustrácia, ktorá sa viaže k textu
-------------	-------------	------------------------------------

Prvý hráč otočí 3 kartičky. Ak k sebe patria, povie obsah daného textu. Ak je obsah správny, kartičky si necháva. Ak kartičky k seba nepatria, otočí ich a v hre pokračuje ďalší hráč.

Vyhráva hráč, ktorý má najväčší počet trojíc. Ak nastane situácia, že dvaja hráči majú rovnaký počet kartičiek, žiaci si zahrajú hru *kameň, papier, nožnice* na prvú výhru.

Prázdniny:

Žiakov motivujeme, aby sa čítaniu a písaniu venovali aj cez prázdniny. Pomôže im to udržať záujem o čítanie a prispeje k rozvoju slovnej zásoby.

Možne aktivity, ktorým sa žiaci cez prázdniny môžu venovať:

- Žiaci si vyberú knihu podľa svojich preferencií.
- Nehodnotíme výber čitateľa, neodrádzame ho od knihy (napr. príliš ľahká, príliš ťažká).
- Žiaci môžu skúmať aj nové cesty pri čítaní.
- Napr. iné formy kníh: audioknihy, e knihy. Môžu siahnuť po zaujímavých časopisoch.
- Žiaci si píšú prázdninový denník.
- Do vyhradeného zošita si môžu zapisovať a kresliť zážitky z prázdnin.

Výborné nápady na knihy a aktivity s nimi spojené nájdú žiaci na stránke www.precitaneleto.sk.